

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

17. YÜZYIL ŞAİRLERİNDEN DİMETOKALI
VAHDETÎ'NİN DİVAN'ININ TENKİTLİ METNİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

YILMAZ ÖZTÜRK

İSTANBUL 2006

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

17. YÜZYIL ŞAİRLERİNDEN DİMETOKALI
VAHDETÎ'NİN DİVAN'ININ TENKİTLİ METNİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

YILMAZ ÖZTÜRK

DANIŞMAN
DOÇ. DR. SEBAHAT DENİZ

İSTANBUL 2006

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

5316 af kanunu ile öğrenimine devam eden Yüksek Lisans öğrencisi Yılmaz Öztürk'ün "17.yy Şairlerinden Dimetokalı Vahdeti'nin Divanının Tenkitli Metni" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı Yüksek Lisans tezi olarak oy birliği / oy çökluğu ile başarılı bulunmuştur.

Tez Danışmanı : Doç.Dr. Sebahat Deniz
Üniversitesi Marmara

İmza
.....

Üye : Prof.Dr. Orhan Bilgin
Üniversitesi Marmara

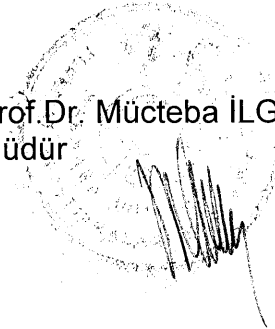
.....
.....

Üye : Doç.Dr. Nihat Öztoprak
Üniversitesi Marmara

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu' nun 12/07/2006 tarih ve 11-6 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof.Dr. Mücteba İLGÜREL
Müdür

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	II
ÖZET	IV
ABSTRACT.....	V
KISALTMALAR.....	VI
GİRİŞ	VII
VAHDETÎ'NİN YAŞADIĞI DÖNEM	VII
SOSYAL VE SİYASİ DURUM	VII
İLMİ DURUM	VIII
EDEBÎ DURUM	IX
KLÂSİK TÜRK ŞİİRİNİN ÖZELLİKLERİ.....	X
ON ALTINCI YÜZYILDA YAŞAMIŞ DIVAN ŞAİRLERİ	X
TÜRK EDEBİYATINDA VAHDETÎ MAHLÂSINI KULLANAN ŞAİRLER	XII
I. BÖLÜM	
BOSNALI VAHDETÎ'NİN HAYATI	
VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ	
HAYATI:.....	XIV
EDEBÎ KİŞİLİĞİ.....	XV
<i>Hurufîlik:</i>	XV
VAHDETÎ'NİN DİVANI.....	XIX
1. DİVAN'IN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ:.....	XIX
<i>Tertip Şekli</i>	XIX
1.2. <i>Nazım Şekilleri</i>	XIX
1.3. <i>VeZin</i>	XX
1.4. <i>Kafiye ve Redif</i>	XX
2. DİL VE ÜSLÛP ÖZELLİKLERİ	XXII
2.1. <i>Dil Özellikleri</i>	XXII
2.2. <i>Üslûp Özellikleri</i>	XXII
3. MUHTEVA ÖZELLİKLERİ	XXII
SONUÇ.....	XXIII
II. BÖLÜM	
DİVAN NÜSHALARININ TANITIMI	
VE METİN TESPİTİYLE İLGİLİ HUSUSLAR	
A. NÜSHA TAVSİFLERİ	XXIV
B. TENKİTLİ METNİN KURULMASINDA TAKİP EDİLEN METODLAR	XXV
III. BÖLÜM	
VAHDETÎ DİVANI'NIN TENKİTLİ METNİ	
[KASİDELER].....	- 2 -
[MUSAMMATLAR].....	- 20 -
[GAZELLER]	- 43 -
BİBLİYOGRAFYA	- 134 -

ÖN SÖZ

Klâsik Türk edebiyatı, Türkçenin İslâmî unsurlarla süslenmesiyle büyüyüp gelişen ve büyük bir coğrafyanın ortak birikimini yansıtan bir edebiyattır. Bu edebiyat başlangıcından bu yana her sahada pek çok sanatkâr yetiştirmiştir. Bu sanatkârlar çeşitli konularda, manzum veya mensur binlerce eser vücuda getirmişlerdir. Klâsik Türk edebiyatı sahasında yetişen şairlerin eserleri kimi zaman mesnevî nazım şekliyle kaleme alınmış, hacimli veya hacimsiz müstakil eserler şeklinde tezahür etmekte, kimi zaman da değişik nazım şekilleriyle yazılmış şiirleri bir divan içinde bir araya toplanmıştır. Bazı şairlerin şiirleri ise çeşitli şiir mecmuaları veya diğer eserler içinde dağınık hâlde bulunmaktadır.

Bu şairlerden biri de Bosnalı Vahdetî'dir. Huruffilik anlayışının temsilcilerinden birisi olması ve Huruffiliğin de Türk edebiyatında etkisinin olması sebebiyle bu şairin divanı üzerinde çalışmaya karar verdik. Eski Türk edebiyatının lâyıkıyla anlaşılıp anlatılabilmesi için bu tür eserlerin de gün yüzüne çıkarılması gerektiği kanaatindeyiz.

Bugüne kadar bu saha ile ilgilenen ilim adamları ve araştırmacılar tarafından pek çok sanatkâr ve eseri hakkında, gerek metin tesisi, gerekse tedkik itibariyle çeşitli çalışmalar yapılmış edebiyat tarihimizdeki yerleri ve önemleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Ancak hayatı ve eserleri hakkında araştırma yapılması gereken daha pek çok sanatkar mevcuttur. Bunların eserlerinin de incelenip ilim âlemine kazandırılmaları gerekmektedir.

Bazı şairlerin hayatları ve eserleri hakkında tezkirelerde ve diğer kaynaklarda yer yer uzun bilgiler verilirken bazı şairlerin hayatları ve eserleri hakkında çok sınırlı bilgiler bulunmaktadır. Bosnalı Vahdetî hakkında da yeterli bilgi mevcut değildir. Bunda Huruffî olmasının ve dinsizlikle itham edilmiş olmasının rolü olduğu düşünülebilir.

Bosnalı Vahdetî'nin, mevcut bilgilerimize göre tek eseri olan divanının üç nüshası tespit edilebilmiştir. Bu nüshalardan hareketle hazırladığımız bu tez üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölümde Vahdetî'nin hayatı, edebî şahsiyeti ve divanı hakkında bilgiler ortaya konmuştur. Ardından divanın incelenmesi yapılmış, şekil ve muhteva özellikleri ele alınmıştır. Bu incelemelerden sonra şairin Türk edebiyatındaki yeri ve önemi tespit edilerek hayatı, edebî şahsiyeti ve divanı ile ilgili bilgilerden çıkarılan neticeler Sonuç başlığı altında verilmiştir.

İkinci Bölümde divanın tespit edilebilen nüshaları tanıtılmıştır. Ardından metin hazırlanırken takip edilen yol belirtilmiştir.

III

Üçüncü Bölümde divanın tenkitli metni ortaya konmuştur. Metin ortaya konulurken, divanın tertibinde zaman zaman görülen aksamalar klâsik divan tertibine uygun şekilde düzeltilmiştir.

Eserin transkripsiyonlu metni haricindeki imlâsında Türk Dil Kurumu'nun 2000 yılında yayımladığı imlâ kılavuzuna uyulmuştur. Ancak inceleme kısmında verilen beyitlerde kelimenin bünyesinde bulunan uzun ünlüler ve özel isimlerdeki uzun ünlüler korunmuştur.

Vahdetî Divanı üzerinde çalışmaya başlayınca şairin Huruffilik anlayışını benimsemiş ve bu düşünce yapısını şiirlerine aksettirmiş olması ve özellikle bu şiirlerinde dilinin muğlak olması sebebiyle bir hayli müşkille karşılaştık. Ancak bu müşkillerin hallinde başta danışman hocam Doç. Dr. Sebahat Deniz olmak üzere Prof. Dr. Orhan Bilgin ve Doç. Dr. Nihat Öztoprak'ın büyük desteklerini gördüm. Kendilerine teşekkürü borç bilirim. Ayrıca tezin yazılmasıyla ilgili teknik yardım aldığım Dr. Üzeyir Aslan'a da teşekkür ederim.

Tezimizi her ne kadar gayret ve samimiyetle ortaya koymaya çalışsak da hata ve eksiklerimizin olacağı muhakkaktır. Sürenin sınırlı olması, tezimizin istediğimiz olgunluğa ulaşmasına engel olmuştur. Bu yüzden hata ve eksiklerimizin mazur görülmesini dileriz.

Yılmaz Öztürk
İstanbul 2006

IV

ÖZET

Bosnalı Vahdetî'nin, mevcut bilgilerimize göre tek eseri olan divanının üç nüshası tespit edilebilmiştir. Bu nüshalardan hareketle hazırladığımız bu tez üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölümde Vahdetî'nin hayatı, edebî şahsiyeti ve divanı hakkında bilgiler ortaya konmuştur. Ardından divanın incelenmesi yapılmış, şekil ve muhteva özellikleri ele alınmıştır. Bu incelemelerden sonra şairin Türk edebiyatındaki yeri ve önemi tespit edilerek hayatı, edebî şahsiyeti ve divanı ile ilgili bilgilerden çıkarılan neticeler Sonuç başlığı altında verilmiştir.

İkinci Bölümde divanın tespit edilebilen nüshaları tanıtılmıştır. Ardından metin hazırlanırken takip edilen yol belirtilmiştir.

Üçüncü Bölümde divanın tenkitli metni ortaya konmuştur. Metin ortaya konulurken, tam bir mürettep divan olmadığı için, klâsik divan tertibine uygun şekilde düzenlenmiştir.

ABSTRACT

Recently, we know of only three versions of the single book written by Bosnali Vahdeti. This thesis, which is based on those versions, has three main parts. Information about biography of Vahdeti, the place where Vahdeti take place in literature and Vahdeti's Divan take place in the first part of this study. After, the analysis of Divan, the structure and the content of Divan are given. After this analysis, the place and the importance of the poet in Turkish Literature is tried to be stated. And after this, life story of the poet, (edebi sahsiyeti) and the conclusion stated from the information about his Divan, takes place under the title of "Conclusion".

The versions of this Divan is introduced in the second part of this study. And the way followed while preparing this passage is stated.

The (...critic) of the Divan is stated in third part. The statement of Divan is composed by preassuming to be in Classical Divan Type, because this Divan is not a (Muretteb) Divan Type.

KISALTMALAR

- a.e. : aynı eser
a.g.e. : adı geçen eser
a.g.m. : adı geçen makale
bl. : bölümü
bs. : baskı
c. : cilt
DİA : Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
G. : gazel
Hz. : hazret(i)
hızl. : hazırlayan(lar)
KTB : Kültür Bakanlığı
Ktp. : kütüphanesi
K. : kaside
mad. : maddesi
nr. : numara
öl. : ölümü
s. : sayfa
S. : sayı
TKAE: Türk Kültürü Araştırmaları Enstitüsü
TTK : Türk Tarih Kurumu
Yay. : yayınları

GİRİŞ

VAHDETÎ'NİN YAŞADIĞI DÖNEM

Sosyal ve Siyasî Durum

On altıncı yüzyılda idarî teşkilatta bazı değişiklikler yapılmış, kanunlar, özellikle Sultan Süleyman devrinde, büyüyen ve meseleleri gittikçe artan ülkenin ve gelişen siyasî hayatın gereklerine göre yeniden düzenlenmiştir.¹ Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'u alır almaz yaptırdığı ve zamanında İslâm dünyasının en yüksek ilim müessesesi olan Sahn-ı Seman Medreseleri'nde tefsir, hadis, kelâm, fıkıh gibi İslâmî ilimler okutulurken, Sultan Süleyman'ın yaptırdığı Süleymaniye Medreselerinde matematik, tabii ilimler ve tıp öğrenimi de yapılmaya başlanmıştır.

Ülkedeki umumî gelişmenin tabii sonucu olarak ilim, kültür ve edebiyat da bu yüzyılda devletin büyümesiyle orantılı olarak büyük bir gelişme göstermiştir. Şiir ve edebiyatın bu yüzyıldaki gelişmelerinden biri de padişahlardan başlayarak bütün devlet büyüklerinin edebiyata özellikle şiire önem vermeleri şairleri, sanatkârları korumaları ve değerli eserleri ödüllendirmeleri olmuştur. Böylece devlet büyüklerinin çevrelerinde bir edebî çevre oluşmuştur.

İstanbul dışında ise, özellikle şehzadelerin çıktıkları sancak merkezlerindeki şehzade sarayları, İstanbul'dakilerden daha küçük çapta da olsa birer ilim, sanat ve kültür merkezi olmuşlardır. Bunun sonucu olarak 16. yüzyılda Sultan II. Beyazıd'ın şehzadesi Sultan Abdullah, Kanunî'nin şehzadeleri Beyazıd ve Selim'in sancakbeyliklerinde Konya; Şehzade Beyazıd, onun oğlu Şehzade Ahmed, Kanunî Sultan Süleyman'ın oğlu Şehzade Mustafa'nın sancakbeyliklerinde Amasya; Sultan Beyazıd'ın şehzadeleri Şehzade Korkud ve Şehzade Mahmud, Kanunî ve oğulları Şehzade Mehmed, Şehzade Selim (II. Selim), Sultan Selim'in şehzadesi Sultan III. Murad devirlerinde Manisa; Yavuz Sultan Selim'in şehzadeliği sırasında Tarbzon ve Kanunî'nin şehzadeleri Beyazıd ve II. Selim'in sancakbeyliklerinde Kütahya Anadolu'da birer ilim, sanat ve edebiyat merkezi hâline gelmiştir.

İlmin, sanatın şiir ve edebiyatın gelişmesini hazırlayan böyle uygun bir zeminde 16. yüzyılda büyük ilim adamları, tarihçiler, şairler ve nâsirlerin

¹ Buradaki bilgiler; Halûk İpekten-Mustafa İsen, "XVI. Yüzyıl Türk Edebiyatı", *Türk Dünyası El Kitabı*, 2. bs., Ankara: TKAE Yay., 1992, c. 3, S. 23, s. 10-156'dan özetlenmiştir.

yetişmeleri gecikmemiş, Osmanlı Devletinin büyüklüğüne lâyık bir Osmanlı-Türk kültür ve edebiyatı meydana getirilmiştir.

İlmî Durum

On altıncı yüzyılda yetişen ilim adamlarının başında halkın Zembilli Ali Efendi diye adlandırdığı Ali Cemalî Efendi (öl. 1625)'yi görüyoruz. Devrinde tefsir, hadis ve fıkhıta derin bilgisiyle tanınmıştır.

Yine yüzyılın başında bütün İslâm dünyasında tanınmış ve İbn-i Kemal diye anılan Kemal Paşa-zade Şemseddin Ahmed (öl. 1534) çok yönlü bir ilim adamıdır. Dinî ilimlerdeki derin bilgisi yanında tarihçiliği ve şairliği ile de tanınmıştır. *Tevârih-i Âl-i Osman*, *Dîvan* ve *Yûsuf u Züleyhâ'sı* tanınmış eserlerindedir.

Yüzyılın büyük âlimlerinden biri de tefsir, hadis, kelâm gibi İslâmî ilimlerde; gramer, edebiyat ve özellikle biyografi ve bibliyografya alanlarında üstad olan Taşköprî-zade İsâmeddin Ahmed (öl. 1561)'dir. Pek çok kitabının yanında Arapça olarak kaleme aldığı başlıca üç eseri ile tanınmıştır. 1558 yılında tamamladığı *Şakaiku'n-Nu'mâniyye*'de, devletin kuruluşundan eserin yazıldığı tarihe kadar yetişen 520 şeyh ve ilim adamının hayatları hakkında bilgi vermiştir.

Gelibolulu Mustafa Sururî (öl. 1562) de yüzyılın tanınmış bilginlerindedir. Müderrislik, Şehzade Mustafa'ya hocalık ve Nakşibendî şeyhliği yapmıştır. Otuz altı eserinden özellikle 1549'da Şehzade Mustafa'nın eğitimi için yazdığı vezin, kafiye ve şiir sanatları hakkında bilgi veren *Bahru'l-Ma'ârif* adlı eseriyle ve altı ciltlik *Mesnevî Şerhi*, *Acâ'ibü'l-Garâ'ib*, *Bostan*, *Gülistan*, *Hâfız Divanı Şerhleri* ve *Şebistân-ı Hayâl*'iyle tanınmıştır.

Kınalı-zade diye anılan bilgin ailesinden gelen Tezkire sahibi Hasan Çelebi'nin babası Kınalı-zade Ali Efendi (öl. 1572), bu yüzyılın tanınmış, müderrislik ve kadılıklarda bulunduktan sonra kazaskerliğe kadar yükselmiş bir ilim adamıdır. Arapça, Farsça ve Türkçe şiiileri vardır.

Yüzyılın tanınmış bilginlerinden biri de Kemal Paşa-zade Efendiden yetişen müderris, kadı ve kazaskerlik yaptıktan sonra Kanunî devrinde 1545'te şeyhülislâm olup 28 yıl gibi uzun bir süre bu makamda kalan Ebussuud Efendi (öl. 1574)'dir. Muallim-i sâni diye anılırdı. En tanınmış eseri *İrşâdü'l-Akli's-Selîm ilâ Mezâyi'l-Kur'âni'l-Kerîm* adındaki tefsirdir. Kanunî, yazılmakta olan tefsiri bitmeden görmek istemiş, cüz cüz temize çekilip kendisine sunulduğunda Ebussuud Efendinin maaşını günde 200 akçeden 500 akçeye çıkarmıştır.

Bunlardan başka Celâl-zade Salih Efendi, Mustafa Bostan Efendi, Nev'î, Fevrî, Azmî, Ahterî Mustafa Efendiler yüzyılın büyük ilim adamlarından; Pirî Reis, Seydî Ali Reis, coğrafya konusunda eserleri olan tanınmış kaptanlardır.

On altıncı yüzyılın büyük tarihçileri olarak en başta Kemal Paşa-zade, Hoca Saadeddin, Lutfî Paşa, Selânikî, Gelibolulu Âlî'yi saymak gerekir.

Edebî Durum

Şairlerin hayatlarından bahsedip eserlerinden örnekler veren şuarâ tezkireleri geleneği, Anadolu Türk edebiyatında ilk kez bu yüzyılda görülür. Türün bu yüzyıldaki öncü isimleri, kendilerine Herat okulu diyebileceğimiz Camî (öl. 1492)'nin *Bahâristân*'ını, Devletşah'ın *Tezkiretü's-Şu'arâ*'sını ve Nevâyî'nin *Mecâlisü'n-Nefâ'is*'ini örnek almışlardır. Fakat bu işlem zamansız bir taklit değil, bir ihtiyacın cevabıdır.

Sehî Beyin (öl. 1548) *Heşt Bihişt* adını verdiği kitabı Anadolu şiir sahasında yetişen şairlerden söz eden ilk tezkiredir. Sehî Bey şairler hakkında fazla bilgi vermese de Anadolu Türk edebiyatının başlangıç devrinde yetişen en eski şairlerini unutulmaktan kurtarmış olmakla, tezkiresi çok kullanılan önemli kaynaklardan biri olmuştur.

Yüzyılın ikinci tezkirecisi Kastamonulu Lâtîfî (öl. 1582), kendi de şiir söyleyen ama daha çok nesri ile tanınmış bir kişidir. hayatı değişik yerlerde, daha çok Rumeli eyaletlerinde kâtipliklerde geçmiş, doksan yaşını aşmışken Mısır'dan Yemen'e giderken bindiği geminin batmasıyla boğulmuştur. *Lâtîfî Tezkiresi* şairleri abece sırasına göre veren ilk tezkiredir.

On altıncı yüzyılın bir başka önemli tezkiresi de Âşık Çelebi (öl. 1571)'nin *Meşâ'irü's-Şu'arâ* adlı eseridir. Medrese öğrenimi gördüğü hâlde müderrislik yapmayan ve bir süre kâtipliklerde çalışan Âşık Çelebi, sonunda Silivri Kadılığı ile kadılık mesleğine başlamış ve doğum yeri olan Üsküp'teki son kadılığından ölümüne kadar, çok değişik yerlerde kadılıklarda bulunmuştur. Sultan I. Murad devrinden, tezkirenin yazıldığı 1568 yılına kadar yetişen 450 kadar şair hakkında bilgi vermiştir.

Bu yüzyıl bilginlerinden Kınalı-zade Ali Çelebi'nin oğlu Hasan Çelebi (öl. 1604) de tanınmış tezkire yazarlarındandır. Şiirle uğraşmışsa da şiirleri fazla tutulmamıştır. Sultan II. Murad devrinden başlayarak 631 şair hakkında bilgi verdiği tezkiresi, en önemli eseridir. *Hasan Çelebi Tezkiresi*, Lâtîfî ve Âşık Çelebi'nin eserlerinden sonra yüzyılın önemli tezkirelerinden sayılır.

On altıncı yüzyıl tezkirelerinden biri de Bağdatlı Ahdî (öl. 1598)'nin *Gülşen-i Şu'arâ*'sıdır. Bağdatlı olan Ahdî, 13 yıl süren bir yolculuk sırasında İstanbul'a da gelmiş, burada şairlerle tanışmış, onların toplantılarına katılmıştır. Yetiştigi kültür çevresinden olmaları dolayısıyla Ahdî, 16. yüzyılda Osmanlı ülkesine gelen Acem şairlerine özel olarak alâka gösterir ve bunların çoğu hakkında edebiyat tarihimizdeki tek kaynak durumundadır.

Klâsik Türk Şiirinin Özellikleri

Türk edebiyatı ilk yüzyıllarda İran edebiyatının tesirinde gelişmeye başlamış, Türk şairleri usta buldikleri İran şairlerini kendilerine örnek alarak onlara benzemek ve onlara yetişmek için uğraşmışlardır. On altıncı yüzyılda İran şairlerinin etkileri sürmekle birlikte artık Fuzulî, Hayalî, Bâkî gibi şiire yön veren şairler yetişmiştir. Bu yüzyıl şiiri, aruzun kullanılışındaki ustalık ve şiir tekniğinde erişilen mükemmellikle, ahengiyle en parlak ve en olgun devrini yaşamıştır.

Divan şiiri bu yüzyıldan başlayarak sembollere dayalı kavramlardan oluşan bir şiir özelliği kazandı. Şairlerden biri tarafından kullanılan orijinal bir imaj, sürekli tekrarlanarak mazmunlaştı.

Bu yüzyılda kaside, gazel ve mesnevîde büyük şairler yetişmiştir. Yüzyılın başında İstanbul'a gelen Zâtî, iyi bir öğrenim görmediği hâlde yalnızca yaratılışının etkisiyle 30-40 yıl boyunca bütün şairlerin hocası, yol göstericisi olmuştur. Hayalî Bey, Kanunî'nin en gözde şairi olarak Zâtî'yi unutturmuş ve Osmanlı şiirinin söz sahibi, ülkenin başlıca şairi olmuştur. Yüzyılın son 40 yılında ise şiir tahtına Bâkî oturmuş ve tartışmasız devrin sultanuşşuarası olmuştur. Azerî şiir sahasında İstanbul'dan uzak olarak yoksulluk içinde yetişen Fuzulî, hem bu yüzyılın, hem de sonraki yüzyılların en çok okunan, sevilen, tesirini eksiltmeden sürdüren şairidir. Her devirde bütün şairlerin etkilendiği ve mutlaka bir şeyler aldığı tükenmez bir şiir hazinesidir.

On altıncı yüzyıl hem nazım, hem de nesir alanında ortaya koyduğu yüzlerce edebî ürünle kültürel alanda da zirvenin yaşandığı bir dönemdir. Sanat yönünden de Türk müellifler, İran edebiyatının ve İranlı ustaların gölgesi olmaktan kendilerini kurtarmışlardır. Sadece İstanbul kütüphanelerinde bu yüzyıla ait divanların sayısı 100'e yakındır. Divanlar yanında aşk hikâyeleri, mevlitler, dinî kitaplar, şehrengizler, gazavat-nameler, sâki-nameler, tıbbî ve tasavvufî eserler, sûr-nameler, fâl-nameler, kırk hadisler, hilyeler meydana getirilmiştir. Nesir alanında ise tarihler, tezkireler, biyografi kitapları, dinî eserler, tasavvuf kitapları, siyaset-nameler, tıp, coğrafya va matematik gibi bilimsel eserler, çeviriler bol bol karşımıza çıkmaktadır.

On Altıncı Yüzyılda Yaşamış Divan Şairleri

On altıncı yüzyıl şiir ve nesir ustalarının kalburüstü isimlerini kronolojik olarak vermek, yüzyılın zenginliğini göstermek bakımından uygun olacaktır.

Nazım: Şerifî (öl. 1514), Ahî (öl. 1517), Nihanî (öl. 1519), Behişî (öl. ?), Tâliî (öl. ?), Amrî (öl. 1523), Revanî (öl. 1524), Hatayî (öl. 1524), Suzî (öl.

1524), Güvahî (öl. 1526), Lâmiî (öl. 1532), Figânî (öl. 1532), Kemal Paşa-zade (öl. 1534), Hayretî (öl. 1535), Mealî (öl. 1536), Usulî (öl. 1538), İshak Çelebi (öl. 1542), Şükrî (öl. ?), Zâtî (öl. 1546), Şahidî (öl. 1550), Nazmî (öl. 1555), Fuzulî (öl. 1556), Hayalî Bey (öl. 1556), Zaiî (öl. ?), Dukagin-zade Ahmed (öl. ?), Fazlî (öl. 1563), Muhibbî (öl. 1566), Celilî (öl. 1569), Fevrî (öl. 1570), Âşık Çelebi (öl. 1571), Ubeydî (öl. 1572), Emrî (öl. 1575), Helâkî (öl. 1576), Rahmî (öl. 1576), Agehî (öl. 1577), Yahyâ Bey (öl. 1582), Makalî (öl. 1584), Azerî (öl. 1585), Muidî (öl. ?), Ulvî (öl. 1586), Şem'î (öl. 1591), Kabulî (öl. 1592), Meylî (öl. 1593), Cinanî (öl. 1592), Şemseddin (öl. 1597), Nev'î (öl. 1599), Âlî (öl. 1600), Bâkî (öl. 1600), Rûhî (öl. 1605), Vasfî (öl. ?), Hakanî (öl. 1606), Gazalî (öl. 1607).

Nesir: Lâmiî, Kemal Paşa-zade, Zâtî, Sehî (öl. 1548), Fuzulî, Sururî (öl. 1562), Lutfî Paşa (öl. 1563), Ali Çelebi (öl. 1571), Âşık Çelebi, Birgivî (öl. 1574), Lâtîfî (öl. 1582), Feridun Bey (öl. 1583), Mecdî (öl. 1590), Ahdî (öl. 1598), Hoca Saadeddin (öl. 1599), Âlî, Bâkî, Selânikî (öl. 1600), Hasan Çelebi (öl. 1604), Muhyî (öl. ?), Vâhidî (öl. ?), Enisî (öl. ?).

Türk Edebiyatında Vahdetî Mahlâsını Kullanan Şairler

Kaynaklarda hayatı ve eserleri ile ilgili pek fazla bilgi bulunmayan Vahdetî, klâsik Türk edebiyatının az tanınan şairlerindedir. Bu mahlâsı kullanan birden fazla şairin olması, kaynaklarda dahi bu şairlerin karıştırılmasına neden olmuştur. Tez konumuz olan divan şairi Vahdetî'yi tespit ederken kaynaklarda bulduğumuz diğer Vahdetîleri kısaca tanıtmak doğru olacaktır.

Vahdetî: Yenipazar'da doğmuştur. Eserleri ve hayatı ile ilgili geniş bilgi bulunmayan şair, yazısı güzel olduğundan dolayı divan kâtibi olmuştur. Vefat tarihi ve yeri bilinmemektedir.²

Vahdetî: Kazvin'de doğmuştur. Asıl adı Mîr Mehmed'dir. IV. Murad'la Bağdat'tan İstanbul'a gelmiş, kapıcıbaşı olmuştur. Eserleri, hayatı ve vefatı hakkında ayrıntılı bilgi yoktur.³

Vahdetî: İstanbul'da doğmuştur. Rivayetlere göre Kuloğullarındandır. Sipahi olmuş, Yemen'e gitmiştir. Bir ara Zarif Hasan Efendi Tekkesi'ne girip Halvetî olmuştur.⁴

Vahdetî: Hayatı, görevleri ve vefatı hakkında bilgi bulunmayan şairin Bağdat'ta doğduğu bilinmektedir.⁵

Vahdetî: İstanbul'da doğmuştur. Asıl adının Ahmed olup Hüsâm-zade sanıyla tanındığı bilinmektedir. Bazı büyük kazalarda kadılık yaptığı kaydedilmektedir.⁶

Vahdetî: Asıl adı Osman'dır. Üsküp'te doğmuş, Edirne'ye yerleşmiştir. Hayatını Edirne'de sürdürmüş, 1135/ 1722'de bu şehirde ölmüştür. Kabri, Ayşe Kadın Hanı yanındaki kabristandadır.⁷

Vahdetî: Ebu Bekir Efendi sanıyla bilinir. Nâilî Abdullah Paşanın babası, serdengeşti ağası Hacı Halil Ağanın oğlu olup 1137/1724-25'te doğmuş, 1155/1742'de kethüda kalemine girip sonra mühimmenüvis olmuştur.

² *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, haz. Haluk İpekten, Mustafa İsen, Recep Toparlı, Naci Aksu, Turgut Karabey, Ankara: KTB yayını, 1988, s. 513-514.

³ *A.e.*, s. 513-514.

⁴ *A.e.*, s. 513-514.

⁵ *A.e.*, s. 513-514.

⁶ *A.e.*, s. 513-514.

⁷ Mehmet Nail Tuman, *Tuhfe-i Nâilî*, haz. Cemal Kurnaz, Mustafa Tatçı, Bizim Büro yay., Ankara 2001, c. II, s. 1156.

Kardeşinin riyasetinde kesedarı olup sonra başmukabele ile hâcegâna dahil olmuştur.⁸

Vahdetî: Doğumu ve hayatı hakkında bilgi bulunmayan Vahdetî ile ilgili rivayetler, müderris ve kadı olması, 1079/1668-69'da vefat etmesi ile sınırlıdır.⁹

Vahdetî: Hat sanatını öğrenip meşhur bir hattat olmuştur. Teşrifat kalemi halifelerinden olup eshâm-ı umûmiyenin yazılarını yazmak üzere Avrupa'ya gönderilmiş ve oradan dönmüştür. Vefatı hakkında bilgi yoktur.¹⁰

Vahdetî: Dimetokalıdır. 1038/?-1060/? Tarihleri arasında Pîrevi postnişinlik hizmetinde bulunmuştur. Bektaşî olduğu söylenmektedir. Bosnalı Vahdetî'ye ait olan bir terci-benddin Bektaşîlere arasında Dimetokalı Vahdetî namına şâyi olduğu bilinmektedir.¹¹

Vahdetî: Kırşehir/Mecidiye [Çiçekdağı]/Korkurlu'dur. Hayatı hakkında bilgi çok sınırlıdır. 1868 yılında doğmuştur. Küçük yaşta babasını kaybetmiş ve amcası Âşık Osman tarafından yetiştirilmiştir. Babasının da âşık olduğu ve Vahdetî mahlâsını kullandığı söylenir. Ne zaman ve nerede öldüğü bilinmemektedir.¹²

⁸ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmânî*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, c. 8, s. 1647.

⁹ *A.e.*, s. 1647.

¹⁰ *A.e.*, s. 1647.

¹¹ Saadettin Nüzhet Ergun, *Bektaşî Edebiyatı Antolojisi Bektaşî Şairleri ve Nefesleri*, Maarif Kitaphanesi, İstanbul (tarihsiz), s. 231.

¹² "Vahdetî" mad., *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi: Devirler, İsimler, Eserler, Terimler*, Dergâh yay., c. 8, s. 497.

I. BÖLÜM

BOSNALI VAHDETİ'NİN HAYATI
VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ*Hayatı:*

Kaynaklarda doğduğu yer ve tarih hakkında herhangi bir bilgi bulunmayan şairin 16. asırda Bosna'da yaşamış, meşhur ve muktedir Hurufî şairlerinden birisi olduğu bilinmektedir. Bosna'dan ne zaman ayrıldığı, başka bir yere gidip gitmediği, ölümüyle ilgili kaydedilen Ereğli'ye ne zaman ve ne sebeple gittiği konusunda hiçbir bilgi mevcut değildir.

Hemen hemen bütün şiirlerinde aruza hakimiyetinden, coşkulu söyleyişinden yola çıkarak, kayıtlarda rastlanmasa da, en azından şiir konusunda iyi bir eğitim aldığı söylenebilir. Yine, Arapça ve Farsça kelimeleri çok kullanmasından, zaman zaman çok kullanılmayan ve az bilinen kelimeleri tercih etmesinden ve Farsça tamlamalara sıkça yer vermesinden hareketle onun, Arapça ve Farsçayı da çok iyi öğrendiği anlaşılmaktadır. Ancak kimlerden ders aldığı, nasıl bir eğitim gördüğü konusunda kesin bir bilgi mevcut değildir. Düzenli bir eğitim almamış olsa bile kendi kendisini en iyi şekilde yetiştirmiş olduğu görülmektedir.

Hurufî olduğu, Balım Sultan müritlerinden Sersem Ali Baba'ya intisap ettiği, Hacı Bektaş Velî'yi metheden bir terci-bendinden açıkça anlaşılmaktadır. Bu manzumeyi Saadettin Nüzhet Ergun, ilk önce Dimetokalı Vahdetî'ye kaydetmiş,¹³ ancak daha sonra Bosnalı Vahdetî'ye ait olduğunu anlayıp, "Daha eski devirlerde yazılmış mecmualarda da aynı şiirin kayıtlı olduğunu görünce bu şayanın esassızlığı anlaşıldı. Esasen manzumedeki ifade, tamamiyle Hurufî Vahdetî'ye yakışacak bir tarzdadır"¹⁴ diyerek bilgiyi düzeltmiştir.

Hayatının detayları hakkında fazla bilgi bulunmayan Vahdetî'nin Ereğli'de 1598'de vefat ettiği kaynakların ortak rivayetidir.¹⁵

¹³ Saadettin Nüzhet Ergun, *Bektaşî Şairleri*, İstanbul: Maarif Vekâleti yayınları, 1930, s. 390-392.

¹⁴ Saadettin Nüzhet Ergun *Bektaşî Edebiyatı Antolojisi Bektaşî Şairleri ve Nefesleri*, s. 231.

¹⁵ Riyazî, *Riyâzü's-şu'arâ*, Süleymaniye Ktp. Lala İsmail Efendi Bl. Nr. 314, vr. 147a; Saadettin Nüzhet Ergun, *Bektaşî Edebiyatı Antolojisi...*, s. 231; Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmânî*, s. 1647; "Vahdetî" mad., *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul: Dergâh yayınları, 1998, c. 8, s. 497.

Edebî Kişiliği

Tezkirelerde veya diğer kaynaklarda Vahdetî ile ilgili olarak çok fazla bilgiyle karşılaşılmadığı gibi, şiiri ve şairliği ile ilgili de yeterli bilgi yoktur.

Bektaşî şairi olan Vahdetî, Fazlullah Huruffî'nin görüşlerini benimsemiş, bunu da şiirlerine yansıtmıştır. Özellikle Hurufîlik görüşünü işlediği şiirleri öğretici niteliktedir. Bu şiirlerin temelinde insan vardır. Ona göre insan, birtakım remizlerden, haflerden oluşan bir bütündür. Temelinde bütün bunlar Allah'ı yansıtır. Ancak Allah'ı ve insanı anlayabilmek için bu rumuzlara dayalı metinleri iyi okumak, doğru tahlil etmek gerekir.

Aşağıdaki beyitlerde ise şair, her şeyde Allah'ı görme düşüncesini güneş-zerre ilişkisi içinde, zerrede güneşi görme örneği ile vermiştir:

Cân gözüñ açup eyle bu eyvânı temâşâ
Her zerrede hürşîd-i cihân-tâb-ı hüveydâ (K. 2/1)

Her zerrede gün gibi tecellî ider Allâh
Dil âyinesin kılduñ ise şâf u mücellâ (K. 2/10)

Bütün mutasavvıfların hareket noktası olan Allah aşkına ulaşabilmek için bu dünyanın bütün gösterişinden uzak durma, kendi benliğinden vazgeçme düşüncesi Vahdetî'nin şiirlerinde de görülmektedir. Aşağıdaki beyit, bu düşüncenin yansıdığı beyitlerden biridir:

Yoğluğ gerek irmek dilesen ‘ âlem-i şarfa
Tecrîde iriş kim ola tefrîd-i hüveydâ (K. 2/6)

Onun şiirlerini daha iyi anlayabilmek için Hurufîlik hakkında bilgi sahibi olmak gerekir. Bu sebeple burada Hurufîlikle ilgili kısaca bilgi vermek yerinde olacaktır.

Hurufîlik:

Bu inanç sistemine göre varlığın ortaya çıkıp görünmesi sesledir. Sesin gelişiminden söz ve dil oluşur. Bu ise insana mahsus bir özelliktir. Söz ve sesin temeli harfe dayanır. Bundan dolayı harfler kutsaldır. Bu harfler ile tasavvufî mahiyette çeşitli tevil ve izahlar yapılmaya çalışılır. Harflerin mistik mahiyetteki

önemi, çeşitli şekillerde önceden de var olmakla birlikte, bunların bir inanç sistemi hâline gelişini Hurufilik'te görüyoruz.¹⁶

Arapçada 28 harf vardır. Hz. Muhammed 28 harfle konuşmuştur. Kur'an bu harflerden meydana gelmiştir. Farsça'da ise 4 harf ilâvesiyle (p, ç, j, g) 32 harf vardır. Hurufilik'in kurucusu Fazlullah'ın *Câvidan-name* adlı eseriyle 32 harften oluşur.

İnsanın yüzünde 2 kaş, 4 kirpik, 1 saç olmak üzere 7 siyah hat vardır. İnsan bu 7 siyah hatla doğduğundan bunlara "ana hatları" denir. Bunlar, hatlar ve yerleri bakımından hesaplanınca 14 olur. Erkeklerde ergenlikten sonra çıkmaya başlayan 7 hat daha vardır. Bunlar ise; sağ ve sol yanlardaki 2 bıyık, 2 sakal, alt dudak altındaki sakal ve 2 burun hatlarıdır. Bunlara da "baba hatları" denir. Bunlar da hatlar ve yerleri bakımından hesaplanınca 14 olur. Tamamı 28 eder. Bu sayı *Kur'an*'in 28 harfine mukabildir. Alt dudak altındaki hat ve saç ortadan ikiye ayrılırsa 8'er olur ve toplamı 16 eder. Hatlar ve yerleri bakımından hesaplanınca 32 eder. Bu sayı da *Câvidan-name*'nin yazıldığı 32 harfe tekabül eder. Kur'an'ın özü olan Fatiha suresi 7 ayettir. Bu sure, yüzdeki 7 hatta mukabildir. Fatiha okunduktan sonra ellerin yüze sürülmesi de buna işarettir.¹⁷

Hurufilik böylece bütün dinî hükümleri 28 ya da 32'ye tatbik eder ve bu harflerin de insanda olduğunu kabul eder. Kur'an'da geçen bütün "fazl" kelimeleriyle Fazlullah'ın kastedildiğine inanan, onu Allah'ın zuhuru şeklinde gören Huruffiler, Fazlullah'ın başeseri olan *Câvidan-name*'yi kutsal kitap olarak tanırlar. Bu ve bunun gibi görüşlerinin şeriata aykırı olduğu yönünde âlimlerin ve İslâm hukukuyla ilgilenen fukahânın görüş bildirmesi üzerine Timur tarafından takibata maruz kalan Fazlullah, Timur'un oğlu Miran Şah tarafından yakalanıp Alıncak Kalesi'ne hapsedilmiştir. Yargılama sonunda Şeyh İbrahim'in kadısı Beyazîd'in fetvasıyla öldürülmüştür.¹⁸

Arapçadaki 28 harfe Farsçada olup Arapçada bulunmayan dört harfi (گـ پـ چـ ژ) harflerinin eklenmesiyle bulunan 32 sayısı Hurufilik'te önemli olduğundan çeşitli tasavvufî mahiyetteki hususlar sembolik bu ifadelerle açıklanmaya çalışılmıştır. Vahdetî de bütün şiirlerinde olmasa da bazı beyitlerde bu ifadelerle yer vermiştir:

Câmi^c cem^c -i kütüb sî vü dü harf oldı velî
Câmi^c sî vü dü harf oldı dilâ nokta-i bâ (K. 1/7)

Zâta dall olmağ için fazl-ı ahaddan muṭlaḳ
Sî vü dü nuṭṭa bedel sî vü dü ḥaṭ geldi nişân (K. 6/36)

¹⁶ Âmil Çelebioğlu, "Harflere Dair", *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, MEB yayınları, İstanbul 1998, s. 602-603.

¹⁷ Abdülbaki Gölpınarlı, *Hurufilik Metinleri Kataloğu*, TTK yayınları, Ankara 1973, s. 18-19.

¹⁸ Hüsameddin Aksu, "Hurufilik" mad., *DİA*, İstanbul 1998, c. 18, s. 397-412.

Çār müjgānuñ dü çeşmüñ ebyazı vü esvedi
 ‘Unşurından sī vü dü vü fazl-ı a‘ zamdan murād (G. 7/4)

Şair, Hz. Ali'nin sırlarının toplandığı yer olarak Hacı Bektaş Velî'yi gösterir. Yine Hz. Muhammed'in ışığının görünüş alanı olarak da Hz. Ali'yi gösterir. Vahdetî, şiirlerinde insanla yaratıcıyı birleştirmeye çalışır. Ona göre Allah, Hz. Ali'de tezahür eder.

Kāşif-i sırr-ı suhan bāb-ı ‘ulūm-ı Aḥmed
 Vāşıl-ı zāt-ı aḥaddan *ḳul hüve'llāhu aḥad*
 Vaşf-ı zātında nüzül eyledi *Allāhu 'ş-şamed*
 Nuḫ-ı Ḥaḳdur şifati *Lem-yelid ve lem-yüled*
Lem-yekün dirsem olur aña *lehü küfüven aḥad*
 Sırr-ı Ḥaḳ nūr-ı Muḥammed esedu'llāh velī
 Vü ‘Aliyyün vü ‘Aliyyün vü ‘Aliyyün vü ‘Ali (Musammat 13/3)

Özellikle son mısralarda “Hakk'ın sırrı, Hz. Muhammed'in (özünde görülen) nuru, Allah'ın arslanı olan Ali'dir” denilerek bu düşünce pekiştirilmiştir. Vahdetî'nin dili Hurufilik görüşünü işlediği şiirlerinde yer yer ağırlaşır:

Noḳta melḥūz ḥurūf oldı kelām-ı melfūz
 Şehide'llāhu ‘alā innehu vāhid ‘alā (K. 1/9)

Şair, bazı beyitlerinde zincirleme tamlamalara da yer vermiştir:

Kelām-ı fazl-ı Yezdānem ki ‘ayn-ı ḳuvvet-i zātam
 Baña inkār iden inkār ider elfāz-ı Ḳur'āna (G. 108/3)

Şairin, Huruflikle ilgili görüşlerinin yer almadığı şiirlerinde ise dili yumuşak, akıcı ve içtendir:

Mihr-i ruḥsārını ‘arz itmedi ol māh baña
 Tāli‘-i baḫt-ı siyāh olmadı hem-rāh baña (G. 2/1)

Samimi ifadelerle içinde bulunulan durumu oldukça sade ve tabii bir üslûpla ortaya koyabilme üslûbunun sanki daha önceden hep rastladığımız ifadelerle doluymuş gibi gelmesi, onun şiirlerinin söz doğallığı bakımından büyük şairlerin şiirlerinden hiç de aşağı kalır bir yanı olmadığını göstermektedir. Beyitlerde zaman zaman konuşma diline yakın ifadeler görülür.

Ġam-ı zūlf-i siyehūñ ḳomaz elinden yaḳamu
 Dest-i zūlminden anuñ āh baña vāh baña

XVIII

Kerem ü luṭfuñı çok kimse görüpdür illā
Anı bir vech ile göstermedüñ ey şāh baña

Her ne kim şāha şanursam dilerin āhır-ı kār
Anı vırsün güzelüm ḥazret-i Allāh baña (G. 2/2, 3, 4)

Beni derde giriftār eyleyen sensin Ḥudādan bul
Baña noldıysa oldı ey gönül heb senden olmışdur (G. 33/3)

Vahdeti'deki Hz. Ali ve on iki imam sevgisi, onun şiirlerine de yansımıştır. Aşağıdaki manzume bu örneklerden biridir:

Ḥazret-i 'Ābid ü Bākır şeh-i ḥayl-i fuḳarā
Ḥazret-i Ca' fer-i Şādık siper-i tır-i ḳazā
Müş-i-i Kāzım ile ol şeh-i teslīm-i rızā
Şeh Tākī ile Nākī tēc-ı rü'ūs-ı füşahā
Cümlesi nūr-ı ezel vāḳıf-ı sırr-ı Tā-Ḥā
Sırr-ı Ḥaḳ nūr-ı Muḥammed esedu'llāh velī
Vü 'Aliyyün vü 'Aliyyün vü 'Aliyyün vü 'Ali (Musammat 13/6)

Vahdeti'nin dünya görüşü de şiirlerine yansımıştır. Ona göre bütün işlerde maksat, Allah aşkına, Allah'a ulaşmaktır:

Ḥaḳīḳat iki 'ālemden ğaraż bir yār-ı dil-cūdur
Ḳalanı Vahdeti ve'llāhi cümle i' tibāridür (G. 11/5)

Fazl-ı Yezdānuñ ḳulı ḳurbānyuz ey Vahdeti
İki 'ālem içre andan ğayrı mevlā bilmezüz (G. 41/14)

VAHDETÎ'NİN DİVANI

1. Divan'ın Şekil Özellikleri:

Tertip Şekli

Klâsik edebiyatımızda bir divan meydana getirilirken genellikle önce bir dibace kısmı yer alır va şairler burada kendi hayatlarıyla, eserleriyle, şiir ve edebiyat hakkındaki düşünceleriyle ilgili bilgiler verirler;¹⁹ daha sonra da şiirler belirli bir düzen içinde sıralanır. Bu düzene göre bir divanda sırasıyla şu bölümler bulunur: 1. kasideler, 2. terci'-bend, terki-bend, 3. küçük mesnevîler, 4. tarih manzumeleri, 5. musammatlar, 6. şarkılar, 7. gazeller, 8. mukattaat (rubaî, kıt'a, nazım, dü-beyt, tuyuğ), 9. müfredât. Bu şekilde düzenlenen divanlara "mürettep", buna dikkat edilmeden meydana getirilenlere ise "gayr-ı mürettep" divan adı verilir.

Vahdetî Divanı, elimizdeki mevcut nüshalardan hareket edilirse klâsik edebiyatımızdaki anlayışa göre gayr-ı mürettep bir divandır. Bu hükme, eğer divanın bizim tespit edemediğimiz mürettep bir nüshası yoksa, ki varlığı muhtemeldir, müstensihden kaynaklanan bir durum söz konusu değilse varılabilir. Kaside ile başlamakla birlikte kasideler bitmeden musammatlara ve gazellere geçilmiştir. Gazellerde de başlangıçta harf sırası alfabetik olarak gözetiliyormuş gibi görünse de zaman zaman daha önceki harflerde bulunması gereken gazeller sonraki harflerde yazılmıştır. Gazeller içerisinde tekrar kasidelere geçilmesi de Vahdetî Divanı'nın gayr-ı mürettep bir divan olduğunun bir diğer kanıtıdır.

1.2. Nazım Şekilleri

Bosnalı Vahdetî, divanında klâsik Türk şiiri nazım şekillerinden kaside, muhammes, tahmis, müsebba', müsemmen, terci'-bend ve gazeli kullanmıştır.

Kasideler: Divan'da toplam 7 kaside vardır. Beyit sayıları 16 ila 46 arasında değişmektedir. Kasidelerde bütün bölümleri bulmak mümkün değildir. Tasavvufun, zaman zaman Hurufiliğin etkisi özellikle kaside ve musammatlarda görülür.

Muhammes: Toplam 3 muhammes bulunmaktadır. Muhammeslerde, insanın kendini tanıması temel olarak alınmıştır. Üçüncü muhammeste Vahdetî, Hz. Yusuf kıssasından da hareketle kendi içinde bulunduğu durumu anlatır.

¹⁹ Bu konuda daha geniş bilgi için bk. Tahir Üzgör, *Türkçe Divan Dibaceleri*, KB yay. Ankara 1990.

Tahmis: Divan'da 7 tahmis vardır. Bu şiirlerde tasavvuf düşüncesinin temel hareket noktası olan Allah'a va O'nun aşkına ulaşma düşüncesi işlenmektedir.

Müsebba': Divan'da 3 müsebba' vardır. İlk müsebba'da konu Hz. Ali ve On İki İmam'dır. İkinci ve üçüncü müsebba'larda ise Hurufilik işlenir.

Müsemmen: Divan'da yer alan tek müsemmede ise yine Hurufilik konusu işlenmektedir.

Terci'-bend: Divan'da 2 terci'-bend yer almaktadır. Birincisinde Hurufilik etkisi çok fazla görülmesi de 2. terci'-bendde Hz. Ali, On İki İmam, Hacı Bektaş Veli konu edilmektedir.

Gazel: Divan'da 140 gazel vardır. Bunlarda temel konu aşktır. Hurufilik etkisi daha azdır. Daha çok ilâhî aşk konu edilmekle birlikte, kimi zaman beşerî aşkın da işlendiği görülmektedir.

1.3. Vezin

Aruz vezni klâsik şiirimizde ahengi sağlayan en önemli unsurlardan biridir. Bu sebeple şairler aruza önem vermişler ve şiirlerinde bütün aruz kalıplarını kullanmaya gayret göstererek sanat güçlerini ispat etmeye çalışmışlardır. Vahdetî, divanında Türk şairlerinin şiirlerinde genellikle tercih ettikleri remel ve hezec bahirlerini çok kullanmıştır. Bu iki bahirden ise remel bahri ile yazdığı şiirler daha çoktur. Bu bahirle 5 kaside, 3 muhammes, 4 tahmis, 3 müsebba', 1, müsemmen, 1 terci'-bend ve 83 gazel yazmıştır. Remel bahrinin ise en çok feilâtün feilâtün feilâtün feilün kalıbını tercih etmiş ve bu kalıpla toplam 50 şiir yazmıştır. Remel bahrinde en çok tercih ettiği diğer kalıp ise fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün kalıbıdır.

Şairin ikinci olarak en çok tercih ettiği bahir, hezec'dir. Bu bahrin 4 kalıbıyla şiirler yazmıştır. Bunlar 2 kaside, 2 tahmis ve 43 gazeldir. Bu bahrin ise en çok mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün kalıbını kullanmıştır. Bu kalıpla 2 tahmis ve 24 gazel yazmıştır.

Vahdetî, muzari' bahriyle de 8 şiir yazmıştır. Bunların tamamı gazeldir. Ayrıca hafif bahriyle 1 terci'-bend ve 4 gazel, müctes bahriyle de 1 tahmis ve 2 gazel kaleme almıştır.

1.4. Kafiye ve Redif

Şiirde ahengi sağlayan unsurlardan biri kafiyedir. Vahdetî'nin en çok rağbet ettiği kafiye çeşidi, aralarında harekeli bir harf bulunmadan revî harfinden önce gelen â, î ve û getirilmek suretiyle yapılan kafiye-i müreddefedir. Aşağıdaki beyitlerde görülen kafiyeler bu hususa örnek teşkil edecek mahiyettedir.

Burc-ı vechüñde tecellî idüben mihr-i celâl
Eyledi gözleri bînâ olana ‘ arz-ı cemâl (K.4/1)

Cümle eşyâda tecellî eyleyen Sübhân imiş
Emr ü nehyüñ şâhibi ol hazret-i Deyyân imiş (K.7/1)

Câmi‘ u’l-cem‘ uñ beyânı muşhaf-ı rüyuñ nedür
Leyletü’l-İsrâ rumuzı ser-be-ser müyuñ nedür (G.12/1)

‘ Arş-ı Hağdur hağt-ı vechüñ istivâsıdur delîl
İki şakğ itdi mübârek saçların çünkim Halîl (G.80/1)

Sadece bir uzun ünlüden meydana gelen kafiye de mevcuttur.

Dile reh-ber olalı besmele-i nokta-i bâ
Günden izhâr görünür çeşmüme zât-ı yek-tâ (K.1/1)

Gören dil-teşneler destüñde deşneñ ey kamer-sîmâ
Hayât âbın şanur barmağlaruñdan eyledi icrâ (G.3/1)

Redif, şairin şiirlerinde en çok görülen ahenk unsurlarından biridir. Rediflerin genellikle müstakil bir kelimedden gelmesine özen gösteren şair, sadece ekle yapılan redifleri az da olsa kullanmıştır. Aşağıdaki örnekler, Vahdetî’nin şiirlerinde kullandığı bir kelimedden oluşan rediflere örnektir.

Hem-dem ü yâr u muşâhib olmazuz nâdân ile
Münisüz insâna yoğdur işümüz şeytân ile (Muhammes 2/5)

Mihr-i ruhsârını ‘ arz itmedi ol mâh baña
Tâli‘ -i bağt-ı siyâh olmadı hem-râh baña (G.2/1)

Yukarıdaki beyitlerde olduğu gibi şairin redif kelimelerinin Türkçe olmasına özen gösterdiği görülmektedir. Bunun yanında az da olsa eklerle yaptığı rediflerde ya da müstakil kelimelerden oluşturduğu rediflerde Arapça ve Farsça kelime ve eklerden yararlanmıştı.

Dest-büs-ı yâre kuşluk olmadın sa‘ y eyle kim
‘ İd-i azhâdur o mehle dahve-i kübrâ-yı ‘ İd (G.8/5)

Gâh olur Mısr-ı belâda Yûsuf-ı güm-geşteyin
Gâh olur Ya‘ kûbveş mağzûn olup ser-geşteyin (Muhammes3/1)

2. Dil ve Üslûp Özellikleri

2.1. Dil Özellikleri

Vahdetî'nin şiirlerinde, özellikle Hurufilikle ilgili manzumelerde oldukça ağır ve muğlaktır. Özellikle Arapça ve Farsça kelimeleri bazı şiirlerinde Türkçe kelimeler kadar sık kullanmaktadır:

Pây-ender-gil olup bār-ı girān çekme
Var sebük-bār olıgör eyleme zinhar ihmāl (K. 4/31)

Bunun yanısıra sade, anlaşılır bir dille yazılmış şiirleri, özellikle gazelleri de vardır:

Cānumı kaşuña qurbān ideyin nolsa gerek
Alnuma kilik-i kazā çekdügi resm olsa gerek (G.71/1)

2.2. Üslûp Özellikleri

Vahdetî'nin ifade tarzında üç ayrı üslûp dikkati çekmektedir. Birisi Hurufilik ile ilgili metinlerdeki kapalı, anlaşılması güç üslûp, ikincisi daha anlaşılır ve sade bir üslûp, üçüncüsü ise konuşma diline yakın bir üslûptur. Konuşma diliyle yazdığı şiirler daha azdır.

Qara topraq başına Tübā vü serv-i çemenüñ
Yire geqsün qad-i bālaları reftrāruñsuz (G.47/3)

3. Muhteva Özellikleri

Divan şiirini besleyen en önemli kayank İslâm dinidir. İslâm inancını benimsemiş olan toplumların hayat anlayışları, dünya görüşleri, inançları, gelenekleri divan şiirini beslemiştir. Vahdetî Divanı'nda bu unsurları görmek mümkündür. Ancak şair, bunların yanında Hurufilik inancını da şiirlerinde yaşatmıştır.

Vahdetî Divanı'nda Allah, Hz. Muhammed, Hz. Yusuf, Hz. Ali, Hz. Hasan ve Hüseyin ile 12 imam, Leylâ ile Mecnun, Kur'an ve Câvidan-name konu edilmiştir. Vahdetî'nin şiirlerinde başka şairlerin adlarının geçmemiş olması dikkat çekicidir. Divanda yer alan Şam, Halep, Bağdat, Mısır ve Horasan ise coğrafî unsurlardır.

XXIII

Şair, pek çok şiirinde aşk konusunu işlemiştir. Ancak bunların büyük bölümü ilâhî aşktır:

Fazl-ı Yezdānuñ kulu kurbānyuz ey Vaḥdetī
İki ‘ âlem içre andan ğayrı mevlā bilmezüz (G. 41/14)

Sen seni maḥv eyle ‘ ışka tapşırup cān u dili
Vaḥdetī Allāh için pendüm saña budur faḫaṭ (G. 60/4)

Vahdetî'nin bazı şiirleri ise rindane kaleme alınmıştır:

Çıkar ol cübbe vü destārı zarīfāne yūri
Zāhidā biz anı bir bār-ı ḥamāḫat bulduḫ (G. 67/4)

Sonuç

Vahdetî, 16. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış bir şairdir. Kaynaklarda hayatı ve eserleri ile ilgili pek fazla bilgi yoktur.

Vahdetî'nin ölüm tarihi, kaynakların üzerinde ittifak ettiği 1599 yılıdır. Yer olarak ise Ereğli gösterilir.

Vahdetî'nin bir divanı olduğu, eserleri ile ilgili edinebildiğimiz yegâne bilgidir.

Şair, divanında kaside, muhammes, tahmis, müsebba', müsemmen, terci'-bend ve gazel türlerini kullanmıştır.

Divanı, klâsik tertibe uymamaktadır.

Şiirlerinin tamamı dikkate alındığında genel olarak vezni kullanımının başarılı olduğu söylenebilir.

Vahdetî Divanı, muhteva açısından divan şiirini besleyen İslâm inancı ile doludur. Bunun yanında şair, Hurufilik anlayışını da şiirlerine taşımıştır. Tasavvufun izleri de doğal olarak şiirlerinde görülür.

Divanında kullandığı dil, Hurufilik ile ilgili metinlerde zaman zaman oldukça muğlak olmakla birlikte, bunun dışındaki şiirlerinde sade, anlaşılır ve akıcıdır.

Divanda hiçbir devlet büyüğüne yazılmış medhiye bulunmamaktadır. Sadece Hz. Peygamber'i öven naatı vardır.

Vahdetî'nin dili kullanma gücünün, divanında gördüğümüz kadarıyla Arapça ve Farsçaya hâkimiyetinin, akıcı ve coşkulu şiir söyleme kabiliyetinin zaman zaman ortaya çıktığı görülse de bu özelliklerin Hurufiliğin gölgesinde kalmış olduğunu söylememiz haksızlık olmaz.

II. BÖLÜM

DİVAN NÜSHALARININ TANITIMI
VE METİN TESPİTİYLE İLGİLİ HUSUSLAR*a. Nüsha Tavsifleri*

1. Süleymaniye Ktp. Haşim Baba Bl. Nr. 85/2 (S)

Kahverengi meşin bir cilt içinde 36 varaktan ibarettir. 240x160-165x110 mm ebadındadır. 1a-11a yapraklarında Resmî Baba Divanı vardır. Vahdetî Divanı ise 11b-36b yaprakları arasında yer almaktadır. Oldukça yıpranmış krem rengi kâğıt üzerine çift sütuna 21-23 satırla talik hatla yazılmıştır. İstinsah kaydı yoktur.

Baş: Bi-smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm
Dile rehber olalı besmele-i nokta-i bâ

Sonu: Peymâne çeküp Vahdetîye gül gibi ol yâr
Meclisde gülüp oynadı mestâne açıldı

2. Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bl. Nr. 226 (A1)

Siyah bir meşin cilt içinde 41 varaktan müteşekkildir. 230x160-170-110 mm ebadındadır. Krem rengi kâğıt üzerine çift sütuna 17 satırlı talik hatla yazılmıştır. Her manzumenin son beyti iki sütunun ortasında verilmiştir. İstinsah kaydı yoktur.

Baş: Bi-smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm
Mîr'at-ı cemâlünde zuhûr eyledi Mevlâ

Sonu: Mürşid-i kâmil kelâmın gevheri bâkî bilüp
Gûş-ı câna Vahdetîveş anı mengûş itmişüz

3. Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bl. Nr. 1041 (A2)

Kahverengi meşin bir cilt içinde 37 varaktan müteşekkildir. 200x140-135x95 mm ebadında, krem rengi kâğıt üzerine cetvel içerisinde çift sütuna 17 satırlı talik hatla yazılmıştır. Her manzumenin son beyti iki sütunun ortasında verilmiştir. İstinsah kaydı yoktur.

Başı: Dile rehber olalı besmele-i nokta-i bâ
Günde izhâr görünür çeşmüme zât-ı yektâ

Sonu: Mazhar-ı nûr-ı nebî mahzen-i esrâr-ı Ali
Pîr-i erkân-ı tarîkat Hacı Bektâş Velî

Hayatının detayları hakkında kaynaklarda fazla bilgi bulunmayan Vahdetî'nin divanının nüsha sayısının da bu kadarla sınırlı olmayacağı muhakkaktır. Müellifin kendi hatt-ı destiyle kaleme aldığı nüsha bulunamamıştır. Bunun gibi, tarafımızdan tespit edilen nüshalar haricinde, zaman içersinde kayıp ve zayi olmuş veya muhtelif şahısların şahsî kütüphanelerinde mahpus kalmış başka nüshaların da bulunduğu ihtimal dahilindedir. Zira belirttiğimiz A1 nüshasında bazı kelime ve mısralarda farklılıklar olduğu işaretlenmiş ve bu farklılıklar hemen kenarda belirtilmiştir. Bu hâliyle nüshanın başka bir nüsha ile baştan sona mukabele edilip farklılıkların bir bir gösterildiği anlaşılmaktadır. Buradaki farklılıklar elimizdeki diğer nüshalara tam olarak uymamaktadır. Dolayısıyla bizim ulaşamadığımız, en azından bir nüshanın daha var olduğu kuvvetle muhtemeldir. Buradaki bazı farklılıkların, beyitin anlamı ve vezin bakımından diğerlerine göre daha uygun olduğu görülmüştür. Bu sebeple A1 nüshası üzerinde gösterilen bu farklılıkların ayrı bir nüsha olarak değerlendirmeye tâbi tutulmasının uygun olacağı kanaatine varılmıştır. Buradaki farklılıklar dipnotlarda A3 rumuzuyla belirtilmiştir. Var sayılan bu nüshanın farklılıklar haricinde A1 nüshasıyla benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır.

Vahdetî'nin, değişik mecmualarda da divanından alınmış şiirleri bulunmaktadır.

b. Tenkitli Metnin Kurulmasında Takip Edilen Metodlar

A. Türkçe bazı ekler ve kelimelerin imlâsı

Ekler: Vahdetî Divanı, 16. yüzyılın ilk yarısında kaleme alınmış bir eserdir. Bu dönemde daha çok eklerin eski şeklinin muhafaza edildiği müşahede edilmektedir.

İsim çekim ekleri

a. Akkuzatif (yükleme) hâli: İsmi cümlelerin nesnesi hâline getiren ve yükleme fonksiyonu taşıyan bu ek, düzlük-yuvarlaklık uyumuna göre değil,

sessiz harfle biten kelimelere sadece –ı, –i; sesli harfle bitenlere ise –yı, –yi getirilmek suretiyle yazılmıştır. Sırrı (K. 4/17), gözleri (K.4/1), süflîyi (K.6/2).

b. Lokatif (bulunma) ve ablatif (uzaklaşma) ekleri: Bu eklerin imlâsında sadece d’li şekilleri ile karşılaşıldığı için –da, –de, –dan, –den şeklinde okunarak, t’li şekilleri kullanılmamıştır. Didigümden (K.6/7), ma’nâda (K.7/2), Hâkdan (G.14/2)

c. Genitif ekleri: Bu ek, yuvarlak vokalli olarak –uñ, –üñ, –nuñ, –nüñ şeklinde yazılmıştır. Mazlûmuñ (K.7/14), olanuñ (Muhammes/2).

ç. İyelik ekleri: Birinci ve ikinci şahısların teklik ve çokluk hâllerinin yardımcı vokalleri yuvarlak şekliyle yazılmıştır. Vücûdum (Muhammes 3/5) ‘âriflerüñ (Muhammes2/3). Üçüncü teklik şahıs iyelik ekinin sesli harfi ise her zaman –ı, –i, –sı, –si şeklinde düz-dar olarak yazılmıştır. Sultânısın (Tahmis5/3)

d. Soru eki: Bu ekin vokali daima –ı, –i şeklinde düz-dar olarak yazılmıştır. Minnet mi (G.1/2), tañ mı (G.7/12).

e. Şahıs ekleri: Birinci teklik şahıs ekinin vokali düz-geniş olarak –a, –e şeklinde yazılmıştır. Aynıyam (G.12/5). Birinci çokluk şahıs ekinde yuvarlak vokal kullanılmamıştır. Ecnihâyuz (G.17/5).

f. Bildirme eki: Bildirme ekinin daima yuvarlak sesli olan şekli kullanılmıştır. Gibidür (G.20/5).

Yapım ekleri

Metinde geçen yapım eklerinin yardımcı vokalleri düzlük-yuvarlaklık uyumuna göre yazıldı. Yazılır (G.62/1).

Fiil zaman ekleri

a. Geniş zaman: Geniş zaman eki olan –r’nin almış olduğu yardımcı vokal, yuvarlak olarak –ur, –ür şeklinde ve –ar, –er şeklinde düz-geniş yazılmıştır. Yatur (G.39/5), ider (G.34/10).

b. Geçmiş zaman: Geçmiş zamanın rivayeti –mış, –miş düz-dar vokalli olarak yazılmıştır. Eylemiş (G.58/5), olmuşdur (G.33/5).

Partisip ekleri

-dık, -dik, -duk, -dük ekinin sadece yuvarlak vokalli olan şekli kullanılmıştır. Geldügiycün (G.88/2), örtündüğü (G.99/1).

Gerindium ekleri

Bu ek –up, üp yuvarlak vokalli ve p’li yazılmıştır. Koyup (G.87/5), eyleyüp (G.104/5).

Kelimeler

Nüşhalardaki imlâlarına sadık kalarak dönem özelliğini aksettiren bazı Türkçe kelimeler aşağıda örnekleri verildiği şekilde yazılmıştır:

Yaralı: yaralı (G.106/1), vermek: virdüm (G.108/2), yer: yire (G.110/1), etmek: itmesün (G.110/2), karşı: karşı (G.115/3). Türkçe kelimelerin imlâsında uzatma kullanılmamıştır. Dahı (G.122/1).

Arapça ve Farsça bazı terkip, ek ve kelimelerin imlâsı

a. Arapça terkipler şu şekilde yazılmıştır: fi’l-cümle (G.135/7), fi’l-hakîka (Muhammes 1/6).

b. Farsça isim ve hâl köküyle yapılan birleşik kelimeler tireli yazılmıştır. Pâ-besteyin (Muhammes 3/3), dil-suhteyin (Muhammes 3/4). Ancak çok kullanıldıkları için günümüz Türkçesinde alışılmış olanlar tiresiz yazılmıştır. Gülistân (Müsebba’ 2/2).

Eklerin imlâsı

Aynı iki kelimenin arasına bir edat getirildiğinde tire ile ayrılmıştır. Ser-â-ser (Terci’-bend 1/4), nev-be-nev (G.12/8).

Kelimelerin imlâsı

XXVIII

a. Arapça ve Farsça kelimeler orijinal okunuşları ile yazılmıştır. Tâli' (G.2/1), cevânum (G.10/4).

b. Hakk, zann, hatt gibi sonu ikiz konsonant ile biten kelimelerin sonundaki bu harfler, beyit içerisinde vezne göre çift veya tek yazılmıştır. Hak (G.13/7), Hakk (G.41/2).

c. "Aşk" kelimesi dar vokalli olarak imlâ edilmiştir. 'Işk (G.43/2), (G.45/5).

ç. Arapça ve Farsça kelimelerde geçen uzun sesliler, harfin üzerine konulan uzatma işaretiyle gösterilmiştir. Hutûtuñla (G.15/3), dîdâr (G.17/1).

d. uzun i'ler ise ĩ şeklinde gösterilmiştir. Yakîn (G.19/3), dakîk (G.51/3).

B. Teknik Özellikler

1. Tenkitli metnin kurulmasında eldeki nüshaların karşılaştırılmasıyla Vahdetî'nin kendi yazdığı divanına yaklaşılmaya çalışılmıştır. Bunun için karşılaştırma yapılırken nüshalar arasında vezin ve anlam bakımından en uygun olan kelime metne alınmış ve diğerleri dipnotta nüsha farkı olarak gösterilmiştir.

2. Nüsha farkları belirtilirken, farklılık bulunan kısmın önce kurulan metin içindeki şekli yazılıp iki nokta üst üste konulduktan sonra diğer nüshalardaki farklılıklar belirtilmiş ve hemen yanına da nüshanın rumuzu kaydedilmiştir.

3. Kurulan metinde olup diğer nüshalarda bulunmayan kelime, mısra ve beyitler o nüshanın rumuzunun yanına eksi (-) konarak belirtilmiştir.

4. Nüsha farkları gösterilirken aynı beytin bir mısraındaki birden fazla değişiklik arasına (/), mısralar arasındaki farklılıkları belirtmek için ise (//) işareti konulmuştur.

5. Her manzumenin divan içindeki yeri bölüme göre numara sırası ile verilerek belirtilmiş ve sıra numarasının hemen altına da vezni yazılmıştır.

6. Metinde az da olsa karşılaşılan vezin bozuklukları, anlam da dikkate alınarak giderilmeye çalışılmıştır. Bu hususta eklenen ses, hece ve kelimeler köşeli parantez [] içinde, metinden çıkarılan ses, hece ve kelimeler ise parantez ile () içinde gösterilmiştir.

7. Metnin kuruluşunda tenkitli basımı yapılan ilmî eserlerde kullanılan gelen transkripsiyon sistemi uygulanmıştır.

ÇEVRIYAZI İŞARETLERİ

ا	A, a, E, e
ب	B, b
پ	P, p
ت	T, t
ث	Ṭ, ṭ
ج	C, c
چ	Ç, ç
ح	H, h
خ	Ḥ, ḥ
د	D, d
ذ	Ẓ, ẓ
ر	R, r
ز	Z, z
ژ	J, j
س	S, s
س̣	Ṣ, ṣ
ص	Ṣ, ṣ
ض	Ẓ, ẓ, Ḍ, ḍ
ط	Ṭ, ṭ
ظ	Ẓ, ẓ
ع	‘
غ	Ġ, ġ
ف	F, f
ق	Q, q
ك	K, k, ñ
ل	L, l
م	M, m
ن	N, n
و	V, v

ه	H, h, a, e
ى	Ī, ī, Y, y
ء	,
آ	Ā, ā
او	Ū, ū

III. BÖLÜM

VAHDETÎ DİVANI'NIN TENKİTLİ METNİ

[KASİDELER]

1

Fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilün

- 1 Dile reh-ber olalı besmele-i nokta-i bā
Günden izhār görünür çeşmüme zāt-ı yek-tā
- 2 Nokta-i zāta hurūf oldı şifāt-ı ezelī
Elif ü bā ile tadan ne ki vardur tābā
- 3 Gözüñ aç da 'ibrete bak gör ne imiş sırr-ı hurūf
Şifāt-ı zāt-ı müsem mā degül illā esmā
- 4 'Arz kıldı yüzini kendü sözinden bize Hāḡ
Sözde yüz olmaya illā ki liḡā-yı ma' nā
- 5 Lafz u ma' nāyı bilüp zāt u şifāt-ı muḡlak
Añladım nidüğini şerḡ u beyān keşf-i ġitā
- 6 Süre-i Seb' a'l-mesān Fātiḡā-i ümmü'l-kitāb
Çihre-i māh u nişān ḡaḡ-ı Hudā nūr-ı hüdā
- 7 Cāmi' cem' -i kütüb sī vü dü ḡarf oldı velī
Cāmi' sī vü dü ḡarf oldı dilā nokta-i bā
- 8 Nokta-i zāt oldı tekellüm ü kelām aña şifāt
Buna cā'iz degül inkār kes aşlā ḡat' ā
- 9 Nokta melḡūz hurūf oldı kelām-ı melḡūz
Şehide'llāhu 'alā innehu vāhid 'alā??
- 10 Minnet ol Hāḡḡa ki zātı vü şifātı vāhiddür
Şāhidüz vaḡdetine cān u ġöñülden Hāḡḡā

K¹: 1^b A₁, 1^b A₂, 1^b S.

² tābā: āyā A₁, aya A₂.

⁴ sözinden: yüzünden A₂, S.

⁶ Seb' a'l-mesān: Seb' ā'l-mesānī A₂, S // nişān: şān A₁.

- 11 Vaḥdet-i zāt u şifâtı ne bilür ol cāhil
Ki ide lafza gelüp ma' nā için şīt ü şadā
- 12 Ten gözi görmez imiş zāt u şifāt-ı Ḥaqqı
Nitekim derk idemez ma' nā vü lafzı a' mā
- 13 Līk a' mā didüğüñ kimler imiş dirseñ eger
Diñle imdi ki budur ḥāşılı ta' rīf-i binā
- 14 Ehl-i ma' nā geçinen ya' ni ki kısım-ı cehhāl
K'anlaruñ nāmı olupdur ' ulemā vü fuḍalā
- 15 Ḥaḳ ırāğ eyleye ol faḍl u hünerden kişiyi
Ki vire şāhibine kibr ü gurūr ile riyā
- 16 Bu kadar kibr ü fuḍülāt u gurūr ile dolan
Enbiyā sırrına vāriş ola bunlar ḥāşā
- 17 Biz ki meşhūdumuzuñ şāhididür kevn ü mekān
Biz ki medlūlumuzuñ dāli durur faḍl-ı Ḥudā
- 18 Biz ki Qur'an-ı qadīmüñ ezelī maḫariyuz
Ümmehātına olup rāci' u menşüb-ı Ḥudā
- 19 Müdde' āmuz qadem-i ḫarf ü nokta baḫşi iken
Ḥaḳ mıdur ki ideler inkār ile nā-ḫaḳ da' vā
- 20 Şāhid ü ḫuccet ile şābit iken aşl-ı şühūd
Selb idüp ḫuccetimüz yoḳ yire dirlər lā lā
- 21 Lā diyenler suḫan-ı fazl-ı Ḥudāya muḫlaḳ
Kāfir ü müşrik olurlar ḫanı seyf-i illā
- 22 Keselüm pīḫını eşcār-ı ḫabiş-i eşmāruñ
Yaḳalum nār-ı lezāya yetelazzı ḫattā
- 23 Her şey aşlına ide vaḳti ile tā ki rücū'
Nār nāra ulaşa ḫāke düşe feyż-i semā

¹³ didüğüñ: didügin A₂ // binā: dünyā A₁, A₂.

¹⁶ dolan: dilā A₂.

¹⁸ Ḥudā: zīrā S.

¹⁹ ḫarf u nokta baḫşi: ḫarf u nüḳüt saḫmı A₂, ḫandān baḫşi S.

- 24 Nār-ı eṣrār-ı belādan ola pākīze cihān
Yer yüzi feyz-i semā ile bula neṣv ü nemā
- 25 Kaṭre kaṭre dökülen ḥarf ü nüḳüṭ kilkinden
Düşmenüñ başına ṭob bağrına oḳdur meṣelā
- 26 Hañcer ü tīr ise bir tīğ-i dü serdür başı
Kaḷem ü lafz u süḥan ḥaṭṭ u ḥurūf u inṣā
- 27 Müdde‘ āsı var ise münkir-i bī-dīnūñ eger
Pençe pençe olalum tā gör eyle *keyfe yeṣā*
- 28 İtten artuḳ olur ise nola ḳavm-i a‘ dā
Esedu’llāh ‘ Alidür fuḳarāya melcā
- 29 Mürdeler eyler iken dem-be-dem ey dil ihyā
Nefesüm dirisidür ṣimdi felekde ‘ İṣā
- 30 Hem-cenāhum olalı zülf-i hümāyūn-ı ḥabīb
Kaṇadumla uçuyor Kaḫf-ı ufuḳda ‘ Anḳā

2

Mef‘ūlü mefā‘ ilü mefā‘ ilü fe‘ülün

- 1 Cān gözüñ açup eyle bu eyvānı temāṣā
Her zerrede ḥurṣīd-i cihān-tāb-ı hüveydā
- 2 Zıll oldı vüçūd-ı Haḳḳa esmā-yı ilāhī
Esmā-yı ilāhīye zılāl oldı bu eṣyā
- 3 Zātında ḡanīdür özi yok aña ta‘ ayyün
Bīçün u ḥudāvend ü tebārek vü ta‘ ālā

25. -S.

26. S’de 27 sıradadır // inṣā: imlā A₁, A₂, S.

27. S’de 26 sıradadır // gör eyle: kūrīye ile S.

28 artuḳ: artuḳda A₁, A₂, S.

K²: 2^a A₁, 3^a A₂, 12^b S.

¹ gözüñ: gözin S // her: mücmer S.

² Zıll oldı: Bu zıll-ı S.

- 4 Her şüret ile gösteren āyīnedür ammā
Şüretde iki ma‘ nide bir esmā vü müsemmā
- 5 Gel ‘ālem-i ‘ışka bulasın devlet ü ‘irfān
‘Aklıyla k’olan oldu denī olmadı dānā
- 6 Yokluğ gerek irmek dilesen ‘ālem-i şarfa
Tecrīde iriş kim ola tefrīd-i hüveydā
- 7 Görmez misin eşyāyı ḥaḳīḳatde aḥaddur
‘Add eyleseñ ammā ki olur lā-yetenāhā
- 8 Ya‘ ni ki ayā nūr-ı dil ü cān-ı ‘azīzem
Bu vaḥdet-i şarf içre budur maḳşad-ı aḳşā
- 9 Efnā-yı vüçüd ile vüçüdün aña ṭapşur
Fāş olsun için ehline lā ile illā
- 10 Her zerrede gün gibi tecellī ider Allāh
Dil āyinesin ḳılduñ ise şāf u mücellā
- 11 Envār-ı hüviyyet ḳamu eşyāda ta‘ ayyün
‘Aynen vü ‘ayānen vü muḳīmen vü devāmā
- 12 Tevḥīd-i Ḥudā zātına nisbet bu muḳarrer
Birdür ḳamu meclā ile bu esfel ü a‘ lā
- 13 Bir cām-ı şafā nüş idüben mest olagör kim
Şāyed olasın nuṭḳ-ı Mesīḥā gibi gūyā
- 14 Meydān-ı ma‘ ārifle ḥaḳāyıḳda bahādur
Ol kimse durur kim yıḳa ṣeklin ide ifnā

⁵: -A₂, S.

⁶ ‘ālem-i şarfa: hestī-i şarfa A₂ // tecrīde iriş kim ola tefrīd-i hüveydā: tecrīd ola gör kim ola tevḥīd ile peydā S.

⁷: -A₂.

⁹ ehline: aşlı ile S.

¹⁰ tecellī ider Allāh: tecellī-i Ḥaḳ ile S.

¹¹ ta‘ ayyün: mu‘ ayyen S.

¹⁴ ṣeklin: nefsin A₂, S.

- 15 *el-Minnetü li'llah* ki ta' ālā vü taqaddes
Fazl-ı aḥaduñ bendesiyüz bī-men ü bī-mā
- 16 Cānān yüzini Vaḥdetiyā cümlede gel gör
Merdümlerini kılduñ ise nergis-i bīnā

3

Mef'ülü mefā' ilü mefā' ilü fe'ülün

- 1 Mir'āt-ı cemālünde zuhūr eyledi Mevlā
Āyāt-ı huṭūṭuñdadur esmā vü müsem mā
- 2 Menşe-i ezel şafḥa-i ḥüsnuñde ser-ā-ser
Nuṭḡ u şifātuñ künhi ile eyledi peydā
- 3 Tā-Hā ile Yā-Sīn ü muḡaṭṭa' ruḥuñ üzre
Bed-rāy gibi ḡaṭṭ-ı siyāhuñda hüveydā
- 4 Muḡkem müteşābih maḡall ü ḡāle muṭābıḡ
Müfredle mürekkeb yine ol ḡuccete imzā
- 5 Esmā-yı külüñ nüshasıdur vech-i şerīfūñ
Ḥaḡḡan vü ḡadīmen vü mübīnen vü münīrā
- 6 Ḳudret ḡalemi defter-i ḥüsnuñde ser-ā-ser
Ḥikmet raḡamın vaḡtı ile eyledi peydā
- 7 Esmā vü müsem mā yine sensin bī-ḡaḡīḡat
'Avnen vü 'azīmen vü celīlen vü kebīrā

¹⁵ fazl-ı aḥaduñ: fazl-ı vāḡidin A₁.

¹⁶ cānān: cānā S / yüzini: yüzüñi A₂ gel gör: gör kim S // merdümlerini: merdümlerüñi A₁.
K³: 1^b A₁, 3^b A₂, 12^b S A₁ nüshası bu kaside ile başladığı için kasidenin başında eserin adı olarak

Dīvān-ı Hazret-i Vaḡdetī başlığı yer almaktadır.

¹ cemālünde: cemālinde A₂, S // huṭūṭuñdadur: huṭūṭındadır A₂, S.

² ser-ā-ser: müretteb A₂, A₃, S // nuṭḡ u: nuṭḡı A₂, A₃ / peydā: inşā A₂, A₃, S.

³ siyāhuñda: siyāhında A₂, S.

⁴ ol: bir A₂, A₃, S.

⁶ ser-ā-ser: müretteb A₃ // raḡamın: raḡamuñ A₂, S / vaḡtı: diḡḡatle A₃.

- 8 Kāf-ı kademüñ ‘ ayn-ı vücūduñ durur el-ḥaḳ
Nuṭḳ-ı dehenüñde daḥı ey cān āña ‘ Anḳā
- 9 Zātına şıfāt oldı kelāmuñ ezelīden
Ḥayyan vü ‘ alīmen vü semī‘ an vü başırā
- 10 Te’vīl-i kelāmu’llāh nāṭıḳ ḥaṭṭ u ḥālūñ
Ḳad cā’e mine’llāhi rumūzan vü kitābā
- 11 Zūlfüñle ḥaṭṭuñ ‘ arızuñ üstünde müselsel
Nūran vü zālāmen vü ‘ aşıyyen vü nihādā
- 12 Heftād ü hezār oldı ḥucub vechüñe ammā
Arada nedür vāsıta ol la‘ l-i muşaffā
- 13 Meryem dehenüñ ‘ İsā lebüñdür şanemā kim
Bir demde iderse nola biñ mürdeyi ihyā
- 14 Çāh-ı zeḳanuñ fikri ile ey saçı sünbül
Teng oldı benüm başuma [bu] künbed-i ḥaḍrā
- 15 Maḳşūd nedür ger dir iseñ bunca vaşıfdan
el-Ḳışşa budur ḥāşılı ta‘ rīf ile ma‘ nā
- 16 Sevdi seni bu şüret ile kıldı müvecceḥ
Öz vechine mir’āt idünüp ḥazret-i Mevlā
- 17 Nefy eyledi eşyāyı vü kıldı seni peydā
Ferden vü kerīmen vü ḥakīmen vü ‘ alīmā
- 18 Nefy eyle yūri sen daḥı k’ol gayrıdur anuñ
İşbāt idegör anı k’odur vāḥid-i yek-tā
- 19 Gel imdi ḳulaḳ ṭut ne dimiş ḥazret-i dāfi‘
Ey cān-ı peder cān ile it anı şināvā

⁸ nuṭḳ-ı: nuṭḳuñ A₂, A₃, S.

⁹ zātına: zātuña A₁.

¹¹ ‘ aşıyyen vü nihādā: nehāran vü ‘ aşıyyā A₂, S.

¹² ḥucub: ḥicāb S / vechüñe: vechine A₁.

¹⁷ peydā: işbāt A₂, S.

¹⁹ gel imdi ḳulaḳ ṭut: bu ḳula muṭābıḳ A₂, A₃, S.

Fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilün

- 1 Burc-ı vechüñde tecellî idüben mihr-i celāl
Eyledi gözleri bīnā olana ' arz-ı cemāl
- 2 Nola kıblem yüzüñe maṭla' -i ' izzet dir isem
Ka' beden zāhir olur nūr-ı Hudā ey müte' āl
- 3 Ka' be vü ḥazret-i Maḥmūd u Bilāle beñzer
Vech-i pāküñdeki cānā o mübārek ḥaṭ u ḥāl
- 4 Levḥ-i ruḥsāruñ ile cānib-i Ḥaḫdan Cibrīl
Süre-i Fātiḫayı Aḫmede kıldı inzāl
- 5 İstivāyla yedi ḥaṭtuñı şark itdi Hudā
Ṭoḡdı ḥurşīd-i kemāl irdi zevāline zevāl
- 6 Cümle eşyāyı Hudā ḥadd ü kemāl üzre ḳodı
Buldı vechüñde kemālını velī ḥadd u kemāl
- 7 Ḥaṭṭ u ḥālūñ çerisi mülk-i dile virdi şeref
Ḥasb-i ḥāle şanemā iki ruḫūñ şāhid-i ḥāl
- 8 Şeb-i vaşluñ baña rūzī ola dirdüm āḫır
Olmadı ḳaldı baña eyledüğüm fikr-i muḫāl
- 9 Yüzüñ açmış ruḫūña öykünüben mihr-i münīr
Pīl-i çarḫ anuñ için anı idüpdür pā-māl
- 10 ' İdgāh oldı cemālūñ yine mü'minler için
Şām-ı zülfüñde ḳaşuñ göstereli şekl-i hilāl
- 11 Yüzüñi her ki görür gün gibi rüşen-dil olur
Ḥaṭuñı kim ki oḳur oldı hemīşe ḫoş ḥāl

K⁴: 37^b A₁, 22^a A₂, 26^a S.

¹ vechüñde: vechinde A₁ / mihr-i cemāl: mihr ü cemāl A₁.

² yüzüñe: yüzüñi A₂, A₃, Ş.

³ pāküñdeki: pāküñde A₃ / cānā: görünen A₃.

⁵ şark: heşt A₂, A₃, S // kemāl: Hudā S.

⁹ yüzüñ açmış: baş çekmiş A₂, S.

- 12 Mühr-i hâtem gibi nâmeñ götüren başında
Hüküm ider ins ü cine hem-çü Süleymân fi'l-hâl
- 13 'Amelüm nâme-i a' mâle yazıldukda revân
Nağş-ı pây-ı seg-i küyuñ ola mühr-i a' mâl
- 14 Nola taṭvîl-i kelâm eylemesem medhûñde
Ayağuş tozına el-kışşa budur 'arz-ı hâl
- 15 Bir gice ḥazret-i Hızırı görüben ḥ^vâbumda
Elümi aldı eline didi kim ey abdâl
- 16 Nice bir zulmet-i cehl içre yaṭursuñ gâfil
Sendedür nür-ı Hudâ sende daḥı âb-ı zülâl
- 17 Sendedür 'ilm-i ledün sırrı ḥaḳîḳat sende
Sendedür baḥr-ı muḥîṭ ü şadef-i la' l ü le'âl
- 18 Yüzüñ ol levḥ-i ezeldür kim anı yazdı Hudâ
Sözüñ ol nür-ı ebeddür k'aña yoğ şibh-i mişâl
- 19 Sendedür aşl-ı ḥaḳîḳat bi-ḥaḳîḳat sende
Sendedür hüküm-i hikem sende ḥaṭ-ı istiḳlâl
- 20 Sensin ol muşḥaf-ı nâṭıḳ ki aduñ oldu ḳadîm
Sendedür raṭb ile yâbis daḥı tafşîl icmâl
- 21 Sendedür pādşeh-i kevn ü mekân 'arş ile kürs
Sendedür levḥ ü ḳalem lem-yezel ü lâ-yezâl
- 22 Bunca aḥbâr-ı ḥaḳîḳat ki tamâm oldu o dem
Ḥâk-i pâyine düşüp yüzümi ḳıldım pā-mâl
- 23 Didim ey mürşid-i kâmil ne keremdür bu kim
Nâḳış kâmil idersin idüben ḥarc-ı kemâl

¹³ seg-i küyuñ: seng-i küyuñ A₂, sengde küyuñ S.

¹⁴ eylemesem: eylesem A₂, eyler isem S // el-kışşa budur: yüz sürmege bu S.

¹⁵ ḥ^vâbumda: ḥ^vâbda A₂.

¹⁷ sırrı: sır-ı A₂ // le'âl: lâl A₁.

¹⁸ Sözüñ: yüzüñ S.

¹⁹ sende: sendedür A₂, S.

²² ki: -A₂.

- 24 Elüm al kıoma yabanlarda beni teşne dilüm
Meded ey dest-res-i cümle ihvân-ı melâl
- 25 Cümle haqdur kelimātuñ bi-haķıķat bilürin
LİK hâl olsa ‘ uķüd ile cemī‘ i eşķâl
- 26 Ben fulānam dimege ma‘ rifet olsa dilde
Yoķsa çıkamaz başa bu laķlaķa-i ķıl ü ķâl
- 27 Yürü var didi iriş fazl-ı Hudā kıullarına
Hızr anlar durur ey řālib-i feyz-i efdāl
- 28 Kesb-i ahlāķ-ı hamīde idegör cehd ile
Ya‘ ni ‘ ilm ü ‘ amel ü ‘ işķ ile vicdān-ı hāl
- 29 Terk-i a‘ lāķ-ı zemīme idüben tevbeye gel
Sālike kesb ile terk oldu Hudādan per ü bāl
- 30 Nīm süzenle ‘ urüc idemedi ‘ İsī göge
Menzilinden alıķor sālike āhır eşķāl
- 31 Pāy-ender-gil olup bār-ı girān çekme
Var sebük-bār olıgör eyleme zinhar ihmāl
- 32 ‘ Ālim olup ‘ amelüñ yoğ ise ger ey řālib
Bunca ‘ ilm ile olursın bi-Hudā ehl-i vebāl
- 33 ‘ Āmil olup eger olmazsa vuķūf-ı ‘ ilmüñ
‘ Amelüñ bāde virür çün ‘ amel-i ķavm-i dālāl
- 34 Cāmi‘ u’l-cem‘ a iriş kendüñi insān idegör
Hāşılı saña budur aķsen-i nuķķ u aķvāl

²⁵ cemī‘ i: cemī‘ A₂, S.

²⁶ çıkamaz başa: başa çıkamaz A₁, A₂ / bu: -A₁, A₂.

²⁷ Hızr: hāzır S / anlar durur: anlardur A₂.

³¹ girān: girān S.

³³ ‘ āmil: ‘ ālim A₂, vuķūf: vuķūt A₂ // virür: varur A₁, A₂.

³⁴ iriş: irsen A₂ / kendüñi: kendini S.

- 35 Fażl-ı Hıağ kullarına kulluğ idüp hıdmet kııl
Kim budur salđanat-ı devlet-i ı izz ü iđbāl
- 36 Sırr-ı Hıağ ı ilm-i ledün anlara oldu teslīm
Saı y idüp anları bul kim olasıñ ehl-i kemāl
- 37 Fażl-ı Hıađ ı ilmini bil rūhuñ iđün rāh-ı necāt
Ėayrısıñ zann ile tağlıd Ėümāñ ile hayāl
- 38 Fażl-ı Hıađ ı ilmi ile nefsuñi bil Rabbüñi bul
Diler iseñ biline her ne ise hāl ađvāl
- 39 Benden icmālin işıtdüñ didi var tafşılın
Yıne anlardan işit Ėuş oluben bi'l-āşāl
- 40 Çeşme-i āb-ı hayāt anlara Ėāyet teşne
Şuı le-i mihr-i felek hāk ile yeksāñ-ı zılāl
- 41 Bir kıru isme kanāı at iderin bunda hem-āñ
Yoşsa anlarda durur hikmet-i ı ilm-i aı māl
- 42 Hele *el-minnetü li'llah* ki bu rāh-ı hıağda
Hızr ile fażl-ı Hudāya ireñüz bı-ıı lāl
- 43 Vağdetı keşret-i ađvāl ile gel virme şadı
Kulağı işidene yetmeye mi hasbü'l-hāl
- 44 Yüz sürüp gelse ayađuñ tozına merd-i hıağır
İrişür aña ı ināyetle taı azzüz iđbāl
- 45 Ben nite zerre gibi hāk-i mezelletde olam
Sen Ėüneş gibi yüri rifı at ile Ėörme zevāl
- 46 Devlet-i bağt-ı saı ādet saña yārı kılsun
Tālıı uñ burc-ı şerefde tođa şām-ı meh-i sāl

³⁵ idüp: ile S, -A₂.

³⁶ olasıñ: olasıñ A₂.

³⁸ Rabbüñi: Rabbini A₂, S.

³⁹ icmālin: icmālüñ A₂, S / tafşılın: tafşılüñ S.

⁴¹ iderin: iderüñ A₂.

⁴³ işidene: işiden A₂.

⁴⁵ nite: niye S.

Fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilün

- 1 Ey cemālün kıblegāh-ı Mescidü'l-Akşā-yı men
Vey sevād-ı kākülün hem Leyletü'l-İsrā-yı men
- 2 Hağ kelāmıdur ser-ā-ser şüret-i eşyā velī
Ey huṭūṭ-ı vech-i pākün ' alleme'l-esmā-yı men
- 3 ' Ārız u hāl u huṭūṭunñla lebüñ ey tūbā-ğad
Cennet ü Rıdvān u nūr u kevşer u havrā-yı men
- 4 Kākül-i ' anber-feşān ü çeşm-i mestünle ruḥuñ
Sünbül ü verd-i cenān ü nergis-i şehlā-yı men
- 5 Leblerün vaşfindadur esmā-yı ' azmī ser-be-ser
Sükker ü şır ü ' asel hem bāde-i ḥamrā-yı men
- 6 Levḥ-i maḥfūzuñ nişānı dilberā şānuñdadur
Kim budur Hağdan gelen imlā ile inşā-yı men
- 7 Nār-ı şevkuñla tṭuşsam tañ mıdur ey āftāb
Yanmada per per bugün pervāneveş pervā-yı men
- 8 Şöyle nāzıkdür mizācum ey put-ı Meryem-dehen
Leblerün vaşfin koyup ' İsī ḥağı ḥalvā-yı men
- 9 Kuḥl-i mā-zāga 'l-başar gördi ayağıñ tozını
Āferīn şāhib-nağardur dide-i bīnā-yı men
- 10 Çeşm-i fettānuñla zülfüñ siḥre āğāz eyledi
Dest-i lutfuñdur velī Hağdan yed-i beyzā-yı men

K⁵: 23^b A₁, 28^a A₂, 31^a S.

¹ cemālün: cemālī S / kıblegāh-ı: kıblegāh u A₂, S // sevād-ı: süvār-ı A₁.

⁴ kākül-i: kāküli A₁.

⁵ esmā-yı: esmā-i A₂, S // ḥamrā-yı: ḥamrā A₂, S.

⁶ şānuñdadur: şānuñdadır A₂, S // gelen: gelān A₂, S.

⁸ leblerün: şol lebüñ S / vaşfin: vaşfuñ A₂, S.

⁹ başar: başarı: A₁, A₂.

- 11 Bir uzun sevdāya düşdi kākülün görüp gönül
Eksik olmazsa ‘aceb mi şūriş ü gāvḡā-yı men
- 12 Baḡr-ı vaḡdetden neheng-i lām elif kıldı ḡurūc
Māsiva’llah ‘ālemün nefy eyledi illā-yı men
- 13 Süre-i Seb‘ a’l-mesānī nāzil olmuş vechüñe
Şerḡidür anuñ ser-ā-ser süre-i Ṭā-Ḥā-yı men
- 14 Maḡzar-ı nūr-ı tecellī olmuşam Mūsā gibi
Ṭūr-ı dilde ‘arz-ı dīdār ideli Mevlā-yı men
- 15 Noḡta-i bādur vücūduñ Murtaḡāsın sen bugün
‘Ālem-i ‘ilm-i ledünsin vāriş-i bābā-yı men
- 16 Ḥāci-i şūri ne bilsün maḡla‘-ı nūr-ı Ḥaḡı
Ka‘ be-i vechüñdür envār-ı bī-hem-tā-yı men
- 17 Ḥurde ḡurde ḡaḡlaruñla zūlf ü ḡālün fi’l-meşel
Müşk-i rūh-efzā vü būy-ı ‘anber-i sārāy-ı men
- 18 Deyr-i ‘ālemde nigārā ḡaddün üzre kākülün
Dīn ile īmān u ‘ömr ü hem-put-ı ḡūyā-yı men
- 19 Şūretün ‘arşındadır fazl-ı ‘azīmün rü’yeti
Ey ruḡ-ı zībā-yı men vey menzil-i a‘lā-yı men
- 20 İstedim vaşluñ velī redd eyledün sözüm ki tā
Şābit ola senligün hem fāş ola ifnā-yı men
- 21 Sidre vü levḡ ü ḡalem ḡaddünden oldı āşḡār
Kim anuñ ḡaḡḡında münzeldür hiye’l-‘ulyā-yı men
- 22 Ḥilḡat-ı ādem nedür bildün mi Ḥaḡdan Vaḡdetī
Menzil-i dāru’l-ḡarār u cennetü’l-a‘lā-yı men

¹¹ şūriş ü: şūrişi A₁.

¹² lām elif: lā ile S / ḡurūc: ‘urūc S.

¹³ nāzil: zāhir S.

¹⁴ maḡzar-ı: maḡzarı A₁.

¹⁷ ü: -S // rūh-efzā: efzā oldı S.

Fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilün

- 1 Bāl ü per açdı yine işbu Hümā-yı dil ü cān
Murğ-ı Sīmurğ mişāli meger ister tayerān
- 2 Mülk-i süflīyi koyup 'ālem-i 'ulvī şehrin
Zülf-i dilber gibi kılmak diler anı seyerān
- 3 Dāne-i hālī 'ızārın görüben cānānuñ
Hırmen-i dehri gezüp gün gibi eyler deverān
- 4 Dūd-ı āhum aña bu 'illet ile oldı gıdā
Kākül-i yār şıfat çözüñüp ister cevelān
- 5 Vaşf-ı hāl u haṭ-ı cānān beni hayrān itdi
Kāküli şerhi muṭavvel baña gālib kuşurān
- 6 Hāl ü haṭ şerhi ile noḡta vü haṭf oldı murād
Nitekim Leyl-i Qadirden eşer-i mihr-i ruḡān
- 7 Hāl ile haṭ didigümden ġarazum bu ya' ni
Qıdem-i haṭf u nuḡaṭ baḡşine oldum meyelān
- 8 Gerçi bu baḡşe rızā virmedi kısım-ı 'ulemā
'Ulemā didim ise şanma hużūr-ı Hemedān
- 9 'Ulemā nāmın urınan cühelādur didigüm
Ya' ni eclāf zamān ile gürüh-ı hıyzān
- 10 Nice baḡş ide kişi bilmedügi mebḡaşden
Haşşa kim kâşır ola andaki 'aḡl ü iz' ān

K⁶: 36^b A₁, 27^b A₂, 29^b S.

¹ murğ-ı Sīmurğ: Sīmurğ-ı Anḡā A₂.

² şehrin: şehrüñ A₂, S.

³ 'ızārın: 'ızāruñ A₂, S.

⁴ çözüñüp: -A₂, çözzinüp S.

⁶ Qadirden eşer-i mihr-i: nehārdan eşer-i şems-i A₃.

⁹ nāmın: nāmuñ A₂, nām S / urınan: bürünen S.

¹⁰ 'aḡl: 'ilm A₃.

- 11 Bilmeyen zāt u şifātı ne bilür ol cāhil
Evliyāya nice vāriş ola dīv ü nādān
- 12 Sözləri bu ki Hudānuñ şifātı var velī
Zātınuñ ‘ aynı degül ğayrı degüldür her ān
- 13 Ben ta‘accüb iderem bu ne ‘ abeş sözdür kim
‘Ayn ğayra daħı ğayr ‘ayna nakīz oldu hemān
- 14 Kışsa-i pilde dönüpdür bu haberler ilde
K’anı gördim diyeni öldüre kūrān-ı cihān
- 15 Rehberüñ yolu haṭā olıcağuz pey-revler
Gitseler rāh-ı ḍalāle ne ‘aceb ey yārān
- 16 Ğālibā rehber-i kūrān daħı kördür göresiz
İrte bir gün kuyuya düştüğünü ol ḥayvān
- 17 Hele *el-Minnetü li’llah* ki bu sırr-ı Haḫḫı
Ḥarf u noḫṭayla ‘ıyān eyledi fazl-ı Yezdān
- 18 Noḫṭa zāt oldu ḥurūf aña şifāt oldu velī
Ḳurş-ı mihr ile anuñ şu‘lesi mānend-i ‘ıyān
- 19 Ḥamd aña vācib olupdur bi-ḥaḫīḫat kim ol
Mebḥaş-ı zāt u şifātı bize ḫıldı i‘lān
- 20 Ḥarf ü noḫṭa didigüm şanma ki eşkāl-i rūsüm
Bil ki melḥūz ile melfūz olandur İḫān
- 21 Noḫṭa melḥūz u ḥurūf oldu kelām-ı melfūz
İşte Ḳur’ān-ı ḫadīm evzāḫ u enver burḥān

¹¹ dīv ü nādān: dīv-i nādān A₁.

¹² ğayrı: ğayr S.

¹³ ben: biz A₃ / iderem: iderin A₁, A₂.

¹⁵ pey-revler: peyrev ger S.

¹⁷ fazl-ı: feyz-i A₂, S.

¹⁸ ḥurūf: vü bā A₁.

- 22 Sî vü dü oldı ise nola ħurûf-ı ezelî
Şayha-i vâhidedür ma' nide peydâ vü nihân
- 23 Bil ki mebhûş olan eşkâl-i ħurûf oldı tamâm
İş bu eşkâli saña eyleyeyin ben âsân
- 24 Şöyle kim rahlede vü kürsîdeki metn-i kelâm
Bir kişi dise eger kim bu degüldür Ķur'ân
- 25 Bil ki bir ħarfını inkâr ider ise ol ân
Kâfir-i muṭlaḳ olur vâcib-i ḳatl-i fermân
- 26 Tengriye iki dimişlerden olur ol kâfir
Cânına la' net anuñ kim ide Ķaḳka işyân
- 27 'Ayn-ı ma' nî olıcaḳ cümle-i eşkâl-i ħurûf
'Ayn-ı zât olmaya mı nuṭḳ-ı kelâm-ı insân
- 28 Ķaḣa kim dildeki elfâz-ı kelâm-ı ḳadîm
Zât-ı Ķaḳ gibi aña yoḳ şûr ile ebdân
- 29 Ten gözi görmez imiş cân yüzini bî-şûret
Şûretüñ gör görüne 'aynuña cân u cânân
- 30 Cümle esmâ-yı Ķudâ 'ayn-ı müsemmâdur kim
Allah Allah diyene vâcib olur şıdḳ-ı cenân
- 31 Şuver-i 'ayn-ı ma' ânî bilür erbâb-ı kemâl
'Ayn-ı vâcib mi degüldür bi-ḳaḳıḳat imkân
- 32 Yüri var fehm idegör noḳta vü ħarfüñ sırrın
Diler isen ki saña görüne 'aynü'l-'ıyân

²² Sî vü dü: -S / ħurûf: kelâm A₁.

²³ oldı: ola A₂, A₃, S // eyleyeyin ben: ben eyleyeyin A₂.

²⁴ kim: -A₂.

²⁵ ħarfını: ħarfıne A₁, S // ḳatl-i fermân: ḳatl ü küfrân A₁.

²⁸ ḳadîm: ḳalbi A₁.

²⁹ 'aynuña: 'ayna A₂.

³² ħarfüñ: ħarf A₂ // 'aynü'l-'ıyân: 'arş-ı Raḳmân A₁, A₂, S.

- 33 Levh-i vechüñdeki a' lām-ı hūrūfi fehm it
Bileyin dirseñ eger nidüğini şerh u beyān
- 34 Gözin aç ' ibretle vechüñe baḡ Rabbüñi gör
Sensin ol āyene-i nūr-ı cemāl-i sübhān
- 35 Sendedür zāt-ı Hudā sende şifāt-ı ezeli
Sendedür huccet-i kātı' ile hük-m-i sulṭān
- 36 Zāta dall olmaḡ için fazl-ı ahaddan muṭlaḡ
Sī vü dü nuṭḡa bedel sī vü dü ḡaṭ geldi nişān
- 37 Ḥaṭuñ ol nūr-ı ezeldür ki tecellī kıldı
Yüzüñ ol Ka' be durur ün-zile fīhi 'l-Ḳur'ān
- 38 Secde emr oldı senüñ vechüñe kılam ḡaṭtı
Eyleyen oldı melek eylemeyenler şeyṭān
- 39 Küfr-i zülfüñle ruḡuñ ḡaṭlarını fehm eyle
Yoldaş olmaḡa gelüpdür saña dīn ü imān
- 40 ' Ārif ol Vaḡdetiyā nefsuñi bil Rabbüñi bul
Nefsdan Rabbe irer zümre-i ehl-i ' irfān

7

Fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilün

- 1 Cümle eşyāda tecellī eyleyen Sübhān imiş
Emr ü nehyüñ şāhibi ol ḡazret-i Deyyān imiş
- 2 Luṭf u ḡahruñ ' illetin ma' nāda vāḡid bilmeyen
Secde emrinde ' inād idüp dönen şeyṭān imiş

³³ bileyin: bileyim S.

³⁴ Rabbüñi: Rabbini A₂.

³⁵ sende: sendedür A₂.

³⁶ nuṭḡa: nuṭḡ A₃, lafza A₁.

³⁷ durur: +ki A₂.

³⁸ vechüñe: vechine A₂, S / ḡaṭtı: Ḥaḡḡı A₂ // eyleyen: eyleyüñ S.

⁴⁰ Rabbüñi: Rabbini A₂.

K⁷: 15^a A₁, -A₂, -S.

- 3 Müfti vü mîr ü vezîr olsun emîr ü ger fakîr
Başına dermânı yokdur tatalum Loqmân imiş
- 4 Bir ribâṭ-ı köhnedür gerdün-ı dün kııl ihtiyât
Menşe-i mûr u ‘ aḳârib menzil-i şu‘ bân imiş
- 5 Ḳabr-i zindânında ḥabs eyler seni âhır felek
Hiç dimez bir mîr ü ḳādıdur yaḥud ruḥbân imiş
- 6 Zâlimüñ ḳabri gibi târîk u teng olur yirüñ
Tatalum bir iki gün ser-menzilüñ eyvân imiş
- 7 Cezbe-i ‘ ışḳı cemâl-i yâr ile ey zinde-dil
Her ne müşkil var ise ‘ ışk ehline âsân imiş
- 8 ‘ Ârif-i bi’llaha münker olma ey zâlim şaḳın
Zulmet-i dünyâda ‘ ârif çeşme-i ḥayvân imiş
- 9 Ehl-i ‘ irfânuñ cenâb-ı Ḥaḳḳa çoḳdur nisbeti
Münkir-i ‘ irfân olan bir ‘ aḳlı yok nâdân imiş
- 10 Bu gicede rü’yâda gördim bir ‘ aceb vâdîde ben
İki şaḥşuñ cism-i pâki yatduḡı yir ḳân imiş
- 11 Biri bir merd-i siyeh-mû biri merd-i mû-seffid
Bu biri ya‘ ni Ḥüseyn ü ol biri ‘ Oşmân imiş
- 12 Pister ü bâlîni ḥûn-âlûd idi ser-tâ-ḳadem
Ġarḳa-i nûr-ı Ḥudâ hem raḥmet-i Raḥmân imiş
- 13 Nevḥa vü zârî-künân düşdim zemîne sāyeveş
Ḥâk ü ḥûn içre vücûd ḳaṭre-i ḡaltân imiş
- 14 Lâ-cerem ol iki mazlûmuñ dem-i pâki henüz
Eşk-i çeşmüm gibi germ-i sâ’il ü cüyân imiş
- 15 Bu maḥalde bir ṭabîb-i ‘ İsi-dem virmiş baña
Ehl-i derdüñ derdine bi’l-cümle bu dermân imiş
- 16 Ümmetüñ cürmi baḡışlanmazdı bunlar olmasa
Ḥaḳ rızâsı çün Resûlüñ virdüḡi ḳurbân imiş

- 17 Kıldı h n- l d ol demde ser-i eng stini
İki kaçum arasına yazdığı   unv n imiş
- 18 Ba  d-ez n  y ne şundi dest me kıldım naşar
ş ret  bir noğta amm  c mi  -i  ur' n imiş
- 19 Ser-be-ser s re-be-s re oğuyup hatm eyledim
Fehm kıldım kim bu ş ret b  iş-i gufr n imiş
- 20 Hem sa   det hem şeh det hem beş ret d r ba na
Bu iş ret hazret-i Hağdan hem n b rh n imiş
- 21 Secde kıldım h lık-ı B  una anda şad-hez r
Bilmişem ol h ki ya  ni ravza-i Rıdvan imiş
- 22 Her H seyn n bir Yezidi var imiş ey Vağdeti
Her kim ol mel   na uydı t bi  -i Merv n imiş

[MUSAMMATLAR]

1

Muhammes-i Müzdevic

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Vākıf-ı esrār olan insānı her cān añlamaz
Şüret ü ma‘ nā nedür peydā vü pinhān añlamaz
Dilberüñ māhiyetini dīv ü nādān añlamaz
Rūh-ı insān neydügin her tab‘ -ı hayvān añlamaz
Ya‘ ni nūr-ı Aḥmedi bu cehl ü Mervān añlamaz
- 2 Bağladı inkār zünnārı beline ol şakī
Göz göre setr eylemek ister vücūd-ı muṭlaķı
Gözlerinüñ nūrı yoķdur görimez sırr-ı Ḥaķķı
Muşḥaf-ı ruḥsāruña ĩmān getürmezmiş faķı
Öldürüñ ol cāhili kim ḳadr-i Ḳur‘ān añlamaz
- 3 ‘ Işķ ile yanan bilür mihr ü maḥabbet nārını
Her nefes ol nār ile görür bu ‘ ālem varını
Seyr ider bil her ne yüzden olur ise yārini
Münkere ‘ arz eyleme anuñ güzel dīdārını
Ḥod bilürsin şüret-i Raḥmānı şeyṭān añlamaz
- 4 Mebḥas-ı ‘ irfān-ı bāb-ı noķṭadur yārüñ femi
Ḥaķ ta‘ ālā anda ḳoydı genc-i sırr-ı Meryemi
La‘ l-i yāķūtuñda gizlidür Süleymān ḥātemi
Leblerinden bir kināyet ṭutarız cām-ı Cemi
Şöyle bil bu nükteyi her bir Süleymān añlamaz
- 5 Ma‘ nide birdür mü’eşşirle mü’eşşer hem eşer
‘ Āşıķ u ma‘ şūk u ‘ işķ bir olduğı gibi meger
Nūr-ı vāḥid mi degüldür kevkeb ü şems ü ḳamer

M¹: 7^a A₁, 14^a A₂, 21^a S.

²: A₂ ve S’de dördüncü benttir. İnkār zünnārı: zünnār-ı inkārın A₃ // vücūd-ı: kemāl-i A₃ // gözlerinüñ nūrı: gözlerinde nūr A₃ // ruḥsāruña: ruḥsārına A₂, S // ol: şol A₃.

³: A₂ ve S’de ikinci benttir. // Bilürsin: bilürseñ A₂.

⁴ anda ḳoydı: ḳoymuş anda A₃ // yāķūtuñda: yāķūtında A₂, S // her bir: belki A₃, S.

⁵ ‘ işķ: -A₂ / bir olduğı gibi meger: olduğı gibidür meger A₂, A₃, S // görmez: almaz A₃.

Çeşm-i nā-bīnā velī bir zerre görmez nūr u fer
Nürsüz ҡalsun o göz kim vech-i insān añlamaz

6 ‘ Ārif iseñ ey gönül gūş eyle benden bir suħan
Rāzını ketm eyle nuṭka açmağıl ašlā dehen
‘ Ayn-ı vāhiddür egerçi fi’l-ħaķīka cān u ten
Nefs-i ādemden ħaber virme velī nādāna sen
Şehr-i ħikmet yolını dīv-i beyābān añlamaz

7 Rāz-ı ‘ ışķı ben nice tesvīd ü taħrīr ideyüm
Nūr-ı pāki yā nice a‘ māya taħrīr ideyüm
Āftābı yā nice ħuffāşa ta‘ bīr ideyüm
Ĥāl ü ħaṭṭın dilberüñ ben kime tefsīr ideyüm
Vaħdetī her bir denī te’vīl-i Qur’ān añlamaz

2

Muħammes-i Müzdevic

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Biz şarāb-ı ‘ ışķuñ ile ҡana gelmişlerdenüz
Baş u cān terkin urup meydāna gelmişlerdenüz
Āteş-i sūzān-ı şevķa yana gelmişlerdenüz
Secde-i ħāk-i der-i cānāna gelmişlerdenüz
Dermendüz ‘ aşıķuz dermāna gelmişlerdenüz

2 Ĥubb-ı dünyādan geçüp faķr ile ҡıldıķ iftiħār
Mülk-i faķruñ şāhıyuz ya‘ ni esīr-i ‘ ışķ-ı yār
Olmışuz merd-i ҡalender ҡılmışuz terk-i diyār
Baħr-ı dilde gevher-i maķşūdı ҡıldıķ der-kenār
Gitdi firķat vuşlat-ı cānāna gelmişlerdenüz

3 Sālik-i rāh-ı ħaķīķat olanuñ yaldışıyuz
‘ Ārifüz ‘ āriflerüñ yoldaşıyuz ҡardaşıyuz
Lā‘übālī rind-i ҡallāş cihān evbāşıyuz
Şanma ‘ ārif kim ma‘ ārif bezmi içre nāşıyüz
Ma‘ rifet cāmın içüp mestāne gelmişlerdenüz

6: birinci mısra A₂ ve S’de ikinci mısradır. // Ādemden: demden A₂, S / ħaber: +bir S.

7 taħrīr: tenvīr A₂, S // kime: nice A₂.

M²: 7^b A₁, -A₂, -S.

- 4 Vaḥdetī rūz-ı ezelden ʿ ışk olupdur pīrimüz
Ol sebebden tekye-i faḳr u fenādur yirimüz
Add olup nev'-i beşerden gerçi kim taşvīrimüz
Āb u gilden şanma ey zāhid bizüm taḥmīrimüz
Nūr-ı Haḳdan şūret-i insāna gelmişlerdenüz
- 5 Hem-dem ü yār u muşāhib olmazuz nādān ile
Mūnisüz insāna yokdur işümüz şeytān ile
Girmişüz faḳr u fenāya terk-i baş u cān ile
Çün müyesser oldu vuşlat ol gül-i ḥandān ile
Būlbūl-i gūyā gibi efgāna gelmişlerdenüz

3

Muḥammes-i Mūzdevic

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Gāh olur Mışr-ı belāda Yūsuf-ı güm-geşteyin
Gāh olur Ya' kūbveş maḥzūn olup ser-geşteyin
Ḥāşılı ʿ ömr-i ʿ azīzüm geçdi gamda ḥasteyin
Fıkr-i tāb-ı kākül-i dildār ile dem-besteyin
Kılca ḳaldı çıkmağa cānum üzülmiş rişteyin
- 2 Gerçi ben cem'-i ʿ alāyık ḥalkasın def' eyledüm
Ḳara boynumdan vebāli cümleten men' eyledüm
Yetmiş iki biñ ḥicābı aradan ref' eyledüm
Rište-i ḥāḫırda ʿ uḳde ḳomadım ḳat' eyledüm
Ṭurra-i zūlfine yārūñ lā-cerem peyvesteyin
- 3 Nāgehān şayyād-ı ʿ ālem şayda Fikret baḳladı
Şeb libāsın bürünüp bir özge şūret baḳladı
Ḥ'āb-ı ḡaflet çeşmümi ol gice ḳat baḳladı
Düşde gördim ayaḡum zencīr-i ḳudret baḳladı
Uyanup zūlfinde buldum kendümi pā-besteyin
- 4 Künc-i miḥnetde girībānum eline aldı gam
Nāyveş baḡrum delindi her nefes nālişdeyem

⁵ işümüz: oynumuz A₃.

M³: 32^a A₁, -A₂, -S.

² halkasın: halksın A₁.

³ çeşmümi ol: ol çeşmi o A₁.

Çorçaram bir gün vücūdum bu sitem eyler ‘adem
Zülf-i müjgānı ucından ol perīnūñ dem-be-dem
Haste vü ālüfte vü āşüfte vü dil-suhteyin

- 5 Göz yumup ağ u çaradan dīde-i bīnā gibi
Bāl ü per açdum vücūdum Çāfına ‘Ankā gibi
‘Ālem-i ıtlāka düşdüm rüh-ı bī-pervā gibi
Bāğ-ı ‘ālemden çekelden ayağum ‘İsā gibi
Hamdu li’llah Vaħdetī kayd-ı bedenden resteyin

4

Taħmīs

Fā ‘ilātün fā ‘ilātün fā ‘ilātün fā ‘ilün

- 1 Çuvvet-i Haçdan zühür iden Mesīhu’llāhdur
Ya‘ ni şüret nuţç-ı lafz-ı nūr-ı Rūhu’llāhdur
Güş-ı cānıyla işit ey dil ki emru’llāhdur
Her ne söz kim söylenür ‘ayn-ı kelāmu’llāhdur
Vākıf olmayan bu sırra lā-cerem güm-rāhdur
- 2 Aħmede nāzil olan āyāt ile imlā ile
Nazm u neşr ile hem eş‘ār ile vü inşā ile
Hāşılı ta‘līm-i nuţç-ı vaħy ile ĩmā ile
Añladum bildüm rumūzı ‘alleme’l-esmā ile
Menzil-i insān-ı kāmil bir ulu dergāhdur
- 3 Taleb-i Mevlā gerekdür Haçça inşāf itmege
Haçça inşāf eyleyüp ‘irfān ile lāf itmege
Vech-i Haççı görüben çalbini şeffāf itmege
Māye-i taçlıdden āyīneyi şāf itmege
Fazl-ı Haçdan feyz olan envār-ı Rūhu’llāhdur
- 4 Sırr-ı Sübhāne’llezī Esrā gelüpdür saçlarıñ
Ser-be-ser esrār-ı Çur’āndur yüzüñde haçlarıñ

M⁴: 4^b A₁, 7^a A₂, 15^b S.

¹ kuvvet-i: kudret-i S / zühür: şudür A₃ // şüret: şavt A₃.

² hem: gelen A₃ // rumūzı: rumūz-ı A₂, S.

³ görüben çalbini şeffāf: görmek için anı şeffāf A₃ // envār: -A₂ / Rūhu’llāhdur: nūru’llāhdur A₃, sırru’llāhdur S.

⁴ gelüpdür: gelidür A₁.

Noğtalar beñler elifdür hem-ân kirpiklerüñ
Hoş müferrihdür yazılmış hatt-ı reyhân kaşlaruñ
Nice rüşen olmasun kim defterü'llāhdur

- 5 Vaḥdetī burc-ı bedende gün gibi doğup seher
Menzil-i bālāya mi' rāc eyleyüp tütüdü maḳar
Rāst-rāh-ı istivādan elfveş kıldum güzer
Za' fiyā şaḳḳu'l-ḳamer sırrını her kim fehm ider
Āsmān-ı 'ālem üzre hoş münevver māhdur

5

Tahmīs

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ser-be-ser cism-i şerīfūñ defter-i Allāhdur
Yā meger fażl-ı aḫaddan *küntü kenzü'llāhdur*
'Ārif-i bi'llāh olan bilür ne sırru'llāhdur
Dilberā vechüñ senüñ vech-i kelāmu'llāhdur
Naḳş olan ol vech-i pāk içinde Fażlu'llāhdur
- 2 'Ayn-ı vāḫiddür bilürseñ cism ile rūḫ-ı beden
'Unşur-ı pāki idindi o rūḫ ancak pīrehen
Lā-yezāl ü lem-yezel ol bunda tütmişdur vaṭan
Ey cemāl-ı zāt-ı pāke ḡayr-ı mer'īdür diyen
Her neye kim baḳduñ ise şümme vechü'llāhdur
- 3 Rū'yet-i Allāha menzilḡāh cennetü'n-na'īm
Her ki girdi ḳaldı anda hem emīn ü hem muḳīm
Girmeyen bulur muḳarrer menzil-i nār-ı caḫīm
Ey hidāyet isteyen Ḥaḳdan şırāṭ-ı müstaḳīm
İstivā-yı ādemi gör kim sebīlu'llāhdur
- 4 Ḳaçma Ḥaḳdan mü'min iseñ 'aḳl ile hūşuñ şaḳın
Türrehāt-ı cāhilāne tütmaḡıl ḡuşuñ şaḳın
Kendü nefsin bilmeyenden 'ayş ile nūşuñ şaḳın

⁵ 'ālem: -A₂, S / üzre: +görünen S.

M⁵: 39^b A₁, 9^b A₂, 17^b S.

¹ ser-be-ser: ser-ā-ser A₂, S / defter-i Allāhdur: defterü'llāh A₁, A₂ // fażl: -S.

² vāḫiddür: aḫaddür A₂, S.

³ emīn ü: emīn-i A₁.

⁴ nefsin: nefsuñ A₂, S // nemed: -S // göñline: göñle A₂, S / ki: -A₂.

Hor bakma şüretine her nemed-pūşuñ şaķın
Ma' niye bak göñline gir gör ki ' arşu'llāhdur

5 Şüret-i eşyāyı şanma k'ola bir dem mün' adīm
İ' tibārīdür olursa in' idāmi münselīm
' Asker-i Hāķdur bu eşyā gelmek üzre münteżīm
' Ayn-ı ma' nīdür şūr-ı taķķīķa baksañ zīre kim
Sırr-ı zāt-ı pāki Allāhuñ sıfātu'llāhdur

6 Müfred ü muħkem mürekkeb geldi Hāķdan çün sūtūr
Maṭla' -ı vechūñde el-ħaķ gün gibi kıldı zuħūr
Eyledi icrā-yı kudret ḥaṭṭ u ḥalūñ bī-ķuşūr
' Ālem üçdür üç de bir zātadur meclā-yı nūr
Cümlesi mir'āt-ı āyāt-ı kitābu'llāhdur

7 Vaħdetī rüz-ı ezelden sırr-ı vaħdet didüğüñ
Mescid ü deyr-i ḥarāb-ı genc-i vaħdet didüğüñ
Gice gündüz gördüğüñce nūr-ı zulmet didüğüñ
Ey ' Alīmī lafz-ı ma' nī rūḥ-ı şüret didüğüñ
Hāķ-ı emr-i dīn ü dünyā ḥasbeten li'llāhdur

6

Taħmīs

Mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün

1 Müsem mādan tecellī eyleyen envār-ı esmādur
Ne esmādur ki her biri yine ' ayn-ı müsem mādur
Peder kuvvet dehen Meryem ḥurūf u şavt ' İ sādur
Bu eşyā ķatrelerdür mevc-i esmā zāt-ı deryādur
Ne deryādur ki mevcinden anuñ bir ķaṭre deryādur

2 Kimi gelmekde eşyānuñ kimisi olmada sālif
Kimi maķşūdına vāşıl kimisi ḥāsir ü ḥā'if
Bu sırta zāhid-i nādān degüldür lā-cerem vāķıf

⁵ k'ola: v'ola A₁.

⁷ gördüğüñce: gördüğüñce A₂ // üçüncü mısra S'de dördüncü sıradadır // dördüncü mısra S'de üçüncü sıradadır // emr-i emr ü S.

M⁶: 11^a A₁, 5^b A₂, 14^b S.

¹ ne deryādur: ne eşyādur A₂, A₃, S.

² āyetin: āyetüñ A₂, S.

Şu'ünāt-ı ilāhīye nihāyet yokdur ey 'ārif
Okuyup külli yevm āyetin fehm it ne ma' nādur

- ³ Ezelden ādet olmuşdur tarīḡ-ı Hāḡdur ey hem-rāh
Gözün 'ayne'l-yaḡından aç nazar ḡıl sırra ol āḡāh
Bugün geydüğini bir gün daḡı geymes olanlar şāh
Tecellī eylemez bir şüret ile iki kez Allāh
Görür her laḡzada bir ān u şān ol ki bīnādur
- ⁴ Tahāret birle mescid-reh olup 'iṣyānuña tā'ib
Vücūd-ı ḡayrı maḡv eyle kemāl-i 'ayna ol rāḡīb
Bu mezhebde ḡarār eyle bu ḡavle oluben zāhib
Tecellīde tesellī bulmaḡa sa'y it budur ḡālib
ḡalanı bu tarīḡ-i 'iṣḡda bir ḡurı ḡavḡādur
- ⁵ Ḥarābāt ehli farḡ itmez binā-yı mescid ü deyrī
Seḡilmez yanlarında kimsenün ḡayrı ile şerri
Ḥudāya 'āşık olanlar bilürler luḡf ile ḡahrı
Eḡerḡi şüretā ism ü müsem mā görünür ḡayrı
Ḥaḡīḡatde ol esmā didüḡün 'ayn-ı müsem mādur
- ⁶ Urınup şüret-i zühdi edā idüp 'ibādātın
Ḥudādan rüz-ı maḡşerde ḡaleb idüp mükāfātın
Yine kendi yolın kendi urur bilmez ḡuşūrātın
Ne bilsün zāhid-i efsürde-dil bu 'iṣḡ ḡālātın
Yine 'āşık olan añlar bunı bir özge sevdādur
- ⁷ Gözün aç Vaḡdetī gör kim tecellī eyledi Allāh
'İyān oldı cihāt-ı sitte içre sümme vechi'llāh
Ḥamu eşyā dil oldı 'ārifeye söyler beyān Allāh
Vebih yanḡık demine ireli Zā'fī bi-ḡamdī'llāh
Kelāmu'llāh-ı nāḡıḡdur özüñ Ḥaḡḡ ile ḡüyādur

³ sırra ol āḡāh: ol āña āḡāh A₂, A₃; olup āḡāh ile āḡāh S.

⁴ 'iṣyānuña: 'iṣyānına A₂, S // kemāl-i 'ayna ol rāḡīb: beḡāl-ı āḡīb-ı rāḡīb A₁, A₂; kemāl-i āḡīb-ı rāḡīb S // sa'y it budur: sa'y eyle ey A₃.

⁵ -A₂, S ḡayrı ile: ḡayrāt ile A₃ // Ḥudāya: cānāna A₃.

⁶ rüz-ı maḡşerde: rüz-ı āḡırde A₂, A₃, S // zāhid-i efsürde-dil: zāhid-i efsürde olan A₂, A₃, S.

⁷ Gözün: göz A₁ // ḡamu: cemī' A₂, A₃, S / dil: de A₁, A₂, S / oldı: olmuş A₃ / 'ārifeye: 'āşıḡa A₃ / beyān Allāh: ene'llāh A₂.

Tahmīs

Mefā 'ilün fe 'ilātün mefā 'ilün fe 'ilün

- 1 ‘ Aceb neden ola ey dil tebāhımız bilsek
Neye varur soñucu hāl-i rāhımız bilsek
Neden ğubār-peẓīr ola māhımız bilsek
Gedāsına neden incindi şāhımız bilsek
Dise nedür hele bāri günāhımız bilsek
- 2 Cefāsına müteħammil olup cefā dimezüz
Vefāsı yoğ ise de bī-vefā dimezüz
Belāya şalsa bizi aña hiç belā dimezüz
Bilā-sebeb dilimüz alsa yāra lā dimezüz
Sebeb ne yoğ yire almağa āhımız bilsek
- 3 Meded meded bu ğam u derd ü hecr ü miħnetden
Meded bu tāli‘ -i bed-baħt u bī-sa‘ ādetden
Ĥalāş ola mı dil mevc-i baħr-ı zūlmetden
Ṭulū‘ ider mi güneş gibi burc-ı ‘ izzetden
Ķalur mı perde-i ebr içre māhımız bilsek
- 4 Firāķ-ı hecre şalup Ķahr-ı dehr bī-pervā
Sevād-ı kākül-i yār ile Ķıldı pür-sevdā
Burūc-ı çarħa çıkup āh u vāh-ı vāveylā
Bir eyledi ğicemüzle nehārımız derdā
Daħı neler ide baħt-ı siyāhımız bilsek
- 5 Raķīb-i rū-siyeh olmağ ile aña hāriş
Belā-yı keşrete oldı bu Vaħdetī vāriş
Revā mıdur ki Ķadīmī Ķuluñ ola hādiş
Gedāyī bendeye incinmege nedür bā‘ iş
Efendimüz Begimüz pādşāhımız bilsek

M⁷: 33^a A₁, -A₂, -S.

⁴ derdā: + vü A₃.

Tahmīs

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Zāt-ı muṭlaqdan şifāta çün tecellā eyledüñ
Kendü nūruñ ile anı şāf mücellā eyledüñ
Gün gibi burc-ı kemāl üzre hüveydā eyledüñ
Hüsnünün aksin dilberde peydā eyledüñ
Çeşm-i ‘āşıkdan dönüp anı temāşā eyledüñ
- 2 ‘İlm-i envāruñ ki yaqduñ [sen] çü ‘ūd-ı şem‘ asın
Meclis-i ‘uşşāka irsāl eyledüñ bir lem‘ asın
BezI kılduñ mihr ü meh diyü tenevvür kıt‘ asın
Bir avuç hāke bırağduñ cām-ı ‘ışkuñ cür‘ asın
‘Ākil ü dānāları mecnūn u şeydā eyledüñ
- 3 Sen ezel sulṭānısın bu ten ‘abāsın bürinüp
Gün gibi seyrāna geldüñ şeb-palāsın bürinüp
‘Ālem-i keşretde vaḥdet büriyāsın bürinüp
Gerçi sen ma‘ şūkasın ‘āşık libāsın bürinüp
Cilve-i hüsnün girü kendüñ temennā eyledüñ
- 4 Eyledüñ kudret dilinden tā ezel emr ü nidā
Kendü nuṭq-ı pāküñ ile emrünü itdüñ edā
Ben ta‘ accüb eyledüm her dem-be-dem yā Rabbenā
Bār-ı ‘ışka kim taḥammül eylemez arz u semā
Nā-tüvān gönülüm ‘acebdür aña me’vā eyledüñ
- 5 Vaḥdetī ney gibi her dem nice nālān olmasun
Zerreveş ser-geşte olup nice giryān olmasun
Eşk-i çeşmin ağıdup yā nice cūyān olmasun
Rüşenī yüzüñ nice bağduqca ḥayrān olmasun
Hüsnünün ‘aksin ruḥ-ı dilberde peydā eyledüñ

Tahmīs

Mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün

- 1 Ne mir'āta nazar kıldumsa şekl-i bed-likā gördüm
Kime kim rū-be-rū oldumsa ben afā gördüm
Ne cāmuñ şerbetin içdümse zehr-i pür-^c anā gördüm
Vefā her kimseden kim istedüm andan cefā gördüm
Kimi kim bu fenā dünyāda görüdm bī-vefā gördüm
- 2 Marīz-i derd-i ^c ışık oldum baña çāre diyü her an
Meded kıl işte oldum çāresiz dil-asteyem ey cān
abīb-i hāzık olduğın bilüp hem ekmel-i insān
Kime kim derdüm izhar kıldum ise isteyüp dermān
Özümden biñ beter bir derde anı mübtelā gördüm
- 3 Ğubār-ı ha-ı yār ile baña şayrānlık el virdi
utaldan urra-i zülfüñ ğamı pinhānlık el virdi
Dilā mecnūn-ı ğamnāke bu dem akranlık el virdi
Ayak basdum reh-i ümīde ser-gerdānlık el virdi
Emel ser-riştesin utdum elümde ejdehā gördüm
- 4 Ne vaşl-ı yār ile mir'āt-ı dil bir dem olur urrem
Ne zam-ı tīĝ-ı hecre bulunur dünyāda bir merhem
Ne serde tāc-ı devlet var ne sākī elde cām-ı Cem
Mükedder aldı āır kılmadı bir kimse def^c -i ğam
Şafādan dem uran hem-demleri ehl-i riyā gördüm
- 5 Şarup boynuma ol māhuñ müselsel kākülin yüz kez
Uçurdum āh u zārumla bu alkuñ uyusun yüz kez
ılup bīzār cānāndan delü vü uşlusın yüz kez
Baña gösterdi gerdün tīre batum gözgüsin yüz kez
Men bed-bat aña her ğāh badum ise ara gördüm
- 6 Rivāyetdür bu söz ey Vadetī ol şāh-ı a^c zāmdan
Ki ya^c ni azret-i şāh-ı risālet nūr-ı ekremden
Vefā resmin şaın umma cihānda nesl-i ādemden
Fuzūlī ^c ayb kıлма yüz çevirsem ehl-i ālemden
Neden her kime yüz utdumsa andan biñ belā gördüm

Tahmīs

Fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilün

- 1 Hamdü li'llah ki dilā mazhar-ı fehm-ārāyam
Evc-i rif' atda Hümā gibi semen-šimāyam
Ḳāf-ı ḳurbetde bugün sākin-i bī-pervāyam
Nola dehr içre nişānum yoğ ise ' Anḳāyam
Ne ' aceb seyl gibi çağlamasam deryāyam
- 2 Menem ol āyine-i hikmet-i zāt-ı yek-tā
Menem ol vāḳıf-ı esrār-ı rumūz-ı esmā
Menem ol mazhar-ı envār-ı ilāhī Mevlā
Göze gösteremez ise tañ mı beni her ednā
Ki nazar fark idicek mertebeden a' lāyam
- 3 Mū-be-mū zātımı tebdīl ideli Furḳāna
İrmişem mertebe-i besmele-i Raḥmāna
Rū-be-rū nāzırız envār-ı ruḥ-ı cānāna
İltifat eylemezem zerre ḳadar nādāna
Āsmān-ı hünere mihr-i cihān-ārāyam
- 4 Gösterelden yüzini baña kelām-ı ma' nā
Ḳılca gelmez gözüme ḳīl ü ḳāl-ı cühelā
Urınup şāl u ' abāyı idüben terk-i ḳabā
Şüretā gerçi gedā şeklin urındum ammā
Mesned-i memleket-i ma' rifete dārāyam
- 5 Vaḥdetī şüret-i şekl-i beşer-i ekremde
Gelmişüz aḥsen-i taḳvīme dem-i ādemde

M¹⁰: 14^b A₁, 24^b A₂, -S.

¹ ḳurbetde: ḳudretde A₂ // çağlamasam: çağlasam A₁.

² mazhar: maḥla' A₂ / ilāhī Mevlā: ra' nā-yı a' lā A₁ // tañ mı: ḡamı A₂, ḥükmi A₃ // mertebeden: merci' de A₃.

³ Furḳāna: Ḳur'āna A₂ // mertebe-i: mertebede A₃ // nāzırız: nāzırām A₂ // eylemezem: itmezem A₂.

⁴ gözüme: yüzüme A₂ / ḳāl-ı: maḳāl-ı A₃ // memleket-i ma' rifete: ma' rifet mülkine A₂.

⁵ şüret-: şüreti A₂ // gelmişüz: gelmişem A₂ / taḳvime: taḳvīm A₃ // geçinüp: geçinür A₂ // nūr-ı: dīn-i A₂ // bugün ' İsäyam: bir gün ' Anḳāyam A₂.

İbn-i Meryem geçinüp vāsıta-i hātemde
Bākıyā nūr-ı Muḥammed ḥaḳ için ‘ālemde
Dem-i cān-baḥş ile naẓm içre bugün ‘İsāyam

11

Müsebbba‘

Fā ‘ilātün fā ‘ilātün fā ‘ilātün fā ‘ilün

- 1 Ḥamdu li’llah faẓl-ı Ha¹aḳdan ḥall olındı müşkilāt
Mağrib-i ğayba ṭolındı āfilīn ü āfilāt
Ṭoldı nūr-ı zāt ile zerrāt-ı ‘ālem şeş-cihāt
Reng ü būdan şu gibi arındı cümle kā’ināt
Nūr-ı vāḥid oldı deyr ü Ka‘be vü Lāt u Menāt
Ṭā-Ḥā geldi Ḥaḳdan işbu sırra beyyināt
Enbiyā vü evliyā vü şāhidīn ü şāhidāt
- 2 Faẓl-ı Ḥaḳ geldi sarāy-ı ‘āleme uş urdı şūr
İstimā‘ kıldı anı biñ şevḳ ile ehl-i ḳubār
Olmadın biñ yıl Peyember itdi ḳabrinden zuhūr
Gitdi zulmet kā’inātı ḳapladı deryā-yı nūr
Bu şırāt-ı istivādan her kim eylerse ‘ubūr
Cennetü’l-me’vā içinde buldı zevḳ ile sürūr
Anda bākī ḳaldı cümle mü’minīn ü mü’mināt
- 3 Faẓl-ı Ḥaḳdur ḥayy u bākī lā-yenām ü lā-yemūt
Faẓl-ı Ḥaḳdur pādşāh-ı mūr u mār u ‘ankebūt
Faẓl-ı Ḥaḳdur cümleyi taḥrīk idüp iden sükūt
Devlet-i bākī dilerseñ ḥıdmetinde bul şübūt
Faẓl-ı Ḥaḳdur on sekiz biñ ‘āleme ḥurşid-i ḥūt
‘Işḳı ḳalbe ğinā vü ‘ilmini ḳıl cāna ḳūt
K’ol durur insān-ı kāmīl mazḥar-ı zāt u şıfāt
- 4 ‘Ālem-i mülk-i ‘ademden var iden perverdgār
Kāf u nūn emrinden iden ĩn ü ānı āşkār
Yırleri sākin iden eflāki ḳılan bī-ḳarār
Eyleyen ādem yüzünden sī vü dü ḥaṭṭ-ı şümār

M¹¹: 12^a A₁, -A₂, -S.

¹ şāhidīn: +hep A₃.

² Peyember: Peyğamber A₁.

³ lā-yenām u lā-yemūt: lā-yemūt u lā-yefūt A₃ // ğinā: ziyā A₃ // k’ol durur: kim odur A₃.

Fazl-ı Hâkdur vâkıf-ı esrâr-ı gaybı kirdgâr
Fazl-ı Hâkdur şâh-ı ‘âlem tâc-dâr u şehriyâr
Heb anuñdur birr ü baır u ‘âliyât ü sâfilât

5 Fazl-ı Hâkdur mazhar-ı tâmm-ı Muḥammed Muṣṭafâ
Muṣṭafânuñ bâb-ı ‘ilmidür ‘Aliyyü’l-Murtażâ
Murtażânuñ nûr-ı çeşmidür Ḥasan halk-ı rızâ
Cümlenüñ maṭlûbidur şâh-ı Ḥüseyn-i Kerbelâ
Şâh Zeyne’l-‘Âbidîndür vâriş-i sırr-ı Ḥudâ
Şeh Muḥammed Bâkıır idendür vücûd-ı kîmyâ
Fi’l-hâķîķa cümlesi nûr-ı ‘uyûn-ı mümkinât

6 Ca‘fer-i şâdik kim oldur mebde-i şıdk-ı ‘amel
Mûsâ-i Kâzım durur ma‘nâ-yı sırr-ı lem-yezel
Şeh ‘Ali Mûsâ Rızâdur mazhar-ı nûr-ı ezel
Şeh Takıy ü bâ Naķıydür cedd-i a‘lâya bedel
‘Askerîdür şâhid-i seyf-i ilâhî mâ-ḥaşal
Mehdi-i şâhib-zamân fazl-ı Ḥudâ ‘azze vü cel
Kâşif-i sırr-ı ma‘ânî bâķiyât u şâlihât

7 Câvidân-nâme durur erbâb-ı ‘ışkâ reh-nümâ
‘Arş-nâme ile Maḥabbet-nâmedür hâdî-i mâ
Çâr harfî âdemî kim ya‘ni ḥaṭṭ-ı istivâ
Toğrı yoldur gel berü ey ṭâlib-i sırr-ı Ḥudâ
Vaḥdetîveş ‘ışk ile bu yolda başuñ kıl fidâ
Sırr-ı Hâķķı bilmeyen câhil olur Hâķdan cüdâ
Nûr-ı zât iken dirîğâ cehl içinde ḳaldı mât

1 Ḥamdü li’llah vâkıf-ı esrâr-ı sırr-ı mübhemem
‘Alleme’l-esmâya maḥrem âdem oğlı âdemem
Muḥkemâtuñ ümmehâtı nûr-ı pāk-i ekremem

⁵ tâmm-ı: tâ ki A₁.

⁶ a‘lâya: a‘layı A₁ // şâhib-zamân: devr-i zamân A₁.

⁷ bilmeyen: ṭuymayan A₃ // zât iken: zât içre A₁ / cehl içinde ḳaldı: ḳaldı cehl içinde A₁.

M¹²: 30^b A₁, -A₂, -S.

¹ Geh: gâh A₃ // ism-i: ‘arş-ı A₃.

Cāmi‘u’l-cem‘ uñ içinde ‘ ayn-ı harf-ı muhkemem
Gāh katre gāh mevc ü bād u seyl ü geh yemem
Gāh noқта gāh elif geh şavt u harf u geh demem
Başdan ayağa kelāmu’llāh-ı ism-i a‘ zamam

2 Sen beni şāmit şanup zann itme zāhid āb u gil
Nāṭıq u zākir gelüpdür tā ezelden cān u dil
Nağme-i dil sūz ile nālişler eyler mu‘ tedil
‘ Andelībāsā gülistān içre ğayr-ı munfaşıl
Kendü vaşfin eyleyüp eyler terennüm muttaşıl
Gāh noқта gāh elif geh şavt u harf u geh demem
Başdan ayağa kelāmu’llāh-ı ism-i a‘ zamam

3 Dīde-i cān ile gördüm gönlümüñ mir’ātını
Fazl-ı Hāğdan okudum ben vechümüñ āyātını
Ahdüme tırdum getürdüm yerine mīkātını
‘ Ayn-ı zāt olan şıfātından cemāl-i zātını
Görübem gördüm kemāhī nefy ile işbātını
Gāh noқта gāh elif geh şavt u harf u geh demem
Başdan ayağa kelāmu’llāh-ı ism-i a‘ zamam

4 Mazhar-ı envār-ı zāt-ı muhkemātam muhkemāt
Mebde-i mī‘ ād u sırr-ı müfredātam müfredāt
Gelmişem Hāğdan mücerred ben hurūf-ı ‘ āliyāt
Gün gibi vāziḥ delīl-i beyyinātam beyyināt
Hāşılı zātumludur bünyād-ı faqr-ı mümkināt
Gāh noқта gāh elif geh şavt u harf u geh demem
Başdan ayağa kelāmu’llāh-ı ism-i a‘ zamam

5 Kāf u nūn emrinden itdi cümle eşyā çün zuhūr
Sedd-i rāh-ı istivādan kıldılar bir bir ‘ ubūr
Zāhir itdi cümlesin mānend-i hūd mā’ en tahrūr
Zāhir oldı çeşmüme envār-ı havrā vü kuşūr
Hāşıl oldı kalbüme yüz biñ sürür ile hubūr
Gāh noқта gāh elif geh şavt u harf u geh demem
Başdan ayağa kelāmu’llāh-ı ism-i a‘ zamam

6 Cümle mevcūdāt evvel benden oldı āşkār

³ ben: öz A₃.

⁴ faqr-ı: kaşr-ı A₃.

⁵ sedd-i: hurmā A₃ // hūd: rāst A₃ // hubūr: şabūr A₁.

⁶ tıtdı çün karar: tıtdılar karar A₃.

Yine āhır ric' at idüp bende tutdı çün qarār
İrş ile degdi hılāfet baña oldum şehriyār
Hūd halīfe nefsi müstaḥlef durur bī-iḥtiyār
Bu sebebden gelmişem mir'āt-ı zāt-ı kirdgār
Gāh noқта gāh elif geh şavt u ḥarf u geh demem
Başdan ayağa kelāmu'llāh-ı ism-i a' zamam

7 Noқта-i vāhidde ey dil on sekiz biñ 'ālemi
Her ki derc itse görür lem'āt-ı nūr-ı ḥātemi
Fehm ider ol nidügin ta'līm-i sırr-ı ādemi
Naķş ider ḳalbine ḥātem gibi ism-i a' zamı
Vaḥdetiden diñle kim Zā' fī dimişdür ādemi
Gāh noқта gāh elif geh şavt u ḥarf u geh demem
Başdan ayağa kelāmu'llāh-ı ism-i a' zamam

13

Müsebba'-ı Mütekerrir

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1 Ḥāzret-i fażl-ı Ḥudādan yine rüz-ı ezeli
Şüret-i muḥkemle irişüben ḳudret eli
Ḳudret ile yoğurup āteş ü bād āb u gili
Mesken idindi o dem kendü için cān u dili
Kimdür ol kim bileyin dirseñ eger ḳavl-i celī
Sırr-ı Ḥaḳ nūr-ı Muḥammed esedu'llāh velī
Vü 'Aliyyün vü 'Aliyyün vü 'Aliyyün vü 'Ali

2 Noқта-i bā-i nübüvvet raḳam-ı levḥ u ḳalem
Menba'-ı sırr-ı ḥaḳīḳat ma'aden cūd u kerem
Mażhar-ı ekmel-i zāt-ı kelimāt-ı a' zam
Hādi-i cinn ü beşer mürşid-i nūr-ı ekrem
Ezelīdür ebedīdür *fe-te'emmel fe-innehüm*
Sırr-ı Ḥaḳ nūr-ı Muḥammed esedu'llāh velī
Vü 'Aliyyün vü 'Aliyyün vü 'Aliyyün vü 'Ali

⁷ ol: hem A₃ // geh: gāh A₃ // ism-i: 'arş-ı A₃.

M¹³: 4^b A₁, 32^b A₂, 33^b S.

¹ Ḥudādan: aḥaddan A₂, A₃, S // ḳudret: ḳuvvet A₂, A₃ // bileyin: bileyüm A₁.

² bā-i: bāb-ı A₁ // ḥaḳīḳat ma'aden: velāyet maḳar A₂, A₃, S // ekmel-i zāt-ı: ekmel ü ulı A₂, A₃, S

// velī: celī S.

- 3 Kāşif-i sırr-ı suhan bāb-ı ‘ulūm-ı Aḥmed
Vāşıl-ı zāt-ı aḥaddan *kul hüve’llāhu aḥad*
Vaşf-ı zātında nüzül eyledi *Allāhu’ş-şamed*
Nuṭṭ-ı Ḥaḳdur şıfatı *Lem-yelid ve lem-yüled*
Lem-yekün dirsem olur aña *lehū küfüven aḥad*
Sırr-ı Ḥaḳ nūr-ı Muḥammed esedu’llāh velī
Vü ‘Aliyyün vü ‘Aliyyün vü ‘Aliyyün vü ‘Ali
- 4 Ne ki var esfel ü a‘lāda ser-ā-ser tāḥūt
Gökdeki şems ü kamer yirdeki l’l ü yāḳūt
Dest-i ḳabzında durur ‘ālem-i mülk-i melekūt
Feyz-i nuṭṭından anuñ buldı ḳamu nūr ile ḳūt
Pādşāh-ı dil ü cān server-i şāh-ı lā-hūt
Sırr-ı Ḥaḳ nūr-ı Muḥammed esedu’llāh velī
Vü ‘Aliyyün vü ‘Aliyyün vü ‘Aliyyün vü ‘Ali
- 5 Ḥasan ile Ḥüseyn şāh-ı kerem-kān-ı ‘atā
Ḳuds-ı zāhrından anuñ geldi vücūda ḥaḳḳā
Biri şāh-ı şühedādur biri şāh-ı ‘ulemā
Birisi ḳurs-ı kamerdür biridür şems ü ḍuḥā
Sözümüñ mā-ḥaşalı bu durur ey ehl-i şafā
Sırr-ı Ḥaḳ nūr-ı Muḥammed esedu’llāh velī
Vü ‘Aliyyün vü ‘Aliyyün vü ‘Aliyyün vü ‘Ali
- 6 Ḥazret-i ‘Ābid ü Bāḳır şeh-i ḥayl-i fuḳarā
Ḥazret-i Ca‘fer-i Şādıḳ siper-i tır-i ḳazā
Müş-i-i Kāzım ile ol şeh-i teslīm-i rızā
Şeh Tākī ile Nāḳī tāk-ı rü’ūs-ı füşāḥā
Cümlesi nūr-ı ezel vāḳıf-ı sırr-ı Ṭā-Ḥā
Sırr-ı Ḥaḳ nūr-ı Muḥammed esedu’llāh velī
Vü ‘Aliyyün vü ‘Aliyyün vü ‘Aliyyün vü ‘Ali

³ aḥaddan: ezel A₂, A₃, S // velī: ‘Ali S.

⁴ nuṭṭından: luṭṭından A₃ / ḳamu: kamer A₂, S.

⁵ Ḥasan ile Ḥüseyn şāh-ı: şāh-ı Ḥüseyn ile Ḥasan kenz A₁, A₂, S // biri şāh-ı şühedādur biri şāh-ı ‘ulemā: birisi şāh-ı şehīdān birisi şāh-ı ‘ulemā A₂, A₃, S // birisi ḳurs-ı kamerdür biridür şems ü ḍuḥā: birisi ḳurs-ı kamer birisi de şems ü ḍuḥā A₂, A₃, S.

⁶: 2. mısra, S’de 4. sıradadır. ḥayl-i: zıll-ı A₂ // ḥazret-i: ‘izzet-i A₂, A₃, S.

- 7 Vahdeti seyf-i Hudā kâtil-i aşhâb-ı cahîm
‘ Askerîdür ki anuñdur yine cennât-ı na‘îm
Mehdi-i devr-i zamân vâkıf-ı esrâr-ı kadîm
Hazret-i fazl-ı Hudâ kâşif-i Kur‘ân-ı ‘azîm
Noқта-i evvel ü âhır sühan-ı Rabb-ı kerîm
Sırr-ı Haқ nûr-ı Muḥammed esedu’llâh velî
Vü ‘ Aliyyün vü ‘ Aliyyün vü ‘ Aliyyün vü ‘ Ali

14

Müsemmen-i Mütেকerrir

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Ḥamdu li’llah Ka‘be-i maқşûda irdi mü‘minîn
Dîv ü Deccâl-ı la‘înden oldılar cümle emîn
Seng-i esved yarı lup oқındı mektûb-ı mübîn
Genc-i Ka‘be çıқdı yirden şâd olsun ehl-i dîn
Zulmet-âbâd içre fâ‘iz oldı lem‘ât-ı mu‘în
Heft tavâfindan bilindi zümre-i ehl-i yaқîn
Toğdı mağribden yine envâr-ı ḥurşîd-i yaқîn
İrdi feyz-i fazl-ı Fazlu’llah Rabbu’l-‘âlemîn
- 2 Dört tavâfuñ ma‘nisi nuţқ-ı Resûlü’llâhdur
Ol ki zât-ı Haқ ta‘âlâ cânibe râhdur
Âsmân-ı dilde lâmi‘ bir münevver mâhdur
Haқ budur kim hem şı‘at hem ‘ayn-ı zâtu’llâhdur
Ka‘be sırrın bilmeyen merdûd-ı Beytu’llâhdur
Sî vü dü nuţқ-ı kadîmüñ münkeri güm-râhdur
Toğdı mağribden yine envâr-ı ḥurşîd-i yaқîn
İrdi feyz-i fazl-ı Fazlu’llah Rabbu’l-‘âlemîn
- 3 Sî vü dü nuţқ-ı ezel kim istivâdan oldı fâş
Nâtıқ oldı қudretinden zîr ü bâlâ ṭâğ u taş
Zâkir-i zikr-i ene’llâh oldı zülf ü göz ü қаş
Mâsivâyı tîğ-ı ‘ışқ ile dilâ idüp tirâş

⁷ Hudâ: aḥad A₂, A₃, S // anuñdur yine: anuñ derdine A₃, anuñ rüyını A₂, S // zamân: revân A₃, 4. mısra, S’de 5. sıradadır.

M¹⁴: 31^b A₁, -A₂, -S.

¹ cümle: ḥamdu A₁ // ehl-i yaқîn: ehl-i yemîn A₃ // fazl-ı: zât-ı A₁.

² sî vü dü: ḥarf ile A₃.

³ ne bâş: mübâş A₁.

Buldı zīver gün gibi fazl-ı Hudādan iç ü tış
‘ Ārif ol kim Mehdī vü ‘ Īsā budur gāfil ne bāş
Togdı mağribden yine envār-ı hırşīd-i yakīn
İrdi feyz-i fazl-ı Fazlu’llah Rabbu’l-‘ ālemīn

4 Bist ü heşt ü sī vü dü üç kısma geldi çün şalāt
Heşt ü şeşden zāhir oldı kem‘ a-i hams-i zekāt
Muħkemāt-ı Muşhaf-ı Yezdān durur ħukm-i berāt
Kim anuñ tahtındadır bu ‘ āliyāt u sāfilāt
Ser-be-ser yek yek ħurūf-ı sī vü düdedür şebāt
Cāmi‘ -i cem‘ -i kütübdür hem şifāt-ı ‘ ayn-ı zāt
Togdı mağribden yine envār-ı hırşīd-i yakīn
İrdi feyz-i fazl-ı Fazlu’llah Rabbu’l-‘ ālemīn

5 Nūr-ı eşyā ya‘ ni esmādur ħademden ey ‘ amū
Anı idrāk itmede kördür velī çeşm-i ‘ adū
Her nefesde mihrveş raşşān olur envār-ı hū
Çeşm-i ser birle görür ol nūrı ‘ ārif rū-be-rū
Mażhar-ı esmā gelüpdür ħaṭṭ-ı vechüñ mū-be-mū
Vaħdetī esmā-i küldür tā ezelden sī vü dü
Togdı mağribden yine envār-ı hırşīd-i yakīn
İrdi feyz-i fazl-ı Fazlu’llah Rabbu’l-‘ ālemīn

15

Terci‘-bend

Fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

1 Sa‘y kııl kendüñi fenā ide gör
Rūħuñı rūħ-ı zü’l-baķā ide gör
Saña gelsün feriştelere dir iseñ
Ölmedin öl dilā şafā ide gör
Göñlüñi derde uğradup yārüñ
Ġam-ı zülfine mübtelā ide gör
Māhveş şaķķ idüp yidi ħaṭṭuñ
İstivā eyle müstevā ide gör
Düldül-i ‘ ışķa bin ķuşan ķılıcuñ

⁵ nūr-ı eşyā ya‘ ni esmādur: esmā ‘ ayn-ı eşyādur A₃ // fazl-ı: zāt-ı A₁.
M¹⁵: 16^a A₁, 10^b A₂, 18^a S.

¹ kendüñi: kendini A₂, S // rūħuñı: rūħımı S // feriştelere: ferişte A₂, S // göñlüñi: göñlini S // bin
ķuşan ķılıcuñ: -S // ismüñi: ismini A₂, S // ism-i: ‘ arş-ı A₁.

İsmüñi şāh-ı *lā-fetā* ide gör
‘Aql u fikr ü dil ile cāndan geç
Hāzret-i ‘ışka iktidā ide gör
‘Aql-ı cüz’ī kifāyete iremez
Kendüñe ‘ışkı kııl kefā ide gör
Yüzüñe bak ki ism-i a‘ zamdur
Sözüñi bil ki sırr-ı mübhemdür

2 Haber al vācibü’l-vücūduñdan
Yüri mescūda ir sücūduñdan
Kā’im ü dā’imī bilüp añla
Bu kıyām ile bu ku‘ūduñdan
Varlıguñ terk idüp bu meydānda
Geçürürler seni vücūduñdan
Sen seni Hāḫḫa tapşurup ey dil
Aradan çık ḡam u kuyūduñdan
Zarārı maḫz bil kamu sūduñ
Nef̄ görmek gerekse sūduñdan
Gözinüñ yaşı dökmesün her dem
Şaça gör yirlere nuḡūduñdan
Āteş-i ‘ışḫdan dilā āh it
Göze gösterme kevni dūduñdan
Yüzüñe bak ki ism-i a‘ zamdur
Sözüñi bil ki sırr-ı mübhemdür

3 Şüretā gerçi nev’-i ādemsin
Ma‘ nide nuḡḫ-ı ḫarf ile demsin
Metn-i āyāt-ı levḫ-i şuḫf u kitāb
Huccet ile ḫurūf-ı muḫkemsin
İsm-i a‘ zām senüñ şifātuñdur
Bāreke’llāh şeh-i mu‘ azzamsın
Şüret-i kā’ināta nisbetle
Fī’l-ḫaḫīḫa vücūd-ı ekremsin
On sekiz biñ cihāna cān olduñ
Bu sebebden ki cān-ı ‘ālemsin
‘İlm-i esmā beyān-ı vechüñdür
Sırr ile ‘ilm içinde a‘ lemsin
Yüzüñe secde kıldı ehl-i semā
Hāḫ bu kim cümleden müsellemsin

² idüp: terk A₁ // ḡam u: ḡam-ı A₂, S // ‘ışḫdan: ‘ışḫından A₂, ‘ışḫuñdan S // ism-i: ‘arş-ı A₁.

³ cān: ḫān A₂, S // ‘ilm-i esmā: ‘ilm ü esmā A₂, ‘ilmü’l-esmā S // ism-i: ‘arş-ı A₁.

Yüzüñe baḳ ki ism-i a' zamdur
Sözüñi bil ki sırr-ı mübhemdür

- 4 Küfr-i zülfüñ ki nür-ı İmāndur
Haṭṭ-ı vechüñ beyān-ı Qur'āndur
Yedi haṭṭuñ ṭurur yedi muşḥaf
Bir yedi daḥı aña bürhāndur
‘Unşurından velī yedi haṭṭuñ
Kāf ü Hādur ki sırr-ı sübhāndur
İstivādan sekiz olur zāhir
Lām u bādur ki naşş-ı tibyāndur
Mū-be-mū haṭṭ-ı vechüñi bildüm
Ki ser-ā-ser rumūz-ı İķāndur
Bilmeyen bu kitāb-ı Yezdānı
İki ‘ālemde kör ü nādāndur
Saña secd'itmeyen gözi görler
Ketüri dīv ü cinn ü şeytāndur
Yüzüñe baḳ ki ism-i a' zamdur
Sözüñi bil ki sırr-ı mübhemdür

- 5 Yüzüñi gördüğüñ tek āb içre
Mişlüñ[i] gör gözüm ḥabāb içre
Nür-ı vāḥid olur muḥātabla
Sırr-ı Haḳḳı gören ḥıṭāb içre
Kendü ayağıñ ile ḳabre girüp
Kūşe-i dār-ı Haḳda cā içre
Zātuñi kāf u nūna münḳalib it
Kā'inātı ḳo inḳılāb içre
Genc-i zātı ararsañ ey dilārā
Genc-i vīrāne vü ḥarāb içre
Ḳavl ü fi' lūñ degül midür görinen
Saña her gice cāme ḥvāb içre
Dört kitābuñ rumūzı Vaḥdetiyā
Geldi rüşen bu bir cevāb içre
Yüzüñe baḳ ki ism-i a' zamdur
Sözüñi bil ki sırr-ı mübhemdür

⁴ beyān-ı: +der A₁ // sekiz olur zāhir: ol sekiz biñ olur zāhir A₂, S // haṭṭ-ı: haṭṭuñ S / vechüñi:
vechüñ A₃ // ketüri: ketürü A₂, S // ism-i: ' arş-ı A₁.

⁵ Yüzüñi: yüzüni S // 5. ve 6. mısralar A₁ ve A₂ nüshalarında 1. bendde yer almakta olup S'de
yoktur // zātuñi: zātını A₂, S // ḳo: -A₂, -S // genc-i: genc ü A₂, S // cāme: cām A₂, S // ism-i: ' arş-
ı A₁.

Terci'-bend

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- ¹ Baş çeküp burc-ı felekden yine rüz-ı ezeli
Toğdı hırşîd-i kemâl-i ezel-i lem-yezeli
Menzil idindi meger hâne-i burc-ı hameli
Şem' -i bahtın uyarup eyledi rüşen Zuhalı
Gün gibi şu' le virüp 'āleme 'ilm ü 'ameli
'Ālemi altına alup kamu nūr u zıllı
Biñ güneş toğsa bulunmaz anuñ aşlā bedeli
Bir nazarda idüp āsūde nice kör şelli
Devşirüp hân-ı vilāyetde kerāmāt-ı 'Ali
Haq çerâğın uyarup eyledi izhâr velî
Maẓhar-ı nūr-ı Nebî maẓzen-i esrâr-ı 'Ali
Pîr-i erkân-ı tarîkat Hacı Bektâş Velî
- ² Nokta-i nün-ı Nebî nüshâ-i Qur'ân oldur
Bâ-i bi-smi'llâh ile sūre-i Raḥmân oldur
Ehl-i inkâr olanuñ küfrine îmân oldur
Şeb-i zulmetde güneş tek [meh-i] tâbân oldur
Ḥaste dil cânına cân derdine dermân oldur
Rüz-ı maḥşerde dilâ mihr-i dirahşân oldur
Ḥuccet-i kâtr' ile âyet-i bürhân oldur
Fuḳarâ 'askerine server-i merdân oldur
Ser-i pîrân-ı 'Acem şâh-ı Ḥorāsân oldur
Qâbil-i ḳavl ü maḳâlât-ı 'azîzân oldur
Maẓhar-ı nūr-ı Nebî maẓzen-i esrâr-ı 'Ali
Pîr-i erkân-ı tarîkat Hacı Bektâş Velî
- ³ Zübde-i nesl-i Muḥammed güher-i Şîr-i Ḥudâ
Ḥasan ile Ḥüseyn sırrını ḳıldı peydâ
['Ābid ü] Bâḳır u Şâdıḳdan olur rāh-nümâ

M¹⁶:

¹ çerâğın: Metinde bu kelime “çerâğun” şeklinde yazılmış olmakla beraber anlam gereği bu şekilde düzeltilmiştir.

² meh-i: Elimizdeki mevcut nüshalarda bu kelime noksan olup İsmail Özmen'in *Alevi-Bektaşî Şiirleri Antolojisi*'nde Vahdetî hakkında bilgi verilirken bu terci-bend verilmiş ve bu eksikliğin bulunduğu yerde “meh-i” ifadesi kaydedilmiştir.

³ 'ābid ü: Sadettin Nüzhet Ergun'un *Bektaşî Şiirleri* adlı eserinde terci-bendin eksik olan kelimesi yerinde bu kelime yer almıştır // ocağın: Metinde “ocağun” biçiminde yazılı olmakla birlikte anlam gereği bu şekilde düzeltilmiştir.

Cedd-i hod Kāzım idi ibn-i ‘ Ali Mūsā Rızā
Şah Taķi ile Naķi ‘ Askeri-i rüz-ı baķā
Mehdi-i nuţķ-ı beyān fażl-ı Hudā nūr-ı Hudā
Ehl-i beytüñ ocağın eyledi ey dil ihyā
Şem‘ -i Haķdur ki virür haşre degin nūr u ziyā
Nūr-ı çeşm-i būdalā pertev-i mihr-i a‘ lā
Kaşser-i Rüm eşiginin anuñ olurdı gedā
Mażhar-ı nūr-ı Nebi mażzen-i esrār-ı ‘ Ali
Pir-i erkān-ı tarikat Hacı Bektāş Velī

- 4 Kutlu başdur ki [çeker] sikkesini ‘ ışķ ile kaş
Aña qurbān olanuñ yolına biñ cān eyle baş
Gün yüzün nice görür şa‘ şa‘ alardan huffāş
Nūr-ı Haķķı göremezmiş nitekim ‘ aķl-ı ma‘ āş
Münkirüñ qalbine yazılmadı mühr-i Bektāş
Sikke-i şāhi lāyık mı olur her qara taş
Münkir olma gözüñ aç eyleme gaflet (ey) kardeş

Mażhar-ı nūr-ı Nebi mażzen-i esrār-ı ‘ Ali
Pir-i erkān-ı tarikat Hacı Bektāş Velī

- 5 Evliyānuñ birisi bir gün olup şire süvār
İlanı kāmçı idüp eyledi ‘ azm-i dīdār
Lāzım olur ki aña karşı çıķa [pes] hünkār
Biñdi bir taş kayaya ol şeh-i ‘ āli-miķdār
Emr idüp didi yüri yüridi ol dem dīvār
Didi canluyı yürütmek iñen azdurdı i yār
Hüner oldur yüriye cansız iken bu kühsār
Kāfir-i muţlak olur her kim iderse inkār
Bunuñ emşāli nice kıldı kerāmet izhār
Biñde birin(i) dimege bende yoķdur miķdār
Mażhar-ı nūr-ı Nebi mażzen-i esrār-ı ‘ Ali
Pir-i erkān-ı tarikat Hacı Bektāş Velī

⁴ çeker: Elimizdeki mevcut nüshalarda bu kelime noksan olup Sadettin Nüzhet Ergun’un *Bektāşî Şairleri Antolojisi* adlı eserinde noksan olan kısımda bu kelime mevcuttur // yüzün: Metinde “yüzüñ” biçiminde olmakla birlikte anlam gereği bu şekilde düzeltilmiştir.

⁵ pes: Mevcut nüshalarda bu kelime noksan olup, Sadettin Nüzhet Ergun’un *Bektāşî Şairleri* adlı eserinde noksan olan kısımda “pes” kelimesi yer almıştır // 10. mısra da vezin bozuktur. Sadettin Nüzhet Ergun’un adı geçen eserinde bu mısra şu şekildedir: Biñde birin dimege zerrece yokdur mikdār.

6 Yüz biñ ihlâş ile on iki imāmuñ kılıyuz
Âdeme secde iden rükn ü kıyāmuñ kılıyuz
Ehl-i beyt ile olan sırr-ı selāmuñ kılıyuz
Kemterüñ kemteriyüz ya‘ ni gulāmuñ kılıyuz
Rüm şādıklarā abdal maqāmuñ kılıyuz
Ĥasretüz dergehine şāh-ı imāmuñ kılıyuz
Vech-i ĥātemde olan nuṭṭ u kelāmuñ kılıyuz
Fuḳarā içre dinen ḳavl ü peymānuñ kılıyuz
Şey‘e li‘llāh mevālī-i ‘ izāmuñ kılıyuz
Tāc-ı Bektāş çeküp şanma ‘ avāmuñ kılıyuz
Maḫhar-ı nūr-ı Nebī maḫzen-i esrār-ı ‘ Ali
Pīr-i erkān-ı ṭarīḳat Ḥacı Bektāş Velī

7 ‘ Āşıḳāne nefesüñ Vaḫdetī meydāna ilet
‘ Işḳ meydānını gözle şāh-ı merdāna ilet
Yüzüñi yire sürüp cānib-i dīvāna ilet
Bāde-i ‘ ışḳ ile lā-ya‘ ḳil ü mestāne ilet
İsm[i] Sersim ‘ Alidür mürşid-i erkāna ilet
Nice mürşid nazarı ekmel-i insāna ilet
Ya‘ ni Sulṭān Balımuñ naḳdi olan cāna ilet
Fuḳarā ḫayline ser-‘ asker ü sulṭāna ilet
Dergeh-i şāh-ı felek ḳadr [u] melek-şāna ilet
Ḳuş dilin fehm idici zāt-ı Süleymāna ilet
Maḫhar-ı nūr-ı Nebī maḫzen-i esrār-ı ‘ Ali
Pīr-i erkān-ı ṭarīḳat Ḥacı Bektāş Velī

8

⁶ dinen: Metinde “dineñ” şeklinde yazılı olmakla birlikte anlam gereği bu biçimde düzeltilmiştir.

⁷ yüzüñi: Metinde “yüzini” biçiminde olmakla birlikte anlam gereği bu şekilde düzeltilmiştir // dilin: Metinde “dilüñ” şeklinde iken anlam gereği bu biçimde düzeltilmiştir.

⁸ Elimizdeki eserlerde bu terci-bendin Farsça olan 8. bendi mevcut değildir. Bu itibarla bu bendin sonradan ilâve edilmiş olma ihtimali yüksektir.

[GAZELLER]

[Elif Harfi]

1

Mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün

- 1 Yüz sürmek ile hāk-i der-i Haydāra cānā
Yol bulsam olur meclis-i Peyğambere cānā
- 2 Hasan u Hüseyin nūr-ı hüsnuñ kereminden
Şebpīre iren irse nola şepīre cānā
- 3 Nār-ı ruhuñı gördüğü dem bu dil-i sūzān
Atıldı Birāhīm-şifat odlara cānā
- 4 Dāğ-ı dil ile eşk-i tere mālīk olanlar
Minnēt mi çeker mihr ü meh ü ahtere cānā
- 5 Kılbümde vefā āyeti yazıldı dimişsin
Kazsam yiridür sikkeyi ben mermere cānā
- 6 'Ālī nazar it Vaḥdetīye āli severseñ
Teşbīh idüp ol kemterüñi Kınbere cānā

2

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Mihr-i ruhsārını 'arz itmedi ol māh baña
Ṭālī'-i baht-ı siyāh olmadı hem-rāh baña
- 2 Ğam-ı zülf-i siyehüñ kıomaz elinden yaqamu
Dest-i zulminden anuñ āh baña vāh baña

G¹: 3^b A₁, 2^b A₂, 12^a S.

² Hüseyin: Hasan A₂, hüsnuñ S / hüsnuñ: Hüseynüñ A₂, S.

³ Birāhīm: İbrāhīm A₁.

⁶ kemterüñi: kemterini A₂, S.

G²: 3^b A₁, 2^b A₂, 12^a S.

- 3 Kerem ü luṭfuñı çok kimse görüpdür illā
Anı bir vech ile göstermedüñ ey şāh baña
- 4 Her ne kim şāha şanursam dilerin āhır-ı kār
Anı virsün güzelüm ḥazret-i Allāh baña
- 5 Ol mehüñ kāküline Vaḥdetī el urmaz idüm
Dest-gīr olmasa kim āh-ı seḥergāh baña

3

Mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün

- 1 Gören dil-teşneler destüñde deşneñ ey kamer-sīmā
Ḥayāt ābın şanur barmaqlaruñdan eyledi icrā
- 2 Kıyāma gel yüzüñ göster sücüd itsün saña iller
Ki gün gibi nīzeze çıkısa şalāt-ı 'ide var fetvā
- 3 Yanuñca sürinen sāye degüldür ey kamer-ṭal' at
İşidüp kāmētüñ vaşfin düşüpdür pāyuña Ṭübā
- 4 Kararsun yüzi ağarsun gözi a' dā-yı bī-dīnūñ
Sevād-ı ḥaṭṭı ol māhuñ beyāza çıkdı ser-tā-pā
- 5 Kelām-ı rūḥ-baḥşuñdan ḥayāt irişdi emvāta
Dem-i 'İsā zuhūr itdi sözüñden Vaḥdetī güyā

4

Fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilün

- 1 İbtidāyam ibtidāyam ibtidā
İntihāyam intihāyam intihā

⁵ ol: o A₂, ey S // kim: -A₂, ol S.

G³: 3^b A₁, 3^a A₂, 12^b S.

¹ deşneñ: deştüñ A₂, S // ābın: ābuñ A₂, S.

³ sürinen sāye: süriyen mestān A₂, sürineñ mestān S // pāyuña: pāyına A₂, S.

⁴ bī: -A₂.

⁵ baḥşuñdan: baḥşından A₂, S // sözüñden: sözünden S.

G⁴: 3^b A₁, 1^b A₂, 11^b S.

- 2 Ezelüm Hâk âhırum Hâk olmuşam
Anuñ için muntehâyam muntehâ
- 3 Evvelüme iremez ‘aql-ı ‘uqûl
Âhıruma inemez ‘ilm-i ‘alâ
- 4 Īn ü ân vaḫti zamānum yoḫ durur
Haḫḫ ileyem Haḫḫ ileyem dā’imā
- 5 Anuñ içündür ene’l-Hâk didüğüm
Bilen Haḫdur iden Haḫdur nidā
- 6 Şanma kim her sözi kendüm seyleyem
Söyleyene baḫ yüri ey reh-nümā
- 7 Söyleme her kişiye ey Vaḫdetiyā
Bir hüviyyet sırrını itme hebā

[Ta Harfı]

5

Fe ‘ilātün fe ‘ilātün fe ‘ilātün fe ‘ilün

- 1 Keff-i desti o mehüñ mihr-i felekdür der-müşt
Pertev-i şa‘ şa‘ adur anda olan penç-engüş
- 2 Nev-bahār irdi şehā bu ḫalbimüz Nıl gibi
Pārelensin anı gördükte ḫabā-yı Zerdüş
- 3 Püşte püşte göricek küştelerin didi o yār
Bir ser-i reh-güzerem in-heme bī-çāre ki küşt
- 4 ‘Arşa-i ‘ışḫa girüp sīne görüp at sürmez
Her kime server-i merdān-ı Hudā olmaya püş

G⁵: 4^a A₁, 4^a A₂, 13^a S.

¹ ikinci mısra S’de yoktur.

²: birinci mısra S’de yoktur // S’de birinci mısradır.

³ in-heme: in-seme A₂, S.

⁴ merdān-ı: meydān-ı A₂, S.

5 Şöyle nāzük ideyin vaşf-ı miyānın yārūñ
Anı hiç anlamaya Vaḥdetī her ṭab‘ dūrūşt

6

Fe ‘ilātün fe ‘ilātün fe ‘ilātün fe ‘ilün

1 Şevḳ-ı evşāf-ı lebūñ rūḥum içün olalı ḳūt
Baḥr-ı çeşmümde vücūda gelür oldı yāḳūt

2 Mescide da‘ vet idüp vaḳte tekellūf ḳılma
Ehl-i ‘ışḳuñ ‘ameli şūfī degüldür mevḳūt

3 Egri ṭoğrı ḳılınan ṭā‘ atüñe ḳılma gurūr
Ehl-i ‘ışḳa bir olupdur ḥarekāt ile sükūt

4 Ḳahbe dünyā-yı denīnūñ eteginden kes elūñ
Er iseñ aldamasun pes seni Zāl-i fertūt

5 Dāmen-i pīr-i muğāndan elüñi çekme şaḳın
Keşf ola dirseñ eger ‘ālem-i mülk-i melekūt

6 Vech-i ādemde görindi ne ki var Vaḥdetiyā
‘Azamūt u melekūt u ceberūt u lāhūt

[Dal Harfi]

7

Fā ‘ilātün fā ‘ilātün fā ‘ilātün fā ‘ilün

1 Ḥaṭṭ-ı vechüñdür mücerred ism-i a‘ zamdan murād
Nuṭḳ-ı pāküñdür ğaraz ‘İsibni Meryemden murād

⁵ her: -S.

G⁶: 40^b A₁, 4^a A₂, 13^a S.

² şūfī: şūf A₁, A₂.

³ ḳılınan ṭā‘ atüñe ḳılma gurūr: ḳalınma ṭā‘ atine ḳılma mağrūr A₂, ḳılınan ṭā‘ ate olma mağrūr S.

⁴ ḳahbe: ḳaç A₂, S.

⁵ elüñi: elini A₂, S // dirseñ: dirsini A₂ / ‘ālem-i: ‘ālemi A₁.

G⁷: 39^a A₁, 5^b A₂, 14^a S.

¹ nuṭḳ-ı pāküñdür: nūr-ı pākındür S.

- 2 Maḥzar-ı zāt-ı kadīm lem-yezel ü lā-yezāl
Şüretüñdür şüretüñ āyāt-ı muḥkemden murād
- 3 Cennet-i hūrī vü gılman menzil-i nūr-ı kuşūr
Bir kināyetdür huṭuṭ-ı vech-i ādemden murād
- 4 Çār müjgānuñ dü çeşmüñ ebyazı vü esvedī
‘Unşurından sī vü dü vü fazl-ı a‘ zamdan murād
- 5 Nefḥa-i ‘İsī vü şavt-ı nuṭk-ı mecmū‘-ı rüsül
Bir ḥaberdür mā-ḥaşal bu demden ü femden murād
- 6 Hızr ü ‘İsī sendedür hem çeşme-i āb-ı ḥayāt
Sāgar-ı la‘ l-i lebüñdür cām ile Cemden murād
- 7 Tā huṭuṭ-ı seb‘ añı okıdı fazl-ı lā-yenām
Didi budur fi’l-ḥaḳīḳa sırr-ı mülhemden murād
- 8 Lā ile illā hüve’l-fazlu’l-‘ azīmüñ sırrıdır
On sekiz biñ ‘ālem en‘ām-ı ādemden murād
- 9 el-Veled sırr-ı ebīnüñ ma‘nisin fehm ide gör
Zīre zātuñdur olan bu iki ‘ālemden murād
- 10 Evvel ü āhırda vü zāhirde vü bātında hem
Zāt-ı pāküñdür şehā nūr-ı mükerrerden murād
- 11 ‘Işık-ı ḥālet nidügin bilmek dilerseñ mā-ḥaşal
‘Āleme ‘ibret yeter İbrāhīm Edhemden murād
- 12 Vaḥdetiyem āteş-i ‘ışkuñ uraldan baña tağ
Süziş ile yansa ‘ālem tañ mı nālemden murād

³ menzil-i: menzil ü A₁.

⁴ vü: -A₁, -A₂.

⁵ -S, şavt-ı: şavtı A₂.

⁷ sırr-ı: -A₂.

⁹ sırr-ı: şunuv A₂.

¹⁰ pāküñdür: pākındır A₂, S.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Āşkār oldı felekde ğurre-i ğarrā-yı 'īd
Şaldı pertev 'āleme mihr-i cihān-ārā-yı 'īd
- 2 Ehl-i 'ışkuñ h'vān-ı yağma gibi naqd-ı şabrını
Terk-i çeşmān-ı Sitānbul itdiler yağmā-yı 'īd
- 3 Eylesün temhīd-i 'işret nice bir ölçer döker
Başlasun 'īşe yine rind-i kadeh-peymā-yı 'īd
- 4 Şarf-ı 'īş ü 'işret it cehd eyle 'īd-i rüze kim
Emr-i ğā'ibdür bilürsin şöhet-i ferdā-yı 'īd
- 5 Dest-būs-ı yāre kuşluk olmadın sa'y eyle kim
'īd-i azhādur o mehle dahve-i kübrā-yı 'īd
- 6 Faşl-ı dīde köhne Zāl-ı 'ālem oldı nev-bahār
'īdüñe gülşen güzeller gonca-i ra'nā-yı 'īd
- 7 'İşk ile dehr-i ferāmüş it bilürsin Vaḥdetī
Eylemez pervā-yı 'ālem mest-i bī-pervā-yı 'īd

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Saña bu ḥaṭṭ-ı siyehle yaraşur rüy-yı sefid
Baña bu rüy-yı siyehle nitekim müy-yı sefid
- 2 Reng alur ruhlauñı āleye izhār itsem
Nem қаpar 'ārızuñ öpsem gül-i hoş-büy-yı sefid
- 3 Ey yüzi gün ruḥı gül-i mā'ī gerek pīrāhen
Ki yaқasında ola jāle gibi küy-yı sefid

G⁸: 34^a A₁, 5^a A₂, 14^a S.

² şabrını: -S.

³ ölçer döker: ol cūd u ger A₂, S.

⁴ 'īş ü 'işret: 'īş-i 'işret A₁ / 'īd-i rüze kim: rüz olan A₃.

⁵ dahve-i kübrā: şahrā-yı kübrā A₁.

G⁹: 4^a A₁, 4^b A₂, 13^b S.

- 4 Aķ sādıyla çemenzāra gel ey çeşm-i gazāl
Seni görsün dileyen görmege āhū-yı sefid
- 5 Vaḥdetī anı görüp nice helāk olmasun āh
Nedür ol sâ'id-i sîmîn ile bāzū-yı sefid

[Ra Harfî]

10

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Söyle ey bād-ı şabā rūḥ-ı revānum hoş mıdur
Büsbütün dünyā deger ol yār-i cānum hoş mıdur
- 2 Ben garībi bir varak mektubla yād itmedi
Ol yüzi muşhaf ḥabīb-i dilsitānum hoş mıdur
- 3 İki 'ālemde murādum anı görmekdür hemān
Sevdügüm cān u cihānum kām-rānum hoş mıdur
- 4 Ben gedāsın pāy-māl-i hecr idüp pīr eyledi
Şeh-süvārum şehryārum nev-cevānum hoş mıdur
- 5 Günde biñ kez ölmeden ḥālī degöldür Vaḥdetī
Yā ilāhī ol ḥayāt-ı cāvidānum hoş mıdur

11

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Zenaḥdānuñda zülfüñ ehl-i 'ışkūñ yār-ı gārıdur
Cebīnüñde iki kaçūñ 'Alinüñ Zülfikārıdur
- 2 Şafaķ şanma ufukda görinen mevc-i şerer nārı
Yem-i hūn-ı şehīdānuñ 'ıyān olmış kenārıdur

G¹⁰: 5^b A₁, 6^a A₂, 15^a S.

G¹¹: 5^b A₁, 6^b A₂, 15^a S.

- 3 Degül mûlar ihâfâ eyleyen gam ‘ askeridür kim
Vücüd-ı hâk-i âbâdum şeh-i ‘ işkuñ hişâridur
- 4 Felekler güm güm ötdügi şadâ-yı ra‘ ddür şanmañ
Melekler hâlüm için girye eyler âh u zâr ider
- 5 Hâkîkat iki ‘ âlemden garaž bir yâr-ı dil-cüdür
Kalanı Vağdetî ve’llâhi cümle i‘ tibâridür

12

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Câmi‘ u’l-cem‘ uñ beyânı muşhaf-ı rüyuñ nedür
Leyletü’l-İsrâ rumüzı ser-be-ser müyuñ nedür
- 2 Ey ma‘ ârifden habersiz urduğın lâfuñ nedür
Kendü kendü zātuñı bildüñ mi evşâfuñ nedür
- 3 Per ü bâlüñ altuna alduñ mı cümle ‘ âlemi
Murğ-ı ‘ Anķā olduñ ise yâ kanı Kâfuñ nedür
- 4 Tūr-ı kalbe vâşıl olduñsa eger Mūsâ gibi
Ger tecellî gördüñ ise yâ dil-i şâfuñ nedür
- 5 Hâkimem hem kâf ü nūnuñ ‘ aynıyam dirsın velî
Çünki sensin göster imdı nūn ile kâfūñ nedür
- 6 Cümle a‘ dâduñ bigüni bir degül mi biñde bir
Ey gözi aħvel şumârı bunca âlâfūñ nedür
- 7 Ehl-i Kehfūñ sırrını bildüm geçersin görmedin
Kūh-ı cismūñde mücerred aña eknâfuñ nedür
- 8 Murtažānuñ Zülfikârı der-miyānuñsa eger
Nev-be-nev ey Vağdetî yâ aña iğlâfuñ nedür

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 'Alleme'l-esmā rumūzı ey birāder rūdudur
Muşhaf-ı Hāğdur yüzi kim hağ kitābı mūdudur
- 2 *Ḳul hüve'llāhu aḥaddan bulduñ ise ger ḥulūş*
Zāhir ü bāt²ın da hūdur [her] ne var ise hūdudur
- 3 Vācib-i bi'z-zāt çünkim mümkinātuñ 'aynıdur
Men 'arefdēn ġāfil olma heb nazār mevcūdudur
- 4 Ādem ile Hātemi görmek dilerseñ rū-be-rū
'Arifāne bağ ki best heşt ü sī vü düdedür
- 5 Kim ki vech-i Ādeme buldı ḥulūş ile vüşül
Ka'be-i taḥḳīka irdi eymen ü āsüdedür
- 6 *Ḳābe kavseynüñ rumūzı leyletü'l-İsrā ile*
Ol hağ u zülf-i muḥarrā ile ol ebrūdudur
- 7 Hağ ta'ālā gün gibi ādemde kılmışdur zuhūr
Dīv ü şeyṭān u leken cümlesi uyḥududur
- 8 Her ne ḥikmet var ise rüz-ı elestden tā ebed
Noğta-i ḥāğ ile bād u āteş ile şududur
- 9 'İlm-i fazl-ı Hāğdurur Esmā-i külden mā-ḥaşal
Andan özge her ne ki var söylenür bīhüdedür
- 10 Rū'yet-i envār-ı ġayba vāşıl olmağsa murād
Dilberüñ vechine bağ kim muḥlağ ol gözgüdedür

G¹³: 6^a A₁, 10^a A₂, 18^a S.

¹ yüzi kim: yūri kim A₂, A₃, S.

² ḥulūş: ḥalāş A₂, aḥlāş S.

³ çünkim: çünki A₁.

⁴ heşt: -A₂, S.

⁶ muḥarrā: -S.

⁷ şeyṭān: şeyṭānlar S.

⁸ elestden: ezelden A₂, S.

⁹ fazl-ı: mantığ A₃ // her ne ki var: her ne söz kim A₃.

- 11 Vechüñe karşı nola qurbân olursa Vaḥdetî
Cümle eşyânuñ i' âdı cānib-i mev' üdadur

14

Fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilün

- 1 Kendüñi bil ki ḥaḳîḳat pederüñ Âdemdür
Aşl u nesl ü nesebüñ mü'min iseñ hâtemdür
- 2 Yüzüñ ol muşḥaf-ı Ḥaḳdur ki anı yazdı Ḥudâ
Sözüñ ol mürdeleri zinde kılan hoş demdür
- 3 İbn-i vaḳt ol dem idüp âdem iseñ bil bu demi
Ki bu demden ğarâz-ı tām hemân bir demdür
- 4 Ḳoma elden etegin pîr-i muġānuñ ḥaber al
Âdemi âdem iden dünyâda bir hem-demdür
- 5 Mü'minüñ ḳalbi imiş Vaḥdetiyâ Ka' be-i Ḥaḳ
Ma' rifet anda hemân kevşer ile zemzemdür

15

Mefâ 'ilün mefâ 'ilün mefâ 'ilün mefâ 'ilün

- 1 Vücüd-ı cüd-ı âbâduñ ki ' arş-ı fazl-ı a' zamdur
Şifât-ı ' ayn-ı zātıyla melâ' ikden mu' azzamdur
- 2 İki ğisû iki ebrû dahı şol çâr müjġānuñ
Sekiz ḳapulu cennetdür yüzüñ nür-ı mükerremdür
- 3 Ḥuṭūṭuñla kelāmuñ ḥür-ı nür oldı bu cennetde
Gül-âb u misk ü ' anberdür şuyı topraġı ekremdür

G¹⁴: 6^b A₁, 12^a A₂, 19^b S.

² sözüñ: demüñ A₂.

³ ğarâz-ı tām: ' arz-ı tamām A₂, ' arz-ı tām S / bir: her A₂, S.

⁴ muġānuñ: muġāndan A₂, S.

⁵ ḳalbi: göñli A₂, S.

G¹⁵: 6^b A₁, 7^b A₂, 16^a S.

³ kelāmuñ ḥür-ı: kilān ḥür A₂, kilān imlā-yı S.

- 4 Tenüñ ser-tāb-pā rūḥ-ı mücerreddür fenāsında
Baķāsında muķarrerdür kim ol nūr-ı mücessemdür
- 5 Ne bilsün mü'minüñ mi' rācı sırrın her münāfiķ kim
Saña bu sırrı bilmek Vaḥdeti Hāķdan müsellemdür

16

Mef'ülü mefā' ilü mefā' ilü fe'ülün

- 1 Vechüñde 'ıyān nūr-ı Hudānuñ eķeri var
Nūrı o görür kim yine nūr-ı başarı var
- 2 Zülfüñ taķıdup 'arızuñı açduķı bu kim
Bād-ı seķerüñ gūşuña bir nev-ķaberi var
- 3 Ümmid-i vişālünle nola geķse bu 'ömrüm
Fürķat şebiniñ ğāyeti bu kim seķeri var
- 4 Hum-ķāne-i vaḥdetde beni ayaķa şaldı
Var ise baña pır-i muķānuñ nazarı var
- 5 Yārāna esenlik degür ey bād-ı şabā gel
Kim Vaḥdetinüñ cānib-i Hāķķa seferi var

17

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Māh-ı rūyuñ ideli pertev-i mihrin izḥār
Ķande baķsam görünür ceşmüme nūr-ı dīdār
- 2 Tūṭi-i cān ķafes-i tende neler söyler idi
Yār-ı şekker-lebümüñ olsa ruķı āyinedār

⁴ tenüñ ser-tāb-pā: tenüñ tā-be-yā A₂, tenüñde tā nebal S // mücessemdür: Muḥammeddür A₂, muķaddemdür S.

⁵ mi' rācı: mi' rāc A₂, S.

G¹⁶: 6^b A₁, 12^b A₂, 20^a S.

¹ nūrı: nūr A₁.

² bu kim: dem A₂.

⁵ yārāna esenlik degür ey: -A₂.

G¹⁷: 7^b A₁, 13^a A₂, 20^a S.

¹ nūr-ı: nūrı A₂.

² ruķı: ruķ-ı A₂, S.

- 3 Bār u bergi yoğ iken bāğ-ı firākuñda senüñ
Dil-i bīmārum umar mīve-i vaşluñ her bār
- 4 Āteş-i mihr-i ruhuñ tábına yanmaz dil ü cān
Ebrveş sāye şalursa ser-i zülfüñ ey yār
- 5 Biz ki murğān-ı ulī-ecniḥāyuz Vaḥdetiyā
‘Arşa pervāz iderüz niteki rūḥ-ı tayyār

18

Fe ‘ilātün fe ‘ilātün fe ‘ilātün fe ‘ilün

- 1 Mihr-i rüyuñ ne bülend aḥter ü mäh-ı hoş olur
K’aña mazhar düşenüñ yeri şehā āteş olur
- 2 Yalvarup her ne kadar yāre düşünseñ ey dil
Göñül alçaqlığın itmez o kadar ser-keş olur
- 3 Kūşe-i mey-kede vü künc-i ḥarābāt-ı muğān
Ne güzel eglenecek cāy [ile] hoş dil-keş olur
- 4 Kes raḳībüñ başını kāfir-i bī-dīn yerine
Ḳadem-i şāha revān itmek için pīş-keş olur
- 5 Dilde ğamzeñ var iken çār müjeñ yād itsem
Vaḥdetīveş bir iken derd-i derūnum beş olur

19

Fā ‘ilātün fā ‘ilātün fā ‘ilātün fā ‘ilün

- 1 Feyz-i feyyāz-ı ezelden ḳudret-i āşarı gör
Ṭağ u ṭaşı zeyn iden ezhār ile envāri gör

⁴ tábına: tāba A₂ // ebrveş: ebrveşüñ A₂.

⁵ ulī: olalı A₂, yol S // niteki: itse ki A₂, S.

G¹⁸: 8^a A₁, 13^a A₂, 20^a S.

¹ ne: -A₁.

² düşünseñ: dostsañ A₂, düşseñ S // alçaqlığın: alçaqlığüñ A₂, S / başını: pāşını A₁.

G¹⁹: 8^a A₁, 13^a A₂, 20^a S.

- 2 Cennetü'l-me'vâ degül mi ' âlem-i hâk ü bahâr
Dîde-i ' ibretle *tecrî tahtîhe 'l-enhârî* gör
- 3 Bağ u bostânı teferrüc itmekle ' ayne'l-yaķın
Ķudret-i settâra bağ sırr-ı *ulü 'l-ebşârî* gör
- 4 Mu' ti-i bî-minnetüñ ni' metlerin idüp hisâb
Bâım-ı eşcârdan zâhir olan eşmârı gör
- 5 Şeş cihetle çâr ' unşurdan bu nuĶkı ğüş kııl
Nev-bahâr oldı zühür-ı Ķudret-i cebbârı gör
- 6 Nür-ı HaĶdur kim tecellî eylemişdür hâkden
Feyz-i eflâk ile sırr-ı hażret-i Settârı gör
- 7 İşte Rıdván işte cennet işte yârân-ı şafâ
Her nazarda VaĶdetî nür-ı cemâl-i yâri gör

20

Fe 'ilâtün fe 'ilâtün fe 'ilâtün fe 'ilün

- 1 Harem-i ravza-i Firdevsi ço ey bād-ı seher
Harem-i ravza-i pāk-i nebevīden ne haber
- 2 Harem-i ravzasıdur fahr-ı cihānuñ bî-şek
Harem-i ħaş-ı Hudā ravza-i feyz-i ekber
- 3 Harem-i dīne Resūlu'llāh olup ravza-i HaĶ
Çâr yâr oldı ħarem ravza-i ma' nā Haydar
- 4 Ravza-i dil Harem-i ten baña zindān olsun
Harem-i ravzaya ansuz gözüm eyler ise nazâr
- 5 Harem-i Ka' be ile ravza-i AĶmed gibidür
Harem-i ħüsni ile ravza-i rüy-ı dilber

⁴ ni' metlerin: ni' metlerüñ A₂.

⁷ Rıdván işte cennet: cennet işte Rıdván A₂, S.

G²⁰: 8^a A₁, 13^b A₂, 20^b S.

³ Resūlu'llāh olup: Resül oldı A₁, A₂ // ravza-i: -A₂.

- 6 Harem-i muhteremüñ ravzasıdur ‘uşşâk
Harem-i Ka‘be-maḥal ravza-i Firdevs-maḥar
- 7 Harem-i kūyuñ ile ravza-i rūyuñ besdür
Harem ü ravza-i Firdevs-i berīne manzar
- 8 Harem-i şî‘r ü süḥan ravza-i dil Vaḥdetiyā
Harem-i ravzaların ‘ālemüñ itdi mıştar

21

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Münkirüñ ref‘-i vücūdına ki bir āh yeter
Āhımız yetmez ise ḥazret-i Allāh yeter
- 2 Nidelüm pādşāh-ı Rüm ile şāh-ı ‘Acemi
Pādşeh Aḥmed-i muhtār [u] ‘Ali Şāh yeter
- 3 Dergeh-i pādşeh-i dehre ne ḥācet varalum
Bize ey merd-i Hudā ol ulu dergāh yeter
- 4 Tīr-i āhum yetişüp yetmedi aḡyāra dime
Geh olur yetmez ise berḡ gibi gāh yeter
- 5 ‘Amelüm yoḡ diyü incinme şaḡın Vaḥdetiyā
‘Ārife secde ile bir dil-i āḡāh yeter

22

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Mişkat-i ḡalbe ‘aks-i yanaḡuñ ziyā yeter
Çeşm-i ‘alīle gerd-i rehüñ tūḡiyā yeter

⁸ ravzaların: ravzalaruñ S.

G²¹: 8^b A₁, 13^b A₂, 20^b S.

³ bize: bende A₂, bizi S.

G²²: 34^b A₁, 8^a A₂, 16^b S.

¹ mişkat: müşkilāt A₂, S / ‘aks-i: ‘aksi A₂ // gerd-i: kejdı A₁.

- 2 Ğaşş ile yüzümi bugün altün itmege
Eczā-yı hadd u haṭṭ-ı nük-i kīmyā yeter
- 3 Neyler vefā ümīdini ‘ aşık olan şehā
Senden vefā yirine cefālar vefā yeter
- 4 Ğamzeyle kirpigüñ beni oklar ikide bir
Gökden mi indi yohsa o tīr-i kazā yeter
- 5 Bī-çāre Vaḥdetī bu kadar cüst ü cūyla
Kānlar sirişki birle ulu ma‘ cerā yeter

23

Fe ‘ilātün fe ‘ilātün fe ‘ilātün fe ‘ilün

- 1 Ey kaşı yā dil-i ‘ uşşākı gehī ğamze deler
Geh olur fikr-i haṭ u zülfüñ ile ğamzedeler
- 2 Ğamzeden ğamzedelikden müte’ellim degülüm
Vehmüm ol kim beni ḥussād saña ğamz ideler
- 3 Yüregi ḥün ile memlū idügi şāhiddür
Ki dil-i ‘ aşıkı her ğonca-i dem ğamzedeler
- 4 Kākülün kıldı perīşān u tebessümle didi
‘ Akluñuz başuñuza cem‘ idün ey ğam-zedeler
- 5 Bir belā ğamze belā üzer belā zülf ü haṭuñ
Vaḥdetīveş nic’idüp neyleye yā ğam-zedeler

² ğaşş ile: -S.

⁴ indi: atdı A₂, S.

⁵ kanlar: kan ağlar S / ulu: olur A₂.

G²³: 9^a A₁, 13^b A₂, 20^b S.

² ğamz: ğamze A₂.

³ ğonca-i dem: ğonca-i med A₁, ğonca-i fem S / ğamzedeler: zedeler A₂.

⁴ kākülün: kākülin A₁.

Mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün

- 1 Mesīhā nuṭḡ-ı cān-efzāyı güftāruñdan almışdur
Kelām-ı mu' cizi la' l-i şekerbāruñdan almışdur
- 2 Beyān-ı ' alleme'l-esmāyı Ādem Muştafā haḡḡı
Senüñ hāl u haṡuñla pāk dīdāruñdan almışdur
- 3 Bu bāḡuñ sünbüli vü verdi bu büy-ı cān-fezāy heb
Mu' anber kākülüñle mihr-i ruḡsāruñdan almışdur
- 4 Kıyāmet kāmētüñden ḡopdı ey serv-i ḡurāmānum
Zamāne fitneyi zülf-i siyeh-kāruñdan almışdur
- 5 Cinānda Ṫübā vü sidre cihānda serv ile ' ar' ar
Kıyām u nāz heb bālā-yı refṡāruñdan almışdur
- 6 Kılıç ḡünīligi vü Türk ḡāretgerligi şeksüz
ḡarāmī ḡamzeñ ile çeşm-i Tātāruñdan almışdur
- 7 Gülistān-ı cihān içre perīşān olmaḡı sünbül
Mücerred Vaḡdetī bildüm ki efkāruñdan almışdur

Mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün

- 1 Kelām-ı zāt-ı Yezdānı beyān-ı fazl-ı muḡbirdür
Ki zīrā nuṭḡ-ı insānı anuñ zātı ile birdür
- 2 ḡuṡuṡ u zülf ü ebrüdan oḡındı ' alleme'l-esmā
Rumüz-ı sırr-ı ev ednā ' iyān oldı ' aceb sırdur

G²⁴: 9^a A₁, 11^b A₂, 19^a S.

¹ güftāruñdan: güftārından S // şekerbāruñdan: şekerbāruñdur A₁, şekerbārından S.

² dīdāruñdan: dīdārından S.

³ ruḡsāruñdan: ruḡsārından S.

⁴ siyeh-kāruñdan: siyeh-kārından S.

⁵ refṡāruñdan: refṡārından S.

⁶ ḡünīligi: ḡünlīḡı A₂ // Tātāruñdan: Tātārından S.

⁷ efkāruñdan: efkārından S.

G²⁵: 9^a A₁, 12^a A₂, 19^a S.

- 3 Kirāmāt-ı ‘uli’l-fazlı niçün inkār ider münkir
Meger bilmez mi kim Hâkdan cemî‘ ef‘ âl şâdırur
- 4 Eşer itmez saña nuṭḡ-ı ilāhî münkire hergiz
Dem-i ‘İsâ egerçi cism-i mevtāya mü’eşşirdür
- 5 Şaḡın hiç kimseyi ḡālî vü nâ-bînâ kıyās itme
Ḥudâ her gözde nâzır oluben her yırde ḡâzırur
- 6 Niçün kâ’il degülsün nuṭḡ-ı insāna be hey ḡâfil
Ḥudâ ḡod ṭaşdan ağaçdan cevāb u nuṭḡa ḡâdirdür
- 7 Dinilmez biñde biri Vaḡdetî nuṭḡuñ beyānından
Ne deñlü kışşayı ṭaṭvîl iderseñ yine ḡâşırur

26

Mefâ ‘ilün mefâ ‘ilün mefâ ‘ilün mefâ ‘ilün

- 1 Serîr-i pâye-i faḡrı dilâ her cāna virmezler
Bu devlet öze devletdür bunı sulṭāna virmezler
- 2 Ḥudâ ‘ âşıḡlara bir derd virüpdür tā ebed ammâ
O derdi ey ṭabîb el-ḡaḡ bugün dermāna virmezler
- 3 Eger ‘ irfāna ṭâlibseñ yüri ağ u ḡaradan geḡ
Ḥayāt ābını Ḥızır iḡer bunı ḡayvāna virmezler
- 4 Bizüm sulṭānımız faḡl-ı Ḥudādur sırrı ḡaḡḡ iḡün
Eşigi ṭaşan ‘ âşıḡlar ṭoḡuz keyvāna virmezler
- 5 Hüve’l-fazlü’n-na‘îmüñdür yinilen gerçi ni‘ metler
Ḡıdâ-yı rûḡ-ı insānı velî şeyṭāna virmezler

³ ‘uli’l-fazlı: ‘uli’l-fazla A₁, A₂.

⁴ cism-i: çeşm-i A₂.

⁶ degülsün: degülsün A₂, S.

G²⁶: 9^a A₁, 12^b A₂, 19^b S.

¹ cāna: cānāna A₂.

⁴ ṭoḡuz: sekiz A₂, S.

⁵ yinilen: yinilür A₂.

- 6 Ne bilsün bî-şafâ şüfî şafâ-yı kalb-i ‘uşşâkı
Dür-i genc-i ma‘âniden aña dür-dâne virmezler
- 7 Şağın ey Vaḥdetî sırr-ı nihānuñdan ‘ıyān itme
Bu bir kıymetlü gevherdür bunı nādāna virmezler

27

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Ey dil-i Kayş ruḥ-ı Leylādan olduñsa cilveger
Çeşm-i Ferhād ile kılduñ vech-i Şirīne nazār
- 2 Goncaya bülbül lisānından idüp ‘arz-ı niyāz
Bağda kılduñ gül-i ra‘nāyı ḥasenüñden eşer
- 3 Şüret-i ‘Azrādan itdüñ Vāmıka ‘arz-ı cemāl
Ol tecellī eyledi anı özinden bî-ḥaber
- 4 Aḥmedī kılduñ tecellī-i cemālüñ mazḥarı
Oldı ol āyinede ‘aks-i cemālüñ cilveger
- 5 Aşl-ı gül Aḥmeddür eczā-yı mezāhir cümle fer
Fi’l-ḥakīka ol ebu’l-ervāḥ ādem bü’l-beşer
- 6 Vaḥdetî zātuñ şühüdi cümle zerrāt-ı cihān
Bu mezāhir mebde-i zāt-ı kadīmüñden eşer

28

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Zātuñ zuh³ürü vech-i şifātuñ kıdemdedür
Varlık hemişe nuḥ u ḥurūf ile demdedür

⁶ dür-dâne: dendāna A₁, A₂.

⁷ nihānuñdan: nihānından A₂, S.

G²⁷: 9^b A₁, 12^b A₂, 19^b S.

¹ Kayş: Kayşa A₁.

² idüp: iden A₁.

⁵ Aḥmeddür: Aḥmed durur A₂, S.

⁶ kadīmüñden: kadīmden A₂, kadīmindür S.

G²⁸: 9^b A₁, 6^b A₂, 15^a S.

¹ ikinci mısra S’de yoktur.

- 2 Hâkdur vücūd-ı muṭlaḳ olan nefis-i emrde
Eşyâ ḥaḳîḳaten daḫı ketm-i ‘ademdedür
- 3 Ey münkir-i kelâm-ı Hudâ vü Resûl-i nuṭḳ
Sırr-ı ilâh ḥaṭṭ u kitâb u ḳalemeddür
- 4 Ḥayvân-ı ğayr-ı nâṭıḳ olur münkir-i nuṭuḳ
Zîrâ ki rûy-ı zât ile Âdem bu demdedür
- 5 Ey kör göremeden ne bilürsin şuhûdumuz
Dîdâr-ı yâr âyine-i muḥteremdedür
- 6 Leylâ diyü diyü dem-i Mevlâya irdi Ḳays
Görmez misin ki nûr-ı şamed ḥod şanemdedür
- 7 Minnet Hudâyâ Vaḥdetiyâ rûy-ı yârdan
Cânum hemîşe ravza-i Ḥuld u İremdedür

29

Mefâ ‘ilün mefâ ‘ilün mefâ ‘ilün mefâ ‘ilün

- 1 Nesîm-i feyz-i nuṭḳından vücūd-ı ins ü cân ditrer
Ki enfâs-ı Mesîḥâdan ḳubûr-ı mürdegân ditrer
- 2 Saña ger ‘arz-ı ḥâl itsem dehânumda zebân ditrer
Meḥâbetden ki sulṭân maḫzarında tercemân ditrer
- 3 Esince şarşar-ı âhum zemîn ü âsmân ditrer
Çalınca şûr-ı İsrâfîl heb kevn ü mekân ditrer
- 4 Teb ü tâb-ı ruḫuñla zerd olup berg-i ḥazânâsâ
Dem-â-dem şahn-ı gülşende bu cism-i nâ-tüvân ditrer

² birinci mısra S’de yoktur.

³ ey münkir-i kelâm-ı Hudâ: ol münkir-i Hudâ kelâm A₂, Hudâ kelâm-ı resûl A₃, olma münkir-i Hudâ S.

⁴ zât: yâr A₃.

⁶: -A₂, S.

⁷ Ḥuld: -A₂.

G²⁹: 10^a A₁, 6^b A₂, 15^a S.

¹ nuṭḳından: nuṭḳuñdan A₁, S.

- 5 Eser yelden akarşudan yavuz dilden yaman gözden
Düşüp üstine cānānuñ dilā her demde cān ditrer
- 6 ‘ Acebdür ol sözi rūḥ u leb-i ‘ İṣāyı görmezler
Gözüm segrir kaçum oynar tenüm şrsır revān ditrer
- 7 Neheng-i āhumuñ dem-keşliğinde Vaḥdetī dem var
Felek gümler şehāb ağlar zemīn inler zamān ditrer

30

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Secde eyle ayağına ol büt-i fersāyı gör
Ba‘ d-ezān eflāke çık var ḥazret-i ‘ İṣāyı gör
- 2 Çīn ü Māçīn ḥıṭānuñ müşgine kılma heves
Oh ḥaṭ-ı müşgīn ile ol zülf-i ‘ anber-sāyı gör
- 3 Ejder-i zülf-i siyāhı yuddı ḥalk-ı ‘ ālemi
Kāfir-i bī-dīn elinde mu‘ ciz-i Mūsāyı gör
- 4 Baḥr-ı nūra ğarç idüpdür on sekiz biñ ‘ ālemi
Rüy-ı yāre baq dilā mihr-i cihān-ārāyı gör
- 5 Nokṭa-i ḥāl-i ruḥuñsuz yine ol meh-peykeruñ
Vaḥdetī bu merdüm-i bī-dīde ğam-fersāyı gör

31

Mef‘ülü mefā‘ilün mef‘ülü mefā‘ilün

- 1 Cüyān oluben yaşum dīdāruña mā’ildür
Çan ağlayuben dāğum ruḥsāruña mā’ildür

⁵ gözden: sözden S // her demde: merdümde A₂, S.

⁶ görmezler: görmezsem A₂, S // gözüm: göz A₂.

⁷ dem-keşliğinde: dem-keşliğinde A₁, A₂.

G³⁰: 10^a A₁, 7^a A₂, 15^b S.

² heves: nazar A₂, S.

⁵ ruḥuñsuz: ruḥınsız A₁, S.

G³¹: 10^a A₁, 7^a A₂, 15^b S.

¹ dīdāruña: dīdārına S // ruḥsāruña: ruḥsārına S.

- 2 Āhumla gözüm yaşı yeldügi yüpürdügi
Şol zülf-i siyāhuñla reftāruña mā'ildür
- 3 Dem-beste vü dil-ḥaste olduğı budur ' aşık
Kim şerbet-i la' lüñle güftāruña mā'ildür
- 4 Cān milketini yağma ideceğini bilmez
Bī-çāre gönül çeşm-i Tātāruña mā'ildür
- 5 Bu Vaḥdetī-i teşne kanına şuşamışdur
Kim ḥançer-i ḥün-rīzūñ ḥün-bāruña mā'ildür

32

Mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün

- 1 Vücūd-ı Ādem ü Ḥavvā semāvāt-ı ilāhīdür
Yüzinde āyet-i seb' a'l-meşānīnūñ güvāhıdur
- 2 Sevādıyla beyāzından okunan sī vü dü āyet
' Adālet-nāme vü emr-i kādīm-i pādşāhīdür
- 3 Sebīl-i istivā vechūñde ey meh-i nīk ü tal' at
Behişt-i heşt-i yezdānuñ kādīmī şāh-rāhıdur
- 4 Cehālet düzaḥından cānuñı ıtlāk için ey dil
Elüñde çār deh mufaşşal berāt-ı ḥükm-i şāhīdür
- 5 Dehānuñda zebānuñ şu' le-i şem' -i hidāyetdür
Zebānuñda kelāmuñ pertev-i nūr-ı ilāhīdür
- 6 Cibālū'l-arz aña qarşu tırılmaz ey gönül kāmı
Kelām-ı kuvvet-i fazl-ı Ḥudā peşt ü penāhıdur

² yeldügi: -S / yüpürdügi: yüpürdüğı A₁, A₂, -S

³ güftāruña: güftārına S.

⁴ Tātāruña: Tātārına S.

G³²: 33^b A₁, 7^b A₂, 16^a S.

² beyāzından: beyāzuñdan A₁, A₂.

³ meh: mäh A₂, S / nīk: tábān S.

⁴ cānuñı: cānını A₂, S // elüñde: elinde A₂.

⁵ zebānuñda: zebānında A₂.

⁶ aña: -S / tırılmaz: +dur S.

7 Mesîhâ-dem kelîmu'llâh añılsam Vaḥdetî artuḡ
Dilüm enfâs-ı Raḥmân ile nuṭḡuñ cilvegâhidur

33

Mefâ 'ilün mefâ 'ilün mefâ 'ilün mefâ 'ilün

1 Ümîd-i gül-^ç izâruñ birle sînem gülşen olmışdur
Ziyâ-yı meh-cebînüñle dil ü cân rüşen olmışdur

2 Düşelden nâr-ı ^ç ışḡuñ sîneme firdevs ḡaḡḡıyçün
Ḥarâretten ciġer düzâḡ yataġum külḡan olmışdur

3 Beni derde giriftâr eyleyen sensin Ḥudâdan bul
Baña noldıysa oldı ey göñül heb senden olmışdur

4 Ne vardı menzil-i maḡşûda irmek öñde vü soñda
Velîkin baña ol kâkül ḡafâdan reh-zen olmışdur

5 Dem-i vaşlına dildâruñ nedür mâni^ç olan dirseñ
Muḡaḡḡaḡ Vaḥdetî hemânâ sen ben olmışdur

34

Fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilün

1 Rişte-i zülfüñle ḡâlüñ sübḡatü'l-ebrârdur
Burc-ı ḡüsnüñde cebînüñ maṭla^ç u'l-envârdur

2 Çâr-cüy-ı âdemi kim istivâdan oldı fâş
Cennetü'l-me'vâ yüzüñde çāġlayan enhârdur

3 Nâr-ı ruḡsâruñ meġer envâr-ı ġaybüñ ^ç aynıdur
Müsâya innâ ene'llâḡ söyleyen ol nârdur

⁷ kelîmu'llâḡ: kelâmu'llâḡ S.

G³³: 35^b A₁, 8^b A₂, 16^b S.

¹ meh: - A₂, nür S.

³ noldıysa: noldı ise A₁, A₂ / oldı: -A₁, -A₂.

⁴ menzil-i: -A₂, -S / irmek: +olurdu S / vü: -A₂, -S.

⁵ vaşlına: vaşlıña A₂, S.

G³⁴: 38^b A₁, 29^a A₂, 17^a S.

- 4 Hoḳka-i la' lüñde maḥfī ey Mesīḥā-dem senüñ
Lü'lü-i la'l-i güherden her ne dirseñ vardur
- 5 Dil kebüter mûlarumdur perdehā-yı ' ankebüt
' İŝkuñ Aḥmeddür meger kim sīnem aña gārdur
- 6 Cennet-i ḥüsnüñde aḡzuñ Selsebīlüñ ' aynıdur
Sāki-i Kevşer lebüñdür zīrā Ḥaydar vardur
- 7 Ka' be-i ' iŝkuñda āb-ı ma' rifetle yunmayan
Zemzeme biñ kez girerse Tañrı çün murdārdur
- 8 ' Ālem-i ḡaybı yüzüñden zāhiren gördüm velī
Münker ikrār eylemez kārı hemīn inkārdur
- 9 Mebḥaş-ı ' irfān-ı bāb-ı noḳḩadur cānā femüñ
Ḥızr-ı ḩaḩḩuñ ŝefeteynüñ mazhar-ı esrārdur
- 10 Ser nedür yoluñda cānā cānını ḩurbān ider
' Āŝıḩ olan ' ārife cānını añmaḩ ardur
- 11 Maḩşer-i ḥüsnüñde ḩaşr oldı göñüller ' askeri
Dām-ı zülfüñ birle ḩālüñ örte ne ' ayyārdur
- 12 Küfr-i zülfin dilberüñ zāhid ḩaçan idrāk ider
İş bu sırrı Vaḩdetī fehm eylemek düşvārdur

Mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Derd-i derūnum ey göñül Eyyüb olan bilür
Yūsuf ḡamında giryemiYa' ḩüb olan bilür

⁴ la' lüñde: la' lüñ A₂.

⁶ Selsebīlüñ: sebīlüñ A₂.

⁸ ḡaybı: ḡaybuñ A₂ / yüzüñden: yüzinde A₂, S.

⁹ ŝefeteynüñ: -A₂.

¹⁰ yoluñda: yolında A₂, S.

¹² zülfin: zülfüñ A₂, S.

G³⁵: 41^a A₁, 9^a A₂, 17^a S.

¹ ḡamında: çemende A₂, S.

- 2 'Uşşâk çekdügi cezebât-ı maḥabbeti
Zülf ü ruḥuñla sâlik-i meczûb olan bilür
- 3 Kallâb-ı zülf-i yâr keş-â-keşlerin dilâ
Şeşt-i ḥamında zecr ile maḳlûb olan bilür
- 4 Derd ile 'ışk faqr u fenâ zevkını bugün
Sultân-ı 'ışka bende-i mensûb olan bilür
- 5 Benlik ḥicâbını götür ey dil bu ortadan
Zât-ı Ḥudây şanma ki maḥcûb olan bilür
- 6 Varlık vücūdını yine selb itmegi bu dem
'Ayn-ı 'ademde noḳta-i meslûb olan bilür
- 7 Ey Vaḥdetî rumûz-ı kelâm-ı belîğını
Dîvân-ı Ḥaḳda şâhib-i üslûb olan bilür

36

Mefâ 'ilün fe 'ilâtün mefâ 'ilün fe 'ilün

- 1 Sevâd-ı zülf-i ruḥuñla cünūnumuz vardur
Rumûz-ı 'ilm-i ledünde fūnūnumuz vardur
- 2 Hevâ-yı 'ışk ile deryâ vü ḥâk-i pāk şıfat
Gehî temevvüc ü gâhî sükūnumuz vardur
- 3 Bu çarḥ-ı şa'bede-bâz içre gün gibi ey dil
Gehî zuhūr ise gâhi bütūnumuz vardur
- 4 Ğamuñla dâğ-ı elem ehl-i 'ışkı öldüriyor
Berî gel ey yüzi gülşen dögünümüz vardur
- 5 Râh-ı dalâle girer şanma şüfî 'uşşâkı
Tarîḳ-i Ḥaḳda bizüm reh-nümūnumuz vardur

²: -A₂, -S.

³ keş-â-keşlerin: keş-â-keşlerüñ A₂, S.

⁵: -A₂, -S.

⁷ belîğını: belîğı A₁, A₂.

G³⁶: 41^a A₁, 2^b A₂, 17^a S.

² pāk şıfat: pâke şığan A₂ // temevvüc: nümū A₂.

³ şa'bede: şebde A₁, şu' bında A₂ // ise: -A₂, -S.

- 6 Senüñ gibi hele mağrūr degüldür ey şüfī
Mişāl-i āyine şāfī derūnumuz vardur
- 7 Raķīb ile ser-i kūyında Vaħdetī yārūñ
Şaķalı bitdi diyünce oyunumuz vardur

37

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Kākülün kim şubḥ-dem bād-ı nesīm üstündedür
Bir Hümādur gūyiyā devr-i şemīm üstündedür
- 2 Kākül-i ‘ anber-feşānuñla dehānuñ dir gören
Şekl-i bi-smi’llāhdur kim ḥarf-i mīm üstündedür
- 3 Kākülünle ḥaṭṭ u ḥālün fikri ile cān u dil
Beñzer ol levḥa ki Ḳur’ān-ı ḳadīm üstündedür
- 4 Kākülün kim ruḥlaruñ pür şeydā ḳılımışdur meger
Perde-i envār durur vech-i kerīm üstündedür
- 5 Kākülün kim ol ruḥ-ı tābāna olmuşdur niķāb
Bir kelefdür fi’l-meşel māh-ı dü-nīm üstündedür
- 6 Kākülün kim alnuñ üzre pīç pīç olmuş yatur
Beñzer ol şu‘ bāna kim ‘ arş-ı ‘ aẓīm üstündedür
- 7 Kākülün fikri ile her gice cānā Vaħdetī
Süre-i ve’l-leyl ḥaḳḳı ḥavf u bīm üstündedür

38

Meḫā‘ilün meḫā‘ilün meḫā‘ilün meḫā‘ilün

- 1 Kitāb-ı vech-i cānānı yūri dānā olandan şor
Ziyā-yı şems-i raḫşānı gözi bīnā olandan şor

⁶: -A₂, -S.

G³⁷: 35^a A₁, 8^a A₂, 16^b S.

⁴: -S.

⁷ ḥavf u bīm: ḥarf-i bīm A₁, ḥarf u bīm S.

G³⁸: 24^b A₁, 9^b A₂, 17^b S.

- 2 Egerçi ‘urvetü’l-vüşkâ anuñ zülfi durur illā
Şabāveş yüri ‘ışk ile dilā şeydā olandan şor
- 3 Kelāmu’llāh-ı nāṭıksın yazıkdur k’olasın şāmit
Meded ey ṭālib-i Qur’ān bunı dānā olandan şor
- 4 Yoğ iken ‘ālem ü ādem niceydi ḥalūñ ol demde
Nihān-ender-nihān iken o dem peydā olandan şor
- 5 Eger ol noḡṭa-i aşluñ dilerseñ aşlını bilmek
Ṭarīḡ-ı ‘ışk içinde bī-ser ü bī-pā olandan şor
- 6 Maḡām-ı zāt-ı yek-tādan ḥaber al Vaḥdetī cehd it
Velī ol sırr anuñ ile yüri yek-tā olandan şor

39

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Zülfüñi gördüm çeh-i ruḥsāra yaşdanmış yatur
Mārdur genc üzre şankim ḡāra yaşdanmış yatur
- 2 Kūyuñ içre ḥasret-i ḡaddūñle cismümdür gören
Mün‘ adim bir sāyedür dīvāra yaşdanmış yatur
- 3 Ruḥlaruñ devrinde cānā ḥāl-i ḥüsnüñ fi’l-meşel
Cennetüñ Rıdvānıdur ḡülzāra yaşdanmış yatur
- 4 ‘İşk-ı pāküñdür sebīlu’llāh kılduḡ i‘ tirāf
Zāhid-i ḡüm-rāhı gör inkāra yaşdanmış yatur

² yüri: bŷy-ı A₁.

³ Kelāmu’llāh-ı nāṭıksın yazıkdur k’olasın şāmit: Kelām-ı nāṭıḡısın sen yazıḡ ki olasın şāmit A₂,
S // dānā: ḡŷyā S.

⁴ şor: -A₂.

⁵ aşluñ: aşlın A₂ / dilerseñ: dilersin A₂.

G³⁹: 36^a A₁, 8^b A₂, 16^b S.

¹ yaşdanmış: yaşlanmış S // yaşdanmış: yaşlanmış S.

² yaşdanmış: yaşlanmış S.

³ ḥāl: -A₂, -S / ḥüsnüñ: +olmasa S // cennetüñ: celletüñ A₁ / yaşdanmış: yaşlanmış S.

⁴ yaşdanmış: yaşlanmış S.

5 Gönlümi zülfinde gördi didi dilber Vaḥdetī
‘Aklı yok Mañşūrı gör kim dāra yaşdanmış yatur

[Ze Harfi]

40

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

1 Biz mu‘ tekif-i ḥāk-i der-i Muştafavīyüz
Biz münkeşif-i sırr-ı ḥarem-i Murtafavīyüz

2 Sırr-ı Ḥasan u sırr-ı Ḥüseynüñ talebinde
Gerdün-şifat sācid-i kūy-ı nebevīyüz

3 Şem‘ -ı dü-cihān zeyn ‘abā Bāķır u Ca‘ fer
Yolında tırup şıdk ile merd-i hemevīyüz

4 Bağdad u Ḥorasan olalı kıble-i ‘uşşāk
Şevk ile gehī Müsevi gāhī Rızevīyüz

5 Gün gibi Taķıyy ile Nakīnūñ ḳademinde
Ḥāk-i reh olup pertev-i şems-i Yesevīyüz

6 Biz ‘Askerīnūñ ‘askeriyüz bende-i Mehdī
Fazluñ kereminden dem-i nuḫķ-ı ebediyüz

7 Şad pāre kırup Vaḥdetīyi oda yaķarsañ
Şāhum ‘Alevīyüz ‘Alevīyüz ‘Alevīyüz

⁵ yaşdanmış: yaşlanmış S.

G⁴⁰: 10^b A₁, 17^b A₂, 23^a S.

¹ ḥarem: dem A₃, S.

² sırr-ı: nūr-ı A₂, A₃, S.

³ hemevīyüz: cemevīyüz A₃, S.

⁴ Bağdad: mīrī A₁ // Müsevi gāhī: Müse’ī vü geh A₁.

⁵ olup: -A₂, -S.

⁶ ebediyüz: ebevīyüz A₃, S.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Şābir-i derd-i ilāhuz kim müdāvā bilmezüz
Kāşif-i esrār-ı tenzīlüz müdārā bilmezüz
- 2 Hāḫkā inkār eyleyen iblīse la' net şad hezār
Menzil-i ikrāra irdük zāhidā lā bilmezüz
- 3 Seyr-i fi'llāh eyleyüp bulduḫ mekān-ı lā-mekān
Mebde-i mī' āda irdük lā vü illā bilmezüz
- 4 İbn-i vaḫt olduḫ irişdüḫ cennet-i insāna biz
Ehl-i dīdāruz ḡam-ı imrüz u ferdā bilmezüz
- 5 Beklerüz kūy-ı muḡānı tā olunca mā-ḫaşal
Saña cennet zāhidā biz ḡayr-ı me'vā bilmezüz
- 6 Sī vü dü nuḫ-ı Ḥudānuñ maḫhar-ı tāmı bizüz
'Alleme'l-esmāyı bildük özge esmā bilmezüz
- 7 Terk-i ḫīl ü ḫāl idüp taḫḫīḫa virdük göñlümüz
Ḥāşılı kizb ü riyā ile kināyā bilmezüz
- 8 'Ulvī vü süflī Ḥaḫūñ zātına nisbet bir durur
Anuñ için kimseyi 'ālemde ednā bilmezüz
- 9 Cümle mevcūdāt Ḥaḫḫūñ çün şifātıdur yaḫīn
Geç nazarlı gibi anı ḡayr-ı eşyā bilmezüz
- 10 Mālikūñ mülkinde nā-maḫrem nite ḡābit olur
Bizden özge göreni bi'llāh bīnā bilmezüz
- 11 Dānişinde zāhidūñ gerçi siḫāmet āşikār
İstikāmet ' arz idüp ednā vü a' lā bilmezüz

G⁴¹: 10^b A₁, 15^b A₂, 22^a S.

¹ ilāhuz: illāhuz A₂.

⁹: -S.

¹⁰ birinci mısra S'de yoktur, nā: -A₂ // birden: bizden A₂, S.

- 12 Kāşif-i esrār-ı zülf ü haţţ-ı maĥbūbuz ‘ıyān
‘Alleme’l-esmādan özge haţţ-ı esmā bilmezüz
- 13 Öyle mest olduk şarāb-ı lā-yezālīden bugün
Ķahr u luţf nīk ü bed nidügin aşlā bilmezüz
- 14 Fażl-ı Yezdānuñ Ķulı Ķurbānıyuz ey Vaĥdetī
İki ‘ālem içre andan Ķayrı mevlā bilmezüz

42

Mefā ‘ilün mefā ‘ilün mefā ‘ilün mefā ‘ilün

- 1 Meh-i evc-i velāyet mihr-i burc-ı evliyāyuz biz
Cevāhir ma‘deni ĥāk-i şehīd-i Kerbelāyuz biz
- 2 Muĥammed Muşţafānuñ Ķurretü’l-‘aynuñ sevüp cāndan
Ķulām-ı āstān-ı ĥānedān-ı Murtażāyuz biz
- 3 Ķubār-ı ĥāk-i pāy-ı evliyādan kesb-i nūr itdük
Güneş gibi bugün āyine-i ‘ālem-nümāyuz biz
- 4 ‘Alinüñ Ķanberinüñ Ķanberiyüz şāh ĥaĶıyçün
Ümīdin Ķayrıdan Ķat‘ eylemiş kemter-gedāyuz biz
- 5 Şeh-i düldül-süvāruñ zülfekārın der-miyān itdük
Ķavāric Ķanını yire dōken merd-i Ķudāyuz biz
- 6 Düşüp deryā-yı mevc-engīz-i devrāna fülkāsā
Ķabāb-ı cismini berbād iden ehl-i hevāyuz biz
- 7 Gehī maşlūb u meslūĥuz gehī maĶtül ü merĥūmuz
Gehī Maşşūr u geh Seyyid Nesīmī-tek fenāyuz biz
- 8 Ķasanveş zehr-i nüşānuş Ķüseynāsā şehīdānuş
Ser-ā-pā Ķana müstaĶraĶ olan āl-i ‘abāyuz biz
- 9 ‘Ali Zeynü’l-‘abād ile Muĥammed BāĶır u Ca‘fer
Dem-i Mūsā-yı Kāzımdan ‘Ali Mūsā Rızāyuz biz

¹²: S’de 11. beyittir.

G⁴²: 11^a A₁, 16^a A₂, 22^a S.

⁴ ümīdin: ümīdün A₂, S.

- 10 Muḥammed Muttaḳī ile Naḳī vü ‘ Askerī Ḥaḳḳı
Muḥammed Mehdi-i şāhib-zamāndan mühtedāyuz biz
- 11 Dem-i faẓl-ı ilāhīden enīs-i rūḥ-ı ḳuds olduk
Mücerred Vaḥdetī nuḳḳ-ı Ḥudā nūr-ı hüdāyuz biz

43

Mef‘ülü fā ‘ilātü mefā ‘ilü fā ‘ilün

- 1 Gerçi kemend-i zülfüñüñ ey māh esīriyüz
Līkin süvār-ı kişver-i a‘ zam emīriyüz
- 2 Mihr-i ruḥuñla dāğ-ı dili şu‘ lelendürüp
‘ Işḳ ehlinüñ bu şevḳ ile rüşen-zamīriyüz
- 3 Çokdan fenā bulur idi vücūd-ı za‘ fumuz
Līkin demüñde neş’e-i ‘ ışḳuñla diriyüz
- 4 Faḳr u fenā vü derd ü gam iḳlīminüñ dilā
Bizde bu demde şāhib-i [şāh-ı] serīriyüz
- 5 Çokdur egerçi kullaruñ ey şāh-ı muḥteşem
Biz daḥı Vaḥdetī gibi yüz biñde biriyüz

44

Mefā ‘ilün fe ‘ilātün mefā ‘ilün fe ‘ilün

- 1 Görince rüyımı yārüñ dilā şafālanuruz
Çekince dīdeye ḥāk-i rehin cilālanuruz
- 2 Ḥarāret-i dil-i pür-süzü ref‘ ḳılmağ için
Nesīm-i mervāḥa-i ‘ ışḳ ile hevālanaruzu

G⁴³: 12^b A₁, 16^b A₂, 22^b S.

¹ zülfüñüñ: zülfüñ A₂, S.

⁵ muḥteşem: -S.

G⁴⁴: 13^a A₁, 16^b A₂, 22^b S.

¹ rehin: rehüñ A₂, S.

² ḥarāret: mir’āt A₂.

- 3 Hümā-yı zülfüñe dil-murğı oldı hem-pervāz
Figān-ı āh ile her dem-be-dem ğidālanuruz
- 4 Kitāb-ı ħüsnüñe ‘ārif olaldan ey meh-rū
Ma‘ārif ehli içinde birüz şadālanuruz
- 5 Kitāb-ı kūyuñuñ olduĝ bugün hevādārı
O[l] şāh-ı ‘āleme biz Vaĥdetī gedālanuruz

45

Fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Kākül-i dil-rübāya yeltenirüz
Ya‘ni zıll-ı Hümāya yeltenirüz
- 2 Almaĝa bŷy-ı zülf-i dildārı
Yollar üzre şabāya yeltenirüz
- 3 Ser-i kūyuñda dŷd-ı āhı çekŷp
Evc-i burc-ı semāya yeltenirüz
- 4 Kadd-i bālā-bŷlende dil vireli
Rāh-ı ĝamda belāya yeltenirüz
- 5 Vaĥdetī ‘iřĝ ile olup giryān
Ser-i zülf-i dŷ-tāya yeltenirüz

46

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Mŷ-miyānuñ ĝörŷp efnā-yı vŷcŷd eylemiřŷz
Dehenŷñ fikri ile bŷd u ne-bŷd eylemiřŷz
- 2 Ğayret-i mihrŷñ ile mihr-i semānuñ ey māh
Āhumuzla yirini dŷd-ı kebŷd eylemiřŷz

³ hem: -S.

G⁴⁵: 13^a A₁, 16^b A₂, 22^b S.

² dildārı: dīdār A₁, S.

⁵ zŷlf: zŷlfŷñ S.

G⁴⁶: 13^a A₁, 16^b A₂, 22^b S.

¹ bŷd u ne-bŷd: bŷdı ne-bŷd A₁, A₂.

- 3 Baña lâzım gelür ey zâhid-i ĥod-bîn farazâ
Varmışuz kıble diyü yâre sücüd eylemişüz
- 4 Rüy-ı dildârı görüp şüret-i Raĥmân ey dil
Göz açup cânumuzı ehl-i şuhüd eylemişüz
- 5 Ķayd-ı zülfinden anuñ kılcâ ĥalâş ola mı dil
Tıtalum Vaĥdetiyâ terk-i ĥuyâd eylemişüz

47

Fe ‘ilâtün fe ‘ilâtün fe ‘ilâtün fe ‘ilün

- 1 Pisterüm ĥâr-ı belâdur gül-i ruhsârũ[su]z
Ĥasteyem ġâyet ile nergis-i bî-mârũ[su]z
- 2 Baña duzaĥ görinür cennet-i me’vâ âlîde
Nideyin bâġ-ı cihân seyrini dîdârũ[su]z
- 3 Ķara toprak başına Tübâ vü serv-i çemenũñ
Yire geçsün ĥad-i bâlâları refârũ[su]z
- 4 Ni’ met-i rûĥ-fezâyısa da lezzetde hemân
Zehr-i ġamdur yidigüm la’ l-i şeker-bârũ[su]z
- 5 Rüz-ı rüşen şanemâ göz göre bu Vaĥdetiye
Ķara ġün gibi gelür maĥla’ -ı envârũ[su]z

48

Fe ‘ilâtün fe ‘ilâtün fe ‘ilâtün fe ‘ilün

- 1 Her muĥallid ĥaĥ-ı ruĥsârũñı tefsîr idemez
Her mu’abbir şıfât-ı zülfũñı ta’bîr idemez

³ baña: bene A₁, S / farazâ: feraĥâ A₁.

⁴: -A₂, -S.

⁵ zülfinden: zülfũnden A₂ / ĥalâş ola mı dil: ĥalâş dil ola mı S / dil: -A₂
G⁴⁷: 13^b A₁, 17^a A₂, -S.

² âlîde: ise de A₂, ide A₃.

⁴ fezâyısa da: fezâ ise de A₂.

G⁴⁸: 13^b A₁, 16^b A₂, 22^b S.

¹ ruĥsârũñı: ruĥsârını A₂, S // zülfũñı: zülfini A₂, S.

- 2 Āşyān-ı dil ü cān içre o kākül yirine
Yirlere inse Hümā yiri ile yir idemez
- 3 Çihre vü nuṭṭ-ı lebüñ sen şanem-i ‘İsāveşüñ
Gelse erjeng ile Mānī yine ṭaşvīr idemez
- 4 Nice biñ baş çıkar ise ḥaṭ u zülf-i siyehüñ
Baḥr-ı ḥüsnüñi şehā ḳatrece taḡyīr idemez
- 5 Cevher-i ḥāk-i rehüñ itdügin ey nūr-ı ‘ayn
Vaḥdetīnüñ gözine cevher ü iksīr idemez

49

Mef‘ülü fā ‘ilātü mefā ‘ilü fā ‘ilün

- 1 Biz bendegān-ı faẓl-ı Ḥudāvend-i ekberüz
Biz pey-revān-ı Aḥmed-i Muḥtār [u] Ḥaydaruz
- 2 Şüretde gerçi ḥāk ile yek-sān u tīreyüz
Ma‘ nide līk pertev-i şems-i münevverüz
- 3 Ḳat‘ -ı naẓar ḳılup iki ‘ālemden ey göñül
Biz nāẓırān-ı āyine-i rüy-ı dilberüz
- 4 Ḳat‘ -ı ‘alāḳa eylemişüz cümleden velī
Dil-beste-i mu‘ āḳıd-ı zülf-i mu‘ anberüz
- 5 Sī vü dü nuṭṭ-ı Faẓl-ı Ḥudā gibi Vaḥdetī
Mevcūd-ı küll-i şey’ -i muḥīṭ-i mu‘ aḳḳaruz

³ çihre vü nuṭṭ: çihreveş nuṭṭ S.

⁴ zülf-i siyehüñ: zülf ü siyehüñ S // ḥüsnüñi: cünūna A₂, S.

⁵ Cevher-i ḥāk-i rehüñ itdügin: kīmyā-yı cevher-i ḥāk itdügin S.

G⁴⁹: 13^b A₁, 16^b A₂, 23^a S.

¹ pey-revān: -A₂.

² tīreyüz: -A₂.

⁴ mu‘ āḳıd: ma‘ ārif A₂, S.

⁵ mu‘ aḳḳaruz: mu‘ aṭṭaruz A₂, S.

Mef 'ülü fā 'ilātü mefā 'ilü fā 'ilün

- 1 Şanmañ bizi ki[m] çeşme-i hayvāna teşneyüz
Ancak piyāle-i leb-i cānāna teşneyüz
- 2 Meclisde sāķī cām-ı şafāyı fakīre şun
‘Ahd-i kadīm ü sāgar-ı devrāna teşneyüz
- 3 Kaşuñla ğamzeñi dil ü cāna havāle kııl
Zahm-ı sinān-ı hançer-i bürrāna teşneyüz
- 4 Şu gibi başı taşa urup çağlaruz müdām
Dīdār u yār ü meclis-i yārāna teşneyüz
- 5 Seyr-i cemāl-i yāri koyup şanma zāhidā
Cennāt u hūr u Kevşer ü Rıdvāna teşneyüz
- 6 Söz bilmez ile turmak oturmağ haṭā imiş
Sırr-ı kelām-ı şohbet-i ‘irfāna teşneyüz
- 7 Bir kaçreyüz egerçi velī Vaḥdetī revān
Baḥr-ı ‘amīķ u lücce-i ‘ummāna teşneyüz

Mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün

- 1 Benüm bu çeşm-i giryānum gibi baḥr-ı ‘amīķ olmaz
İçinde leblerüñ çeşmi gibi la‘l ü ‘aķīķ olmaz
- 2 Bu āteş ruhlaruñ cānā nola odlara yanarsam
Gözüm nūrı aña қalur mı kim anda ḥarīķ olmaz
- 3 Ser-ā-ser levḥa-i cismüñ oқıdum mü-be-mü cānā
Baña ey muşḥaf-ı nāṭıķ belüñ gibi daķıķ olmaz

G⁵⁰: 14^a A₁, 14^b A₂, 21^a S.

⁵ zāhidā: ey zāhid A₂, S.

G⁵¹: 36^a A₁, 15^a A₂, 21^b S.

² bu āteş: -A₁, -A₂ // gözüüm nūrı: -A₁, -A₂ / aña: ana A₁, A₂.

³ levḥa-i: levḥ-i A₂, S / oқıdum: +ben S / cānā: -A₂, ammā S // daķıķ: raķıķ S.

- 4 Gelürse haṭṭ-ı ruḥsāruñ yerinme añā bir kılca
Üzilmez incelürse Ḥaḫ girü defter ‘atīḫ olmaz
- 5 Eger Mecnūnveṣ Leylā belāsın çekmek isterseñ
Ġam-ı zülfi gibi ey Vaḥdetī saña refīḫ olmaz

52

Mef ‘ülü mefā ‘ilü mefā ‘ilü fe ‘ülün

- 1 Ağzuñ gibi bir ğonca-i ḥandān ele girmez
Ağzuñ gibi bir çeşme-i ḥayvān ele girmez
- 2 Ağzuñ gibi bir ḥoḫḫa-i la‘līn ü güher-bār
Ağzuñ gibi bir ma‘den-i mercān ele girmez
- 3 Ağzuñ gibi bir maṭla‘-ı envār-ı ma‘ānī
Ağzuñ gibi bir nāṭıḫ-ı Ḳur’ān ele girmez
- 4 Ağzuñ gibi bir noḫṭa-i aṣliyye olur mı
Ağzuñ gibi bir menzil-i Raḥmān ele girmez
- 5 Ağzuñ gibi esrār-ı nihān Vaḥdetiyā çün
Yıllar arasa vāliḫ ü ḥayrān ele girmez

53

Fā ‘ilātün fā ‘ilātün fā ‘ilātün fā ‘ilün

- 1 Mest-i ‘iṣḫuz ‘aḫlımuz bī-hūṣ u medhūṣ itmişüz
‘İlm-i ma‘ḫülātı ey ḥvāce ferāmūṣ itmişüz
- 2 Nuṭḫ-ı Ḥaḫḫı dirdüm ammā ğūṣuña lāyık degül
Pīr-i muġāndan zāhidā bir ḥaber ğūṣ itmişüz
- 3 Zāhidā kendüñ gibi kör şanma ‘irfān ehlini
Nuṭḫ ḥaḫḫı çün ser-ā-ser cismimüz ğūṣ itmişüz

⁴ girü defter: ki dudaklar S / olmaz: -A₂.

G⁵²: 36^a A₁, 15^a A₂, 21^b S.

⁵ gibi: -A₂, S // yıllar: yıllarca A₁, A₂.

G⁵³: 41^b A₁, 15^a A₂, 21^b S.

¹ medhūṣ: mūṣ A₂, ḥġūṣ S // ‘ilm: ‘aḫl A₁ / ma‘ḫülātı: ma‘ḫülāt A₁.

² ğūṣuña: ğūṣına A₂, S // pīr-i muġāndan zāhidā: zāhidā pīr-i muġāndan S.

³ kör: -A₂, -S.

- 4 Bād-ı ışk ile dem-ā-dem mevc urur deryā gibi
Bu dil-i dīvānemüz çok böyle pür cūŝ itmiŝüz
- 5 Fażl-ı Haqqıñ ı ilmīne vākıf olaldan ey gōñül
Rūzgār ehlini đarb-ı dest hāmūŝ itmiŝüz
- 6 Baħr u berde Hızr-ı zinde olmiŝuz ıayne'l-yaķın
Hađđ-ı vechūnden lebūñ cāmını çün nūŝ itmiŝüz
- 7 Mürşid-i kāmīl kelāmın gevhēr-i bāķī bilüp
Gūŝ-ı cāna Vaħdetīveŝ anı mengūŝ itmiŝüz

54

Fā'ılātün fā'ılātün fā'ılātün fā'ılün

- 1 Ĥamdu li'llāh ey gōñül kim fażl-ı Yezdān ehliyüz
Ĥāzret-i Allāha menŝūbuz ki Ĥur'an ehliyüz
- 2 Bāde-i bezm-i elestūñ mest-i ser-gerdānyuz
Bir belāya biñ belī dir ı ahd-i peymān ehliyüz
- 3 Ĥartuben keffimüz ile on sekiz biñ ı ālemi
Biz bu bāzār-ı Ĥaķıķat içre mīzān ehliyüz
- 4 Kāf u nūnuñ ı ayniyüz kim taħtımızdur kā'ināt
Ĥuvvet-i zāt-ı Ĥudādan Ĥükm-i Furķān ehliyüz
- 5 Lā-mekān-ı murĝ-ı Sīmurĝuz bu Ĥāf-ı tende kim
Her mekānı seyr ider envār-ı imkān ehliyüz
- 6 Rūy-ı yāre ķarŝu ķurbān eyleyüp cān u dili
Ka'be-i iŝkuñ Ĥalīliyüz ki bürhān ehliyüz
- 7 Küfr-i zūlf-i yārdür ser-riŝte-i maķŝūdımız
Ĥamdu li'llāh Vaħdetīveŝ dīn ü ĩmān ehliyüz

⁴ pür cūŝ: bir ĥūŝ A₂, S.

⁵: -A₂, -S.

⁷ kelāmın: kelāmuñ A₂, S / gevhēr-i: gevhēri A₁.

G⁵⁴: 33^b A₁, 14^b A₂, 21^b S.

³ Ĥartuben: +hem S.

⁴ Ĥudādan: aħaddan A₃.

⁷ veş: biz A₁.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Biz ki ma‘ hüd-ı ğam-ı silsile-i cānānuz
Bir bölük göñli şınuğ ahdi bütün yārānuz
- 2 Gice vü gündüzümüz bilmezüz Allāh bilür
Zülf ü rüyuñla ‘ aceb vālih ü ser-gerdānuz
- 3 Ders-i ħüsnuñ oқыup medrese-i ‘ ışık içre
‘ Ārif-i mes’ele-i müşkile-i ‘ irfānuz
- 4 Hıdmet-i pādşāh-ı dehre boyun şunmaz iken
Boynı bağılu ħadem-i dilber-i ‘ ālī-şānuz
- 5 Haddimüz yok dimege biz seg-i kūy-ı yārüz
Bilürüz mertebemüz bir nice dervīşānuz
- 6 Kaṭre deñlü yoğ iken Vaḥdetiyā bizde vücūd
‘ Işık ile cūşa gelince bir ulu ‘ ummānuz

[Şin Harfi]

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 ‘ Āşık ol tā bilesin dünyede ‘ ālem ne imiş
Bilmeyen ‘ ālem-i ‘ ışkı ne bilür dem ne imiş
- 2 Öyle lā-ya‘ kıil idüpdür mey-i ‘ ışkuñ beni kim
Bilmezem cām nedür kevkebe-i Cem ne imiş
- 3 Süḫanuñdan bilürüz la‘ l-i lebüñ esrārın
Dehenüñden ṭuyaruz nükte-i mübhem ne imiş

G⁵⁵: 12^b A₁, 15^a A₂, 22^b S.

² rüyuñla: derdüñle A₃.

⁵ seg: ser A₁.

G⁵⁶: 14^a A₁, 17^b A₂, 23^b S.

³ süḫanuñdan: süḫanıñdan A₂.

- 4 Ne bilür ādemi hātem taķınan her cāhil
Ehl-i dil ‘ārife şor ādem ü hātem ne imiş
- 5 Dem-i Ādemden alur feyzi dem-ā-dem ‘uşşāk
Fi’l-meşel Vaħdetiyā kâleb-i ādem ne imiş

57

Fe ‘ilātün mefā ‘ilün fe ‘ilün

- 1 Bir nefes dil firāķa doymaz imiş
Hiç kes iftirāķa doymaz imiş
- 2 Kūh-ı Kāf olsa fi’l-meşel ‘āşık
Āteş-i iştiyāķa doymaz imiş
- 3 Maħv olur yāri gördügi demde
Ehl-i ‘ışķ i‘tināķa doymaz imiş
- 4 Tāk-ı Kısra vü kaşr-ı Keykavūs
Gerdiş-i nüh tıbāķa doymaz imiş
- 5 Mihr-i rüyuñ görince Vaħdetiveş
Mihr ü meh ihtirāķa doymaz imiş

58

Fā ‘ilātün fā ‘ilātün fā ‘ilātün fā ‘ilün

- 1 Şanma ey dil kākülün ol mäh pür çin eylemiş
Müşk-i terden başına bir hoş araķ-çin eylemiş
- 2 İki çeşmin iki şahbāz eyleyüp dil şaydına
İki zülfin fi’l-meşel şāhın ü laçin eylemiş

⁴ ādemi: ādem ü S / taķınan: -A₂, şaķınan S.

G⁵⁷: 14^a A₁, 17^b A₂, 23^b S.

¹ doymaz: toymaz A₂ // hiç kes: hıc kez S.

² doymaz: toymaz A₂.

³ doymaz: toymaz A₂.

⁴ tāk: tāķa A₂.

G⁵⁸: 14^b A₁, 18^a A₂, 23^b S.

¹ kākülün: kākülin A₁.

² çeşmin: çeşmün A₂, S // zülfin: zülfün A₂, S.

- 3 Çin-seher zülfün tağıtımış var ise bād-ı şabā
Büy-ı müşk ile ser-ā-ser ʿālemi Çīn eylemiş
- 4 Ehl-i dilden gūş idelden zülf ü haṭṭuñ vaşfını
Reşk ü ğayret nāfenüñ yirini Māçin eylemiş
- 5 Kizb idermiş müdde'ī da' vā-yı ʿışk-ı yārda
Vaḥdetī her vech ile ol nükteyi çin eylemiş

59

Mefā ʿilün mefā ʿilün fe ʿülün

- 1 Aķıtduñ gönlüm ey serv-i kabā-pūş
Kızillar geydi yaşum eyledi cūş
- 2 Meni lā-ya ʿkil itdi cām-ı ʿışkuñ
Belī ʿāşık gerekdür mest ü medhūş
- 3 Hayāt ābına kılmaz ser fürü bil
İdenler cür'a-i cām-ı lebüñ nūş
- 4 Çürürse kara yirde üstüh^vānum
Dil ü cān mihrüñi itmez ferāmūş
- 5 Meh ü mihre ruḥ u vechüñ virür nūr
Nücūma tābiş dürr-i benāgūş
- 6 Sözüñle yüzüñ için dāğ u na ʿ lem
Biri çeşm oldı serde birisi gūş

³ zülfüñ: zülfün A₁.

⁴ Māçin: yāçin A₂, S.

⁵ ol: -A₂, bu S.

G⁵⁹: 15^a A₁, 18^a A₂, 23^b S.

¹ kızillar geydi: kızillar eyledi A₂, Kızıl ırmāğ S.

³ kılmaz ser: ser kılmaz A₂.

⁴ mihrüñi: mihrini S.

⁶ na ʿ lem: ta ʿ allüm A₂, ta ʿ līm S.

- 7 Dür-i ma' nâ nedür bilmek dilerseñ
Bu nazmın Vaḥdetīnüñ eyle der-güş

[Tı Harfı]

60

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Nuḫ-ı pāküñdür şıfātu'llāh u zātuñdur nuḫat
Anı tefsīr eyledi vechüñdeki sī vü dü ḫat
- 2 Muşḫaf-ı Yezdān yüzüñdür āyet-i Ḳur'ān sözüñ
Bu söze inkār eden 'İsī ḫaḫı eyler ḡalaḫ
- 3 Der-miyān-ı ḫalk-ı rindān olup noḫta mişāl
Kendü kendüden geçerdı çağlayup Ceyḫün u Şāt
- 4 Sen seni maḫv eyle 'ıḫḫa ḫapşırup cān u dili
Vaḫdetī Allāh için pendüm saña budur faḫat

[Fe Harfı]

61

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 'İlmüñe olmadı erbāb-ı ma' ārif 'ārif
Fehmüñe olmadı aşḫāb-ı muvāfıḫ vāḫıf
- 2 Keşf ü ilhām u kerāmāt-ı süḫan-perverden
Olımaz künhini degme mekāşıf kāşıf
- 3 Ḥalvet-i ḫāşuña yol bulmaḫ imiş bir sâ'at
Olmadın yıllar ile ehl-i ma' ākif 'ākif

⁷ nazmın: nazmuñ A₂, S.

G⁶⁰: 15^b A₁, -A₂, -S.

G⁶¹: 16^a A₁, 18^a A₂, 23^b S.

¹ feh müñe: mehüñe A₂, mihrüñe S / muvāfıḫ: muvāḫıf A₂.

² perverden: perverdür ki A₁ // degme: -A₂, -S.

- 4 Niçe vaşf ide seni kilik ü zebân-ı bî-tâb
Olsa olmaz götüri ehl-i muvâşîf vâşîf
- 5 Oldı tecnîs ü muḫarraf ğazelüñ Vahdetiyâ
Kelimâtuñ nola bilse müterâdif râdif

62

Fe 'ilâtün fe 'ilâtün fe 'ilâtün fe 'ilün

- 1 Nola gelse ruḫuñ üzre ḫaṭ-ı reyḫân şaf şaf
Muşḫaf içre yazılır âyet-i Qur'ân şaf şaf
- 2 Vechüñe kılsa teveccüh nola kıbleme 'uşşâk
Ka' beye karşı turur leşker-i îmân şaf şaf
- 3 Gel buyur pādşehüm taḫt-ı dile eyle cülüs
Munṭazırdur saña heb ' asker-i dīvân şaf şaf
- 4 Geh nümâyân u gehi ğâ'ib olur encümveş
Dehenüñde dizilen lü'lü-i dendân şaf şaf
- 5 Görmeye sencileyin mäh-ı münîri hergiz
' Âlemi aralasa mihr-i dirahşân şaf şaf
- 6 Seyr-i gülzâra gelürsin diyü ey ğonca-dehen
Çin-seḫer güller ider çâk-i ğirîbân şaf şaf
- 7 Ma' rifet şâhısın ey Vahdetî ḫakkâ ki bugün
Karşuña ṫursa nola zümre-i ' irfân şaf şaf

⁴ bî-tâb: nâb A₂, tâbum S.

⁵ tecnîs: taḫbîs A₁.

G⁶²: 17^a A₁, 18^b A₂, 24 S.

¹ ruḫuñ üzre ḫaṭ: ruḫuña ol ḫaṭ A₁, A₂, S.

²: -S, Ka' beye: kıbleye A₂.

⁵ aralasa: arasa ger A₃, arar ise S.

⁶ gelürsin: gelürseñ A₂.

Fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilün

- 1 Reh-i dilberde idüp eşk-i firāvānı telef
Eyledüm nem var ise Hâk yolına anı telef
- 2 Nağd-i eşküm dökeyin kūyuña kıblem ki ider
Ka^c beye şu götüren maḥzun-ı sulṭānı telef
- 3 Dürr-i dendānuñ ile gevher-i la^c lüñ demine
Eyledi dīde-i ter-nağd-i dil ü cānı telef
- 4 Bulmaz sencileyin bir meh-i tābānı felek
Bir degül eylese biñ mihr-i dirahşānı telef
- 5 ^cÖmr bir an imiş ey Vaḥdeti^c anı hoş tüt
Ġāfil olma gözüñ aç itme şaḳın anı telef

[Kaf Harfi]

Mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün

- 1 Bi-ḥamdi'llāh yine Rūḥu'l-ḳudüsden tāze cān bulduḳ
Ölümden ḥavfumuz yoḳdur ḥayāt-ı cāvidān bulduḳ
- 2 Ġamuñla mürde vü yād-ı femüñle bī-niṣānuz biz
Ki tā ḥayy-ı ebed zāt-ı Hudādan bir niṣān bulduḳ
- 3 Mekān-ı dil dehānuñ olmağa ḥaṭṭuñ delīl oldı
Ki bī-rāh-ı ^cademden bir niṣān-ı lā-mekān bulduḳ
- 4 Enāniyyet evin vīrān idelden şehr-i faḳr içre
Anuñ her kūşesinden nice biñ genc-i nihān bulduḳ

G⁶³: 17^b A₁, 18^b A₂, 24^a S.

² dökeyin: döküñ A₂ // şu: şür S.

G⁶⁴: 17^b A₁, 19^b A₂, 24^b S.

² yād: yār A₂, S / niṣānuz: niṣāñuz A₂ // tā: yā A₂.

³ ki: -A₂ / bir niṣān: şāh-rāh A₂, A₃, S.

5 Virüp cān naḳdini ey Vaḥdetī bāzār-ı ‘ışık içre
Ucuz alduk metā‘ -ı derd-i ‘ışıkı rāygān bulduk

65

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Ey mubaşşır gel berü gel cān içinde cāna baḳ
Ya‘ ni fazl-ı lā-yezāl ü lem-yezel sulṭāna baḳ

2 Ekrem ü a‘ zam cūd-ı fazl-ı ḥaḳdur şek degül
O ecilden dergehinden redd olan şeyṭāna baḳ

3 ‘Ālem-i ḡaybı dilerseñ kim ola zāhir saña
Perdeyi ref‘ eyle dilden sī vü dü ‘ummāna baḳ

4 Vech-i dilberden beni men‘ itme ey zāhid eger
Ehl-i dīdār olduñ ise sen de gel Raḥmāna baḳ

5 Māzi vü müstaḳbelüñ terk eyle baḥşin ey faḳīh
Ehl-i ḥāl ol ‘ārifāne aç gözüñ bir ana baḳ

6 Da‘ va-i bī-ma‘ nī kılma ‘ışkuña göster nişān
Gerçek iseñ ey gönül meydāna gel merdāna baḳ

7 Kesb-i ḥāl itmek dilerseñ Vaḥdetīveş zāhidā
Şüret-i dilberdeki gel āyet-i Ḳur’āna baḳ

66

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Mü’min iseñ aç gözüñ mü’min gibi mir’āta baḳ
Ya‘ ni vech-i ādem üzre sī vü dü āyāta baḳ

G⁶⁵: 17^b A₁, 19^a A₂, 24^a S.

¹ gel cān içinde cāna: cān içinde cānāna A₂, cān içindeki cānāna S.

² a‘ zam: ādem A₁, A₂, S // olan: olur A₁, A₂, S.

³ zāhir: rüşen: A₃.

⁴ men‘: red S / zāhid: vā‘ iz A₃ // dīdār: ĩmān A₂, S.

⁵ müstaḳbelüñ: müstaḳbeli A₂, müstaḳbel S / baḥşin: baḥşüñ A₂, S.

⁶ kılma: itme A₃.

G⁶⁶: 17^b A₁, 19^a A₂, 24^a S.

¹ gibi: legin A₃.

- 2 Gün gibi rüşen-zamîr ol ey mubaşşır gel berü
‘Ayn-ı vâhîdden vücûd-ı keşret-i zerrâta bak
- 3 Çünkü zerrâtuñ vücûdî kâ'im-i bi's-şems imiş
Lâ vü illâdan me'al al nefy ile işbâta bak
- 4 Şeş cihetden kısmet-i sittûnı aña 'ârif ol
Bist ü heşt ü sî vü dü tertîb ü tevcihâta bak
- 5 Bir mufaşşal kışşadur el-kışşa levh-i kâ'inât
Kâf u nûn emrinden olan naqş ile keşrâta bak
- 6 Yetmiş iki milletüñ efsânesin terk eyleyüp
Fazl-ı Hâkdan feyz alan taḫbîk u taḫsîmâta bak
- 7 Âdem oğlı âdem iseñ Âdemi bil Vaḫdetî
Hem aña Hâkdan olan ta'zîm ü tekrîmâta bak

67

Fe 'ilâtün fe 'ilâtün fe 'ilâtün fe 'ilün

- 1 Kurtulup renc-i seferden yine şîḫhat bulduḫ
İrişüp menzil-i maḫşûda selâmet bulduḫ
- 2 Ser-i kūyuñda koyup şîkletimüz 'İsîveş
Seyr-i eflâke 'urüc itmege çennet bulduḫ
- 3 Âbveş gerd-i kederden silüp âyînemüzi
Seni seyr itmege ey mâh liyâkat bulduḫ
- 4 Çıḫar ol cübbe vü destârı zarîfâne yürî
Zâhidâ biz anı bir bâr-ı ḫamâkat bulduḫ
- 5 Harem-i muḫteremüñ ḫâkine maḫrem olalı
Fetḫ-i bâba irişüp ḫürmet ü 'izzet bulduḫ

² mubaşşır: mu'abbir A₁.

³ al: -A₁, -S.

⁵ kışşadur:kışşadan A₁ / el-kışşa: el-faḫîh A₃.

⁶ efsânesin: efsânesüñ A₂, S.

G⁶⁷: 18^a A₁, 19^b A₂, 24^b S.

² 'İsîveş: 'abâveş S.

6 Urınup hāk-i rehin başumuza Vaḥdetiyā
Ḥusrevāne yine bir tāk-ı sa‘ ādet bulduḡ

68

Mefā ‘ilün mefā ‘ilün mefā ‘ilün mefā ‘ilün

1 Yaşum taşkın sitārem düşkün olsa ey kamer elyaḡ
Ki benden üstün olmuşdur senüñ yanuñda her alçaḡ

2 Kitāb-ı vechüñi nādāna ‘ arz itdün baña raḡmen
Ḥilāf-ı süret-i ḡükm-i kütübdür her işüñ muḡlaḡ

3 Benüm āh-ı seḡergāhumla eşk-i şebnemümdendür
Saña gül gibi açılmaḡ baña āteş gibi yanmaḡ

4 Sevād-ı ḡaḡtuñı āyāne bilsün her ḡara cāhil
Kitāb-ı fażl-ı Yezdānı ne fehmi eyler dil-i aḡmaḡ

5 Neden ey Vaḡdetī şı‘ r-i selişüñ mā’-i cārīdür
Meger āyāt-ı dīdārın saña arz eylemişdür Ḥaḡ

69

Fe ‘ilātün fe ‘ilātün fe ‘ilün

1 Eyledüm ‘ işkuñı ben cāna refīḡ
Didüm Allāhu veliyyü’t-tevfīḡ

2 Baḡr-ı ‘ işḡa düşen erbāb-ı dilüñ
Raḡmet-i Ḥaḡḡa olur cānı ḡarīḡ

⁶ sa‘ ādet: ‘ izzet A₂.

G⁶⁸: 18^b A₁, 19^a A₂, 24^b S.

¹ yanuñda: yanında A₂.

² vechüñ: vechini A₂, S.

³ eşk-i şebnemümdendür: şebnemī A₂, şebnemi nedür dilber S.

⁴ ḡaḡtuñı: ḡaḡtım A₂, S / her: -A₂, -S / cāhil: cāhiller S.

⁵ selişüñ: sebīlün A₂ // dīdārın: dīdāruñ A₂, S.

G⁶⁹: 18^b A₁, 20^a A₂, 24^b S.

¹ ‘ işkuñı: ‘ işkı A₂.

- 3 Sālīḫ-i rāh-ı ğam-ı zūlfūñe āh
Rehber oldı elem ü ğuşşa refīḫ
- 4 Vaḥdetī sākin iken ḳatrecedür
Cūşa geldükde olur baḫr-ı ‘amīḫ

70

Mefā ‘ilün mefā ‘ilün mefā ‘ilün mefā ‘ilün

- 1 İrer mi ḳurb-ı ev ednāya bī-cān olmayan ‘āşīḫ
Yiter mi li-ma‘ a’llāha ya cānān olmayan ‘āşīḫ
- 2 Emīn bist ü heşt ü sī vü dü nuṭḳ-ı ḳadīm olmaz
Ser-ā-pā mazḫar-ı envār-ı Ḳur’ān olmayan ‘āşīḫ
- 3 ‘Ālim-i ‘alleme’l-esmā olur mı hiç Ādemveş
Enīs-i hem-celīs-i ehl-i ‘irfān olmayan ‘āşīḫ
- 4 Musahḫar idemez dünyā vü mā-fihāyı ser-tā-ser
Oḳuyup Mantıḳu’ṭ-ṭayrı Süleymān olmayan ‘āşīḫ
- 5 Yiter mi menzil-i maḳşūda ey dil rāh-ı ‘ışḳ içre
Binüp himmet semendine şitābān olmayan ‘āşīḫ
- 6 Vücūd-ı vācibi işbāt ḳıl kendüñi it ifnā
Baḳā bi’llāha irmez sırr-ı pinhān olmayan ‘āşīḫ
- 7 Merātib üzre işḳāt u izāfāt ide mi ey dil
Bu demde Vaḥdetiveş ‘ayn u ‘ıyān olmayan ‘āşīḫ

G⁷⁰: 18^b A₁, 20^a A₂, 24^b S.

¹ ya: -A₂.

² Ḳur’ān: -A₂.

³ hem-celīs: meclis A₂, meclis hem S.

⁴ dünyā vü: dünyāyı A₂ // oḳuyup: oḳumaz A₁, A₂.

⁵: -A₂ dil: meh A₃.

⁶ kendüñi: Kendüñ A₃, kendini S.

⁷ mi: -A₂ // veş: -A₂, -S.

[Kef Harfi]

71

Fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilün

- 1 Cānumı aşıua urbān ideyin nolsa gerek
Alnuma kilik-i azā ekdügi resm olsa gerek
- 2 Āıret ister ise dūnyede giryān ol kim
Habda aqlayan ey dil uyanup gūlse gerek
- 3 Gūlme pul okluđuna gūl gibi ey řāıb-i zer
şararup berg-i azān gibi ruu şolsa gerek
- 4 a⁶ r-ı deryāra yirū řıra sarāy olsa dilā
Seni ğavvās-ı ecel anda daı bulsa gerek
- 5 Keff-i mīzānuı oldurmaz iken kevn ü mekān
Bir avu oprāđ ile iki gōzū olsa gerek
- 6 Ebedū'd-dehr didi řanma alam dūnyāda
ār u nā-ār dilā zinde olan ōlse gerek
- 7 Dem bu demdür berū gel bezm-i ğama Vadetiyā
İelūm ba⁶ de-i ⁶ ıřı yiyelūm nolsa gerek

72

Fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilün

- 1 Nola ger geyse dilā ⁶ āřı-ı ⁶ uryān kepenek
Geye geldi ezeli řāıb-i ⁶ irfān kepenek

G⁷¹: 19^a A₁, 20^b A₂, 25^b S.

¹ ideyin: ideyū A₂.

³ ruu: yūzū A₃.

⁴ dilā: eger A₂, A₃, S.

⁵ mīzānuı: mīzānını A₂, S.

⁶ Ebedū'd-dehr didi: ebedū'd-dehri deri A₂, S.

⁷ ğama: meye A₁ // yiyelūm: ben diyelūm A₂, be diyelūm A₃, diyelūm S.

G⁷²: 20^a A₁, 20^b A₂, 25^a S.

¹ geye geldi: geyenleri A₂, geydiler tā S.

- 2 Kepenek geymek ile ‘āleme sulṭān oldum
Bir gedā iken ider ‘ādemī sulṭān kepenek
- 3 Pertev-i nūr-ı Hudā nidügin idrāk idemez
Geymeyen gerçek erenler gibi her an kepenek
- 4 Ehl-i ‘irfān olanuñ yüzi şuyıdur ammā
Oldı münkir olana āteş-i sūzān kepenek
- 5 Āteş-i dāğı ten-i zārımı gülzār eyler
Görinür şimdi baña bāğ-ı gülistān kepenek
- 6 Jeng-i ğamdan gönül āyinesini şaklar imiş
Ehl-i dil anuñ için örtinür ey cān kepenek
- 7 İsm-i settāra ‘aceb maẓhar olupdur ki ider
Dāmen-i luṭfi ile ‘aybumı pinhān kepenek
- 8 Gel nemed-pūş olalum faḫr ile faḫr eyleyelüm
Geydi ‘ār eylemedi server-i merdān kepenek
- 9 Eşk-i çeşmümden ider cism-i za‘īfüm pinhān
Bu muḫarrer[dür] ki olur māni‘ -i yārān kepenek
- 10 İbrahīm Edhemi gör taḫtını terk eyleyüben
Dün ü gün kendi özüñ eyledi mihmān kepenek
- 11 Ey Nesīmī yürü gey hırḫa erenler ṭonıdur
Geymedi münkir anı şandı ki zindān kepenek
- 12 Seyf-i ḳāṭı‘ gibi eyyām-ı şitā irmekde
Ḳanı bir şāh ki muḫkem ide iḫsān kepenek

² ider: ebedī A₁, A₂.

⁵ āteş-i dāğı ten-i: bürinüp āteş-i ten -A₂, S

⁶ jeng: renk A₂.

⁷ ism-i: resm-i A₁ / olupdur ki ider: uludur ki ebedī A₁ // ‘aybumı: ğaybumı A₁.

⁸ eylemedi: itmedi A₁.

¹⁰ gör taḫtını: gör kim taḫtını A₁, A₂ / eyleyüben: eyleyüp A₁, A₂, A₃.

¹² ki: -A₂.

- 13 Sīneye çekmek için Vaḥdetiyā cānānı
Kepenek cān kepenek derdüme dermān kepenek

73

Mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün

- 1 Beni bu rāh-ı ' ışık içre hemān Allāha ıřmarlañ
Yöneldüüm cānib-i Ḥaqqā beni dergāha ıřmarlañ
- 2 Ser-i kūyında dildāruñ yitürdüüm cān u dil naqđın
İşüm Allāha qaldı ben gedāyı řāha ıřmarlañ
- 3 Ruḥ u zülfin temāřāeylesün her řubḥ u řām anda
Göñül āyīnesini ol yüzi gün māha ıřmarlañ
- 4 Reh-i ' ışık içre hem-rāhum ḥayāl-i yārdur yārān
Beni tenhā qomasun luṭu idüñ hem-rāha ıřmarlañ
- 5 Sözüñden ḥālüñi añlar senüñ ey Vaḥdetī yārüñ
Hemānā bu sözüñ aşlın bilür āgāha ıřmarlañ

74

Mef'ülü mefā 'ilü mefā 'ilü fe 'ülün

- 1 Destārını zeyn itmek ehl-i kenāruñ
Bir gıncasın aldı felek āl-i Ramāzānuñ
- 2 Bir gıncā idi şüret-i ma' nıde ammā
Verd-i ter ü zıbāsı idi gülşen-i cānānuñ
- 3 Cān ile cihān āña bahā olmaya ḥāřā
Biñ kerre bahāsına deger cān u cihānuñ
- 4 Cān bülbülini şevk ile feryāda getürdi
Hicrān ilinüñ ḥārı vü nārı bu ḥazānuñ

G⁷³: 35^a A₁, -A₂, -S.

G⁷⁴: 19^a A₁, 21^a A₂, 25^b S.

¹ gıncasın: gıncasun A₂.

³ āña: a A₂.

- 5 Açılmadın açıldı yine gül gibi ey dil
Koydı karesi işledi bu dāğ-ı nihānuñ
- 6 Āteş urup āfāka güneş gibi ser-ā-ser
Yandurdu cihānı bu gönül āh u figānuñ
- 7 Çullar geyinüp gökde gezer ebr-i siyehveş
Yaşlar aqıdup nāle ider hūlk-ı zamānuñ
- 8 Mānend-i revān gelmiş idi cismüme Hāğdan
Tez gitdi dilā kalmadı ol rūh-ı revānuñ
- 9 Fānī imiş ey dīde gül ü nergisi hayfā
Pejmürde olur gülleri bu bāğ-ı fenānuñ
- 10 Bāki ide Hāğ Vaḥdetiyā bāki kalanı
Pāşāyı idüp devlet ile şadr-ı cihānuñ
- 11 Şām u Haleb ü Mısr ile Bağdāda varınca
Hem-rāhı ola Hızır Nebī fazl-ı Hudānuñ
- 12 Dünyāda vü uhrāda virüp cümle murādın
Āmāde ide devletini kevn ü mekānuñ

75

Fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilün

- 1 Pertev-i hurşide ta' n eyler cemāli Yūsufuñ
Māha gālib görünür rüy-ı celāli Yūsufuñ
- 2 Mışra sultān olmadan yegdür ' azizüm Hāğ bilür
Kapusında kulluğ itmek ittişāli Yūsufuñ
- 3 Sīnelerde nīzeden geçgin sinān gamzesi
Çeşm-i mesti ' aşıka virmez mecāli Yūsufuñ

⁸ revān: dirām A₃.

⁹ gül ü nergisi: gül zerkeş A₂.

¹⁰ kalanı: kalanın A₁ // Pāşāyı: Pāşā-yı A₂, S.

¹² murādın: murāduñ A₂.

G⁷⁵: 19^b A₁, 21^a A₂, 25^b S.

³ sīnelerde nīzeden: sineñüzden A₂.

- 4 Deyr-i dilden naqş-ı gayrı çün Zelîhâ mahv kıl
Anda şâbit olmasun illâ mişâli Yūsufuñ
- 5 Haṭṭ u ḥâli fitnesinden bu dil-i zâr u nizâr
Olmadı çâre zenaḥdânında ḥâlî Yūsufuñ
- 6 ‘Aql başdan nûr gözden cân bedenden çıksa ger
Çıkmaya ey Vaḥdetî dilden ḥayâli Yūsufuñ

76

Fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilün

- 1 ‘Ālem-i ‘aynuñ nümüdârı çü mîmüñdür senüñ
Baḥr-ı zâtuñ gevheri nuṭḡ-ı kâdîmüñdür senüñ
- 2 On sekiz biñ ‘âlemi bir an içinde gösteren
Vech-i pâküñde şehâ şân-ı ‘azîmüñdür senüñ
- 3 Dil karar itmez gider sînemde ṭurmaz bir nefes
Çîn-i zülfüñde ezelden ol muḡîmüñdür senüñ
- 4 Leyletü’l-İsrâ saçuñdan bi ‘ibâretdür şarîḥ
Maṭla‘ ı şubḥ-ı ezel vech-i kerîmüñdür senüñ
- 5 Kâküli ḥablü’l-metîñdür Vaḥdetî bî-kîl ü kâl
Kâmet-i dilber şırâṭ-ı müstaḡîmüñdür senüñ

77

Fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilün

- 1 Āftâb-ı ‘âlem-ârâ gökde birdür yirde biñ
Mâh-ı bedr-i mihrāsâ gökde birdür yirde biñ

⁴: -S.

⁶ ḥayâli: ḥayâl A₂.

G⁷⁶: 19^b A₁, 21^b A₂, 25^b S.

² pâküñde: pâkinde A₂, S.

⁴ ‘ibâretdür: ġubâruñdur A₂.

G⁷⁷: 20^a A₁, 21^b A₂, 26^a S.

- 2 Kāmet-i hūbānı şaf şaf seyr idüp fehm eyle kim
Sidre-i mevzūn-ı Tūbā gökde birdür yirde biñ
- 3 Ravza ravza gül-ruhānuñ seyri besdür ‘ aşıkça
Cennet-i dīdār-ı Mevlā gökde birdür yerde biñ
- 4 Kūşe kūşe baq kemān ebrūlaruñ dīdārına
Kābe kavseyni ev ednā gökde birdür yirde biñ
- 5 ‘ Ārifāne Vaḥdetī sırr-ı kulūba dāḥil ol
Ġāfil olma ‘ arş-ı a‘ lā gökde birdür yirde biñ

78

Fe ‘ilātün mefā ‘ilün fe ‘ilün

- 1 Bā‘ iş-i dūd-ı āh imiş zülfüñ
Bir belā-yı siyāh imiş zülfüñ
- 2 Mülk-i Çin ü Hıttā ile hūsne
Ser-be-ser pādşāh imiş zülfüñ
- 3 Sāyesi zā’ il olmasun başdan
Zıll-ı nūr-ı ilāh imiş zülfüñ
- 4 Zīr-i bālinde şaqlar ervāhı
Cümle halka penāh imiş zülfüñ
- 5 Vaḥdetī rüyuñ üzre gördi didi
Bürka‘ -ı mihr ü māh imiş zülfüñ

79

Fā ‘ilātün fā ‘ilātün fā ‘ilātün fā ‘ilün

- 1 Şüret-i Raḥmān yüzüñ ‘ arş-ı Hudādur şüretüñ
Ger uyarısa şüret-i ‘ arş-ı Hudāya sīretüñ

² kāmēt-i: kāmēti A₂ // mevzūn: sözün A₂, Sözi S.

³ ruhānuñ seyri besdür ‘ aşıkça: ruhsāruñ seyredüpdür ‘ ārifē A₂, ruhsāruñ seyri ‘ ārifē S // mevlā:
a‘ lā A₂, S.

⁴ kemān: kemāl A₂, S.

⁵ sırr-ı: sırrı A₂.

G⁷⁸: 20^a A₁, 21^b A₂, 26^a S.

¹ dūd-ı āh: dūde A₂.

⁵ didi: rüy A₁, diri A₂ // bürka‘: barmağ A₂, berküg S.

G⁷⁹: 20^a A₁, 20^a A₂, 25^a S.

- 2 H amrı kev er  bına tebd le  udret var imiş
Mu tez sın virmey p   irf n olursa h alet n
- 3 Bezm-i  amda p r elinden c m-ı   ıŐ ı n Ő id p
Ő yle mest ol t  kıy met d 'im olsun   izzet n
- 4 Sen bug n bil va' de-i mevt n mu arrir merd ise n
Ger  alursa irteye devlet sen nd r m hlet n
- 5 Va det  va det meyinden mest   medh Ő ol y ri
Ger dilerse  keşret i re d 'im olsun va det n

[Lam Harf ]

80

F 'il t n f 'il t n f 'il t n f 'il n

- 1   Arş-ı H  dur h t -ı vech n istiv sıdur del l
İki Őa   itdi m b rek Őa ların  unkim H l l
- 2 İstiv dur fa l-ı H  dan  n t r k-i m stak m
Z hir oldu n kte-i *inn  hedeyn h 's-seb l*
- 3  ar deh h t n g r p mir' t-ı h sn nde Őeh 
Didi   arif * ad tecelle'll he fi'l-vechi'l-cem l*
- 4 Ehl-i   irf nu  me' adi Ő ret nd r l -cerem
M nker-i Ő ret  alır andan c d  h r u zel l
- 5 Biz bug n vech nde g rd k dilber  All humuz
Ő fi-i ferd y  l kin *leyse min-h za'l- ab l*
- 6 Fi's-sem 'i r z n ndan a lanan b -  l     l
H t -ı vech n c mle h l n  r z na olmiŐ ke  l

⁵ mest: -A₂.

G⁸⁰: 41^a A₁, 23^a A₂, 27^a S.

¹ Őa ların: Őa laru n S.

⁵ ferd y : ferd  A₁.

⁶ r z n ndan: r z m dan A₁ / a lanan: -S.

7 Oda yandı vaşf-ı ruhsāruñ yazarken Vaḥdetī
Bu'l-^ç aceb ki eşk-i çeşmüm akmada mānend-i seyl

81

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Gül-ruḥuñsuz cānib-i gülzāra meyl itmez göñül
Mül-lebūñsüz meclis-i meydāna meyl itmez göñül

2 Ka^ç be-i ḥüsnüñ görelden Teñri ḥaḳḳı dostum
Dest-i bennādan çıkan dīvāra meyl itmez göñül

3 Vech-i pākūñ sırrına bulmadı ašlā ittilā^ç
Anuñ için ḥ^vāce-i bed-kāra meyl itmez göñül

4 Ḥüb-ḳaddūñ mīve-i nāzın görelden gözlerüm
Cennet içre Tübā-i pür-kāra meyl itmez göñül

5 Keşf olaldan Vaḥdetī baña gubār-ı ḥaḫḫ-ı yār
Tekye-i ^ç ālemde her esrāra meyl itmez göñül

[Mim Harfī]

82

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1 Bakmadı ḥāl-i dil-i zāruma ol yār benüm
Ḥālūme güse bakup yaraşur aḡyār benüm

2 Ger senüñse nola zūlf ü ^ç izār u reftār
Dūd-ı āh u āteş-i dil eşk-i güherbār benüm

3 Munkir-i bāde olan zāhidi gördüm yolda
Geh bu dīvār benüm dir geh o dīvār benüm

⁷ bu'l-^ç aceb k: -S / mānend: mā A₂.

G⁸¹: 34^b A₁, 23^b A₂, 27^b S.

¹ meydāna: kenāra S.

G⁸²: 20^b A₁, 24^b A₂, 28^a S.

¹ ḥāl: ḥāl A₁.

³ bāde: ābāde S.

- 4 Zülf-i ruhsāruña dil virdüm ezelden ey mäh
İltizām ile benüm nār benüm dār benüm
- 5 Ne zarar Vaḥdetiyā eskise ger hırka-i ten
Nev-be-nev tāze vü ter hırkalarum var benüm

83

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Varlığumda yokluğum bir eyledüm
Pīre irdüm özge tedbīr eyledüm
- 2 Lā-ilāh illā hüve'l-fazlu'l-azīm
Sırrını gönülümde taşvīr eyledüm
- 3 Bir nefesde on sekiz biñ 'ālemi
Seyr idüp eflāki tedvīr eyledüm
- 4 Bir nefesde dört kitābı okıyup
Bir nefesde anı tefsīr eyledüm
- 5 Bilmeyen nefsin nice bilür Haḫḫı
Āyet ile anı tekfīr eyledüm
- 6 Elf ü bā hā bilmeyen cāhillerüñ
Ḳatline āh-ı dilüm tīr eyledüm
- 7 Oldı zerrātuñ rumūzı āşkār
Ben saña tavzīḫ u tenvīr eyledüm
- 8 Sırr-ı muṭlaḫ söyler isem ben ne ṭañ
Bir nice dem ḫıdmet-i pīr eyledüm

⁴ ezelden: -A₂, ise ben S.

⁵ ger: -A₂, de S.

G⁸³: 21^a A₁, 23^b A₂, 27^b S.

¹ bir: pīr S.

³ tedvīr: tezvīz A₁, tezvīr A₂, nezīr S.

⁵ nefsin: nefsüñ A₂.

⁸ ṭañ: ṭa' n S

9 † Ālem-i † ışğa düşelden Vaḥdetī
Kendümi † älemlere mīr eyledüm

84

Mefā † ilün mefā † ilün mefā † ilün mefā † ilün

1 Dilā tā kim esīr ü bende-i faẓl-ı mübīn oldum
Tamāmı on sekiz biñ † äleme şāh-ı güzīn oldum

2 Duḥül-ı Ka † be-i maḳşūda yol buldum cemālūñden
Ḥalāş oldum belālardan ḳazālardan emīn oldum

3 Mekān-ı lā-mekānuñ sırrımı idrāk idelden dil
Serīr-i † arş u ferş üzre emīrāne mekīn oldum

4 Ḥuṭūṭuñla † izāruñdan münakḳaş oldı levḥ-i dil
Zamān-ı devletüñde pādşāhum ben zemīn oldum

5 Musahḥar ḳılmağ içün ins ü cinni ism-i a † zamlā
Süleymān-ı zamān u ḥātem ü naḳş-ı nigīn oldum

6 Vücūdum ser-be-ser bir nüşā-i kübrā imiş el-ḥaḳ
Kitāb-ı naḳş-ı ādemden yine metn-i metīn oldum

7 İdüp kesb-i ma † ārif faẓl-ı Ḥaḳdan Vaḥdetī mānend
Emīn-i † alleme'l-esmā rehīn-i ān u īn oldum

85

Fā † ilātün fā † ilātün fā † ilātün fā † ilün

1 Pīrlık ḳaddüm büker ger ol cüvānı görmesem
Nūr görmez çeşmüm ol şems-i cihānı görmesem

⁹ mīr: münīr A₂.

G⁸⁴: 21^a A₁, 24^a A₂, 27^b S.

² cemālūñden: cemālinden A₂.

⁵ ü: -A₂, -S.

⁷ mānend: māned A₂.

G⁸⁵: 21^a A₁, 24^a A₂, 28^a S.

¹ çeşmüm: çeşm S.

- 2 Cism-i vīrānı koyup ey dil bütün dünyā ile
Cānum ārām eylemez ol yār-ı cānı görmesem
- 3 Gāh zūlfın gāh ruhsārın hayāl eyler göñül
Pür belā vü bī-şafāyam ĩn ü ānı görmesem
- 4 Nice gündür görmedim ol āftāb-ı ‘ālemi
Bes ‘aceb midür zemīn ü āsmānı görmesem
- 5 Dūzaḥ eyler āteş-i sīnem bihişti ey göñül
Anda daḥı ol cüvān-ı mihrbānı görmesem
- 6 Çeşmüme kılca görünmez varı yoḡı ‘ālemüñ
Bir naẓar ol mū-miyān gonca-dehānı görmesem
- 7 Anı görmekdür murādum her naẓarda Vaḥdetī
Lā-cerem hergiz fülān ibni fülānı görmesem

86

Fe ‘ilātün fe ‘ilātün fe ‘ilātün fe ‘ilün

- 1 Bāḡ-ı ‘ālemde şehā sensüz olur mı ‘ālem
Rūḥ olmasa qurı qāleb olur mı ādem
- 2 Hiç engüşt-i taḥayyür deheninden gitmez
Mihr-i la‘ lüñ görelı ey sözi gevher ḥātem
- 3 Ravza-i ḥüsnüñ ile çeşme-i la‘ lüñ var iken
Yire geçsün kim olup āb-ı Hızır bāḡ-ı İrem
- 4 Servi mecnūn ideli ḳaddüñ ayā Leyl-i ḥırām
Āşyān yapıdı anuñ başına mürḡān-ı ḥarem
- 5 Ehl-i naẓmuñ ayaḡı topraḡıyuz Vaḥdetiyā
Ṭarz-ı şı‘ rüm nola Bāḳīden olursa muḥkem

³ zūlfın: zūlfüñ A₂ / ruhsārın: ruhsāruñ A₂.

⁴ bes: pes A₂, S.

⁷ cerem: -S.

G⁸⁶: 21^b A₁, 25^a A₂, 28^b S.

¹ olur mı: olurdı A₁, A₂.

² deheninden: dehen A₂, dehenüñden S.

⁵ şı‘ rüm: şüm A₂, S.

Mef'ülü mefâ 'îlü mefâ 'îlü fe 'ülün

- 1 Zillede idüm devlet-i cāvīde iriŕdüm
Zulmetde idüm pertev-i hurŕīde iriŕdüm
- 2 Şerh itmek iün ' ālem-i tevḥīdi bu halka
Tedrīc ile ' İsa gibi tecrīde iriŕdüm
- 3 Dil rūze ekerci gam-ı ferdā eleminden
el-Minnetü li'llāh ki bugün ' īde iriŕdüm
- 4 Zülf ü ruḥuñı vaŕf iderek ey yüzi hurŕīd
Biñ miḥnet ile bu gice temcīde iriŕdüm
- 5 Dil Vaḥdetiyā ' ālem-i vaḥdetden urup dem
Teŕrīki koyup ' ışık ile tevḥīde iriŕdüm

Mefâ 'îlün mefâ 'îlün mefâ 'îlün mefâ 'îlün

- 1 Elif kaddüñ Ḥudānuñ birliğine bir ' alem gördüm
Vücüduñ noḡtasın[1] cümleten nūr-ı kıdem gördüm
- 2 Dehānuñdan vücūda geldügiyün ' ālem ü ādem
Budur aŕlı ki mevcūdātı mesbūku'l-kıdem gördüm
- 3 Elüñe levḥ u ḥāme almaduñ diyen ḥaṭā iŕler
Elüñde dest-i ḡudretten nice levḥ u kalem gördüm
- 4 Elif lām ile mīmüñ halkasından ünki göz adum
Ḳad u zülf ü dehānuñ sırrını ben bir elem gördüm

G⁸⁷: 21^b A₁, 25^a A₂, 28^b S.

¹ zillet: devlet A₁ / iriŕdüm: yetiŕdüm A₁, A₂ // iriŕdüm: yetiŕdüm A₁, A₂.

² iriŕdüm: yetiŕdüm A₁, A₂.

³ iriŕdüm: yetiŕdüm A₁, A₂.

⁴ iriŕdüm: yetiŕdüm A₁, A₂.

⁵ iriŕdüm: yetiŕdüm A₁, A₂.

G⁸⁸: 22^a A₁, -A₂, -S.

5 Mesîhâ gerçi rûhu'llâhdur ey Vaḥdetî gerçi
Ḥabîbüñ ' ışığına rûhı revân itmek ehem gördüm

89

Mefâ 'ilün mefâ 'ilün mefâ 'ilün mefâ 'ilün

1 Tecellî-i cemâlüñ bā-kemâlüñ nürdur ḳalbüm
Vücüdüm ru'yet-i Mūsā ḥaḳ için Ṭürdur ḳalbüm

2 Ser-i kūyuñ ḳoyup Ka'be yolına 'azm iden cāhil
Ḥudādan ğāfîl ü a' mā cenāndan dürdur ḳalbüm

3 Ne ḥoş mir'ât-ı Rabbānî olur ruḥsār u cebînüñ[de]
Göñül anı görelden gün gibi mesrürdur ḳalbüm

4 Düşelden genc-i 'ışığıñ sîneme zāt-ı Ḥudā ḥaḳḳı
Göñül vîrānesi el-ḥaḳ 'aceb ma' mürdur ḳalbüm

5 Seg-i kūyuñla hem-dem olalıdan Vaḥdetî ey meh
Feleklerde melā'ikden daḥı meşhürdur ḳalbüm

[Nun Harfî]

90

Fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilün

1 Māh vechüñde siyeh zülfüñ olaldan haraḳeyn
Cān u dil arasına düşdi bu yüzden mābeyn

2 Bî-vücüd itdi beni fikr-i ḥayālüñle femüñ
Kimdür işbāt-ı vücüd eyleye beyne'l-'ademeyn

3 Dār-ı zülfeynüñe Manşürveş el urdı göñül
İrtifā' olsa 'aceb mi şanemā fi'd-dāreyn

G⁸⁹: 40^b A₁, -A₂, -S.

G⁹⁰: 22^a A₁, 27^a A₂, -S.

¹ zülfüñ: ḥālüñ A₁, A₂ // yüzden: yüz A₂.

² ḥayālüñle: meyālüñle A₃ // işbāt: isbāt A₃.

³ zülfeynüñe: zülfüñle A₂.

- 4 Nār-ı ʿ işkuñla ruḥuñ mihrine maḥhar olalı
Burc-ı sīnemde zuḥūr eyledi nūr-ı ḳamereyn
- 5 İstivā eyle bu dem kākülüñi eyle dü nīm
Zāhir olsun gözüme minber-i beyne'l-ʿ alemeyn
- 6 Yüz sürüp işigine kūyını var eyle ṭavāf
Ey göñül dirseñ olam ben daḥı ḥaccü'l-ḥameyn
- 7 Sebʿ añı Vaḥdetiyā Kaʿ be ḳapusına aşup
Görse taḥsīn ider idi saña faḥru'ş-şakaleyn

91

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Meclise cemʿ oldı cümle ṭalībün
Oldılar nuṭḳ-ı Ḥudāyīye sāmīʿ ün
- 2 Söylemeksüz söyledi Ḥaḳ anlara
Siz menüm sırrımsuñuz ey mü'minün
- 3 Men sizüñven siz menümsüz didi Ḥaḳ
Bildiler bu sırrı cümle ʿ ālemün
- 4 Aldılar sırrı hüviyyetden ḥaber
Anuñ içün oldı anlar ʿ āmilün
- 5 İrdiler zāt ile Ḥaḳḳuñ zātuña
Didiler *innā ilehli rāci ʿ ün*
- 6 İrdiler zāt u şıfāta Vaḥdetī
Oldılar bu yolda anlar sālīmün

⁴ sīnemde: göñlümde A₃.

⁵ kākülüñi: kāküli A₂ / eyle: +bu dem A₂ // gözüme: gözüne A₁, gözine A₂ / minber: münir A₂.

⁶ işigine kūyını var eyle: kūyına var işigine eyle A₃ // dirseñ olam: dirsem idem A₃.

⁷ ider idi: ide idi A₁.

G⁹¹: 22^a A₁, 27^b A₂, 29^b S.

³ sizüñven: sizüñem S.

⁴ sırrı-: sır A₂, S.

⁶ irdiler: buldılar S.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Ders alaldan muşhaf-ı ruhsâr-ı Fazlu'llâhdan
Vâkıf-ı 'ilm-i ledünnî olmışam Allâhdan
- 2 Sî vü dü nuṭṭ-ı kadîmi her kim idrâk itmedi
Kaldı maḥrûm tâ ebed vech-i Resûlu'llâhdan
- 3 İstivâ-yı fazl-ı Haḫdur çün şırâṭ-ı müstaḫîm
Hamdu li'llâh kim 'ubûr itdüm sebîlü'llâhdan
- 4 Perdelenmişdür gözi dilber yüzünden zâhidüñ
Çeşm-i şeyṭân nûr-ı fer olmaz cemâlu'llâhdan
- 5 Haḫy-ı bâḫî lâ-yemût oldu ezelden tâ ebed
Her ki feyz aldı dem-i cân-baḫş-ı rûḫu'llâhdan
- 6 Aḫsen-i taḫvîm içinde nuṭṭ-ı Haḫ kıldı karar
Zâhir oldu sırr-ı maḫfî *küntü kenzü'llâhdan*
- 7 Vaḫy-i Haḫdur sözlerüm dirsem nola ey Vaḫdetî
Men 'aref sırrın bilelden 'ârif-i bi'llâhdan

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün

- 1 Her dilde nihân dîdede peydâ sen imişsin
Bu cümle merâyâda hüveydâ sen imişsin
- 2 Kâlbümde vü çeşmümde seni toṭṭolu gördüm
Her zerrede gün kaṭrede deryâ sen imişsin

G⁹²: 22^b A₁, 25^b A₂, 28^b S.

¹ vâkıf: 'ârif A₂, S.

⁴ A₂ ve S'de beşinci beyittir. Gözi: yüzi A₂, S // cemâlu'llâhdan: kemâlu'llâhdan A₂, A₃, S.

⁵ A₂ ve S'de altıncı beyittir. // her ki feyz aldı dem-i cân-baḫş-ı: feyz alaldan ol dem-i baḫş-ı A₃.

⁶ A₂ ve S'de dördüncü beyittir. Kıldı: tıtdı A₁.

G⁹³: 22^b A₁, 25^b A₂, 29^a S.

¹ merâyâda: mezâyâda A₂.

- 3 Bu hüsñ ü leṭāfetde görüp rüyuñı bildüm
Firdevs-i berīn ‘arş-ı mu‘allā sen imişsin
- 4 ‘Āşıqlara göstermek için fazl-ı Hudāyı
Her vech ile mir’āt-ı mücellā sen imişsin
- 5 Eflāk nücüm ile melā’ik gice gündüz
Ṭavf eyledügi Ka‘be-i ‘ulyā sen imişsin
- 6 Ey cān peder-i ādem iseñ nuṭkumı güş it
Külliyet-i esmā vü müsem mā sen imişsin
- 7 Ey Vaḥdetī bulduñsa eger vaḥdet-i Ḥaḳḳı
Nūr-ı aḥad u vāhid-i yek-tā sen imişsin

94

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Nefesi āteş-i maḥż olmasa ey dil başdan
Āteş urmazdı neyistān-ı vücūda neyzen
- 2 Ney gibi nāle idüp nola semā‘ eylersem
Ḥāṭıra geldi yine mülk-i ḳadīm terk-i vaṭan
- 3 Ḥayra maḳdem diyelüm şavt-ı ḳudūma uyalum
Göricek dā’iremüz reşk ide gerdün u kühen
- 4 Güş-ı ḥar nağme-i ney nidügin idrāk idemez
Güş-ı ‘ārif gerek ol nağmeye ey ehl-i sūḥan
- 5 Ne bilür rāzını nāyuñ olur olmaz nādān
Sīne sürāḥ u kemer-beste gerek anı bilen

³ rüyuñı: rüyını A₂, S // berīn: āyīn A₂.

⁵ ṭavāf: tavāf A₂, S eyledügi: idügi S.

⁷ bulduñsa: bulduñ ise A₂.

G⁹⁴: 22^b A₁, 25^b A₂, 29^a S.

¹ nefesi: nefes A₂, S / ey dil: -A₂.

² mülk-i: memleket S / ḳadīm: -A₂, -S.

³ diyelüm: diye A₂, diyerek S // kühen: kün A₂.

⁴ nağmeye: nağme A₂ / ey: -A₂.

6 Sāza döndi yüzümüz ney gibi nālān olalı
Ehl-i ʿışk içre budur Vaḥdetiyā vech-i ḥaşen

95

Fe 'ilātün mefā 'ilün fe 'ilün

1 Ḥaṭṭ-ı rūyuñ oқundı nūr-ı mübīn
İdeyin gel kelām-ı Ḥaḫқа yemīn

2 Gül yüzüñle benüm gibi yangūn
Leyse beyne 's-semā 'i ve 'l-arzin

3 Beni yüz biñ belāya uęratduñ
Ḥaḫ seni her belādan itsün emīn

4 Ağlamakdan ağardı iki gözüm
Görmesün kim o çeşm-i merdüm-bīn

5 Hecr-i la' lüñle işde ben öldüm
Senüñ olsun efendi mā-i mā' in

6 Baña bir çāre kııl ya ol cānum
Ḥazretüñde şehā dilek bu hemīn

7 Vaḥdetī derdmendüñi raḫm it
Saña raḫmet ide Ḥudā-yı emīn

96

Fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilün

1 Seni kimdür diye kim nev'-i beşerdensin sen
Ḥāşe li'llāh güzelüm nūr-ı başardansın sen

⁶ ney: nāy A₂.

G⁹⁵: 23^a A₁, 28^b A₂, 30^b S.

³ her: -A₂, -S.

⁵ işde: işte A₂, S.

⁶ dilek bu hemīn: bu dilek hemīn A₂, budur dilek hemīn S.

⁷ saña: soluña A₂, S / raḫmet: raḫm S.

G⁹⁶: 23^a A₁, 26^a A₂, 29^a S.

¹ güzelüm: göze A₂, gözüm S.

- 2 Cins-i ādem mi perī misin eyā serv-i revān
Togrısın söyle Hūdā haqqı ne yirdensin sen
- 3 Çehre-i zerdüme baq derd-i derūnum fehm it
Ey tabīb-i dil ü cān ehl-i haberdensin sen
- 4 Kana ğarq olduğumu hecr-i lebūñle gel gör
Hey gözüm nūrı hele ehl-i nazardansın sen
- 5 Cānumı terk iderüm yoluña didüm didi yār
Anlaruz Vaḥdetiyā ehl-i hünerdensin sen

97

Mef'ülü fā 'ilātü mefā 'ilü fā 'ilün

- 1 Gördüm yüzinde nūr-ı Haqı bī-gümān u şeyn
Kıblem bu yüzden oldı baña secde farz-ı 'ayn
- 2 Dāğ-ı ğamuñla göz yaşıdur zeyn iden beni
Āfākı nola mihr ü sitāre iderse zeyn
- 3 Geh dilde gāh gözde ḥayālūñ tutar maqām
Bu vech ile didüm saña ben şah-ı meşhedin
- 4 Ğayruñ vücūdı qalmadı bir zerrece dilā
Çün kim tülū' eyledi ol āftāb-ı 'ayn
- 5 Deşt-i belāda teşne koma Vaḥdetī kuluñ
İrgür zülāl-i şefkatüñi aña yā Hüseyn

² togrısın: togrusın A₁.

⁵ yār: -A₁, -A₂ // anlaruz: yārenlerüz A₁ -A₂.

G⁹⁷: 23^a A₁, 26^a A₂, 29^a S.

¹ yüzinde: yüzüñde A₁.

² dāğ: nār A₃.

³ geh dilde gāh gözde ḥayālūñ tutar maqām: küyuñla āşyānuñ imiş Merve vü Şafā A₃ //

meşhedin: şehidin A₂, S.

⁴ A₃'de üçüncü beytin ilk mısraıdır. Dilā: ey dil S // eyledi: itdi A₂, S / 'ayn: Meşhedin A₂, S.

⁵ şefkatüñi aña: şefkatüñ baña A₃.

Fe 'ilātün mefā 'ilün fe 'ilün

- 1 Kimdür esrār-ı kâ'inâtı bilen
Müfredât ü münekkabât-ı bilen
- 2 Kendü zāt u şifâtın añlamadın
Kanı ey dil şifât u zâtı bilen
- 3 Şifât u zâtdan dem urşa nola
Müteşâbihle muhkemâti bilen
- 4 'Ālim esmāyı bildi ābādan
Muşhaf-ı rüy-ı ümmehâti bilen
- 5 Sırr-ı mā-fi'z-zamīre buldı vuķūf
Haţţ-ı levh-i mükerrremâti bilen
- 6 Yıkamaz aşlâ gönül yapar dirler
Hasenât ile seyyi'âti bilen
- 7 Hiç dilâ virür mi memâta vücūd
Menba' -ı çeşme-i hayâti bilen
- 8 Şeyhum olsun cihānda Vaħdetiyā
Bu su'ālât u müşkilâti bilen

Fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilün

- 1 Gūşuma bir şayha irdi kışşa-i Manşürdan
Viridi bir hālet ki bilmem şayha-i Manşürdan
- 2 Kūyuñ içre rūyuñı görsem görünür qalbümde
Şol tecellīdür ki Müşāya göründi Tūrdan

G⁹⁸: 24^a A₁, -A₂, -S.

⁷ dilâ virür mi: virür mi dilâ A₁.

G⁹⁹: 24^b A₁, 26^a A₂, 29^b S.

¹ bir: ol A₂.

² rūyuñı: rüyını A₂, S.

- 3 Zülf ü haţtuñ sırrını fi'l-cümle idrāk itmeyen
Yağasın kırtarabilmez ceng-i mūr u mārđan
- 4 Ehl-i   ışka h k-i h kister d ş nmek yeg gel r
P d ş h  rt nd ği sinc b ile semm rdan
- 5 N r-ı   i kuñla yanup bezm-i fen ya Vaĥdet 
 em  gibi bir elif t c ile geldi n rdan

100

F 'il t n f 'il t n f 'il t n f 'il n

- 1  b h-dem ey  arĥ  h-ı p r- er rumdan  aĥın
Yağmasun mihr ñi d d-ı n r-b rumdan  aĥın
- 2 Seng-i cevri ile  ıma dil  i esin ey seng-dil
Ayađuña batmasun gel inkis rumdan  aĥın
- 3 Gird-b d itdi ten m  hum yeli ey serv- ad
Toz  oparur  oñ nefes gel r zg rumdan  aĥın
- 4 Ğar a viridi    lemi   f n-ı N h-ı   n d r
Gel beni ağlatma  e m-i e k-b rumdan  aĥın
- 5 Yağmasun ey n r-ı d zaĥ c nuñı s nem oldı
Y ri var benden ıra   urb-ı civ rumdan  aĥın
- 6 H k-s r id p ten m yaĥma ĥa  ret birle kim
B d esince  ayne zarar[dur] h k-s rumdan  aĥın
- 7 Vaĥdet den y z ñi d nd rme All h   a  ına
Ğa  ĥuz rında bu r y-ı  erm-s rumdan  aĥın

³ sırrını:  erĥini A₃.

⁴ d ş nmek: d  menek A₂, d  mek S // semm rdan: k rden A₂.
G¹⁰⁰: 24^b A₁, 26^b A₂, -S.

¹ d d:derd A₃ / b rumdan: y rumdan A₁.

²  i esin:  i es ñ A₂.

³  oñ: son A₂.

⁵ c nuñı: c nımı A₂ // v r: -A₂.

⁷ y z ñi: y zini A₂.

Fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilün

- 1 Añladuñ mı beni zāhid ki ne sulṭānem men
Şāh-ı ' ışk-ı ezeli bende-i fermānem men
- 2 Mescid ü mey-kedede fāriḡam āzād oldum
Ḥamdu li'llāh ki ne kāfir ne müselmānem men
- 3 Her ne cān kim ide iz' ān-ı nefis ' İsi ḡaḡı
Dil ü cānında anuñ nefḡa-i Yezdānem men
- 4 Levḡ-i vechüñdeki āyāt-ı ḡurūfi bildüm
Ḥucceṭü'l-kā'im ile maẓhar-ı Ḳur'ānem men
- 5 Degme gözler mi görür dā'iremi Vaḡdetiyā
Devr-i pergāra göre nokṡa-i devrānem men

Mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün

- 1 Kelāmuñ çünki nuṡḡ-ı faẓl-ı Ḥaḡdur nūr-ı Mevlāsın
Şifāt-ı ' ayn-ı zāt ile ḡüneş gibi hüveydāsın
- 2 Sevād-ı kākülüñ ejder-femüñ Meryem bilenlerdür
Yed-i beyzāñ ile Mūşā lebüñle ' ayn-ı ' İśāsın
- 3 Münevver ruḡlaruñ envār-ı mir'āt-ı Muḡammeddür
Bu yüzden evc-i ' irfān üzre sen mihr-i mu' allāsın
- 4 ' Aliyyü'l-Murtażāsın naḡd-i vaḡtisin Ḥudā ḡaḡḡı
Ḥüseyn ile Ḥasandan pādşāhum sırr-ı adḡḡāsın

G¹⁰¹: 25^a A₁, 26^b A₂, -S.

¹ men: ben A₂ // men: ben A₂.

² men: ben A₂.

³ men: ben A₂.

⁴ vechüñdeki: vechindeki A₂ // men: ben A₂.

⁵ men: ben A₂.

G¹⁰²: 25^a A₁, 26^b A₂, -S.

² bilenlerdür: bilenler A₂ // yed-i: yedi A₁.

³ Muḡammeddür: Muḡammerdür A₁.

- 5 Şeh-i Zeynü'l-⁶ Abād ile Muḥammed Bākır u Şādık
İmām-ı heftümīn ü heştümīn tek kenz-i kübrāsın
- 6 Taḫī vü bā Naḫī vü ⁶ Askerīnūñ nūr-ı ⁶ aynısın
Muḥammed Mehdi-i Şāhib-zamāna ⁶ ayn-ı meclāsın
- 7 Bu dem ey Vaḫdetī āl-i ⁶ abānuñ ḫāk-i pāyından
Felekde gün gibi nūr-ı ⁶ Aliden ⁶ ayn-ı bīnāsın

103

Fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilün

- 1 Aḫçe ḫarç itmek için yoluña dāmen dāmen
Cā-be-cā kıldı felek encümi ḫırmen ḫırmen
- 2 Kesb-i nūr itmek için şems ü kamer rüyuñdan
Kıldı fānūs-ı felek cismümi revzen revzen
- 3 Bulmaya sencileyin bir gül ü sünbül kākül
Arasa bād-ı şabā ⁶ ālemi gülşen gülşün
- 4 Ger tehī dest isem ey ḫ^vāce ne ğam çün sīnem
Toludur gevher-i ⁶ irfān ile maḫzen maḫzen
- 5 Sālik-i meslek-i ⁶ işğ ol yūri var Vaḫdetiyā
Ara bul şāhid-i maḫşūduñı mesken mesken

104

Fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilün

- 1 Şüret-i ādemde geldüm nuḫk-ı Yezdānem bugün
Ya⁶ ni Tevrāt u Zebūr İncİL ü Furḫānem bugün

⁶ zamāna: zamān A₂.

G¹⁰³: 25^a A₁, 27^a A₂, -S.

¹ yoluña: yolına A₂.

³ kākül: kāmīl A₂.

⁴ ne: -A₂.

⁵ var: -A₂ // maḫşūduñı: maḫşūdı A₂.

G¹⁰⁴: 41^b A₁, 28^b A₂, 30^b S.

¹ Tevrāt: Tevrit A₁.

- 2 Çarḥ-ı çārumda derc-i burc-ı mesīremdür benüm
Şevḳ-ı cān-sūz ile zāhir mihr-i raḥşānem bugün
- 3 Ḳavl-i şeyṭān-ı ‘anīde gūş tıtmam bir nefes
‘Alleme’l-esmāya mazhar sırr-ı insānem bugün
- 4 Küfr-i taḥḳīḳa irelden zūlf ü ḥaṭṭ-ı yārdan
Mihr-i ruḥsārı gibi ben nūr-ı ĩmānem bugün
- 5 Zūlmet-ābādı münevver itmek için gün gibi
Eyleyüp ref‘-i merātib māh-ı tābānem bugün
- 6 Sī vü dü nuṭḳ ilāhī fehm idelden zātumı
Ḳahr-ı luṭf ile göñül mülkine sulṭānem bugün
- 7 Ṭaṣşurup dil mışırını cān Yūsufına Vaḥdetī
Ḥüsn-i ḥulḳ-ı ma‘rifetden şāh-ı Ken‘ānem bugün

[Vav Harfi]

105

Mef‘ülü mefā‘ilün mef‘ülü mefā‘ilün

- 1 Yokdur dehenüñ dirler bir sırr-ı nihāndur bu
Efvāh-ı ‘avām içre gün gibi ‘ıyāndur bu
- 2 Mihr-i ruḥ-ı pākūñle yaḳduñ beni yandurduñ
Yaḥşi degül ey meh-rū bi’llāh yamandur bu
- 3 Sırr-ı dehen-i yāri ‘ışḳ ile bilür ‘ārif
‘Aḳl ile bilem dirseñ zann ile gümāndur bu
- 4 Bu resme ḡazel düşmez ehl-i dilüñ aḡzından
Vaşf-ı leb-i dilberde bir rāz-ı nihāndur bu
- 5 Bu Vaḥdetī-i şādıḳ dirlerse güzel sevmez
İnanma güzel şāhum va’llāh yalandur bu

² mesīremdür: seyrümdür A₂, S.

⁶ zātumı: dā’imī A₁.

G¹⁰⁵: 25^b A₁, -A₂, ?S.

⁴ rāz-ı nihāndur: tāze nihāndur A₁, tāze dehāndur S.

Mefā 'ilün mefā 'ilün fe 'ülün

- 1 Nidem 'ıŝkuñ elinden ben belālu
Aķar yaşum ise ciger yaralu
- 2 Gözüñ kan içmeden aŝlā uŝanmaz
Meŝeldür bu ki ķanmaz ķana cādū
- 3 Müjeñ hańcerleri çıķmaz cigerden
Olur ķanlularuñ yiri çü ķamu
- 4 Yanar āteŝ gibidür hāl-i 'uŝŝāķ
Senüñ hüsnuñ ise 'ömrüm aķarŝu
- 5 Ruħuñsuz Vaħdetiñüñ gözi görmez
Güneş batsa olur 'ālem ķarañu

[He Harfi]

Fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilün

- 1 Zātumuz añlayalı fażl-ı Ĥudā ŝeklinde
'Ārifāne gezerüz ehl-i fenā şeklinde
- 2 Ĥor baķma gözüñ aç diķķat ile bir nażar it
Gör ne sultānlar olurmuş fuķarā şeklinde
- 3 Gün gibi ķalbüñi pür-nür idegör ey zāhid
Nür-ı Ĥaķdur görinen arz u semā şeklinde
- 4 Ķaķrede baħri dilā zerrede mihri eyr it
Ĥaydarı gördüñ ise noķta-i bā şeklinde

G¹⁰⁶: -A₁, 36^a A₂, 31^b S.

¹ nidem: nideyüm S / 'ıŝkuñ: 'ıŝķ S.

⁵ 'ālem: gündüz S / ķarañu: ķaranlu S.

G¹⁰⁷: 25^b A₁, 31^a A₂, 32^b S.

¹ añlayalı: fehm ideli A₃.

- 5 Berü gel ehl-i dile āyīne ol ey yüzi mäh
Gün gibi menzil idin āl-i ‘abā şeklinde
- 6 Kıtıb-ı āfāk u ricālu’llāh u Hızır u ilyās
Ekşer ey dil görinürler büdelā şeklinde
- 7 Mü’min ol şekl-i bütāne yürü var eyle sücüd
Hakı Ahmed gibi gör mäh-liķā şeklinde
- 8 Vaḥdetī ‘ışık-ı ilāhīdür iki ‘ālemde
Nev-be-nev cilve iden şāh u gedā şeklinde

108

Mefā ‘ilün mefā ‘ilün mefā ‘ilün mefā ‘ilün

- 1 Men ol nuṭk-ı mu‘allāyam ki geldüm şekl-i insāna
Zuhūr için tenezzül eyledüm bu ḥod-ı imkāna
- 2 Hüruf u lafz u şavt oldum ma‘āniden ḥaber virdüm
Egerçi şıgmazam hergiz beyān u naşş u tibyāna
- 3 Kelām-ı fazl-ı Yezdānem ki ‘ayn-ı kuvvet-i zātam
Baña inkār iden inkār ider elfāz-ı Qur’āna
- 4 Tenüm Kāfında Sīmurğuñ mekānı zāhir olmuşdur
Otuz eczāsı Qur’ānuñ gelelden ‘ayn-ı a‘yāna
- 5 Tılsım-ı kenz-i Mevlādur egerçi cümle-i eşyā
Zāmīrüm maḥzar-ı güldür vücūdum taht-ı şāhāne
- 6 Hıṭūṭ-ı vechüme gel bak ki şun‘-ı dest-i Mevlādur
Bu ḥaṭṭı okuyan ‘ārif irişdi sırr-ı Yezdāna

⁷ şekl-i: ḥüs-n-i A₃ / bütāne: bünāne A₂.

⁸ iden: ider A₃.

G¹⁰⁸: 25^b A₁, -A₂, -S.

¹ ḥod: ḥaṭṭ A₁.

³ elfāz-ı Qur’āna: āyāt-ı lafz A₃.

⁵ egerçi cümle: ser-ā-ser şüret A₃.

⁶ ki şun‘-ı: ḥıṭūṭ-ı A₁ / Mevlādur: İzeddür A₃.

7 İnnâ'llâh âyetin tañ mı oğursa Vağdetî her dem
Anı fehm eylemez zâhid ki gelmez aql u iz' âna

109

Mef'ûlü fâ 'ilâtü mefâ 'ilü fâ 'ilün

1 Dil süz-ı mihr-i rüyuñ ile tef ü tãbda
Cãn kayd-ı zülf ü hañtuñ ile iztırãbda

2 Gel gel ki intizâr-ı cemãlüñle rüz u şeb
Yollarda kaldı gözlerimüz şeyh u şãbda

3 Bezm-i ğamuñda nãle vü âh u eninde
Bende olan bulunmaya çeng ü rebãbda

4 Cãm-ı şarãba degdi ħabãbuñ gözi diyü
Şaşdı kaldı şîşe-i ħãne- ħarãbda

5 La' lüñ şarãbına dil ü cãnı fedã kı lup
'Uşşãğ-ı bî-nevã oda yandı kebãbda

6 Ölmek dirilmek oldı 'ışğ-ı yâr ile
Mevt ü ħayât Vağdetî birdür ħesãbda

110

Mef'ûlü mefâ 'ilü mefâ 'ilü fe 'ülün

1 'Ăşık olalı mihr ü meh ol vech ü cebîne
Yüz yire koyup secde ider rüy-ı zemîne

2 Ķalbüm gibi 'uşşãğı şikest itmesün ol mãh
Bir gönli şımuğ 'ăşıkuñ uğrar nefesine

3 İl secde ider Ka' be Medîne diyü ammã
Ķalbüm yüzüñe secde ider Ka' be Medîne

⁷ her dem: ey dil A₃ // anı fehm eylemez: k'anı fehm idemez A₃.

G¹⁰⁹: 26^a A₁, 31^b A₂, 32^b S.

³ nãle vü: nãle'i vü S // çeng ü rebãbda: çeng ü deryãda A₂.

⁶ ħayât: ħayâtı A₂.

G¹¹⁰: 26^a A₁, 31^b A₂, 32^b S.

³ il: ehl A₂ // Ķalbüm: kıblem A₂, S.

- 4 Bir āyinedür rŭy-ı laṭīfūñ ki ḥabībüm
Ol āyineden irdi iren nŭr-ı yaḳīne
- 5 Barmaḳ getürüp ‘arz-ı ŧehādet ider ‘izām
Gösterseñ eger ḥüsnüñi büt-ḥāne-i Çīne
- 6 Her yüzden olur feyz-i ilāhī dile nāzil
Ey Vaḥdetī biz yüz ṭotalı fazl-ı mübīne

111

Fe ‘ilātün fe ‘ilātün fe ‘ilātün fe ‘ilün

- 1 Gel göñül ‘azm idelüm ŧevḳ ile rāh-ı Necefe
Gün gibi yüz sürelüm dergeh-i ŧāh-ı Necefe
- 2 Sebzezār-ı felek ü sidre vü ‘arş u Ṭubā
Ser-fürü eylediler naḥl u giyāh-ı Necefe
- 3 Bir yolın tīḡ ile feth itdi güneş gerdünı
Muḳterin olmaḡ ile pertev-i māh-ı Necefe
- 4 Kŭh-ı Ḳāf ile felek Ka‘ be vü Ḳuds u Sīnā
Şıḡınur ḥāk-i der-i ‘arş-ı penāh-ı Necefe
- 5 Vaḥdetī secde ider ŧems ü kamer leyl ü nehār
Hādī-i cinn ü beşer nŭr-ı ilāh-ı Necefe

112

Fe ‘ilātün fe ‘ilātün fe ‘ilātün fe ‘ilün

- 1 Ḥayf ol dilbere kim ‘āşıḳ-ı nādāna düşe
Yazuḳ ol Yŭsuf-ı Ken‘ āna ki zindāna düşe

⁴ nŭr: -A₂, Ḥāk S.

⁵ barmaḳ: yarmaḳ A₂, S // gösterseñ: göstereñ A₂ / eger: olur A₃ / ḥüsnüñi: ḥüsnini A₂.

⁶ biz: -A₂, -S.

G¹¹¹: 26^b A₁, 31^b A₂, 33^a S.

¹ rāh: ŧāh A₂, S.

³ muḳterin: -S.

⁴ felek: -A₂, -S.

G¹¹²: 26^b A₁, 32^a A₂, 33^a S.

- 2 Dilümi didi gören gamze-i ser-tîzûñde
Beñzer ol merdüme kim hañçer-i bürrāna düşe
- 3 Ey hoş ol ‘ aşık-ı bî-dil ki saña bende ola
Zülfüñe beste olup çāh-ı zenañdāna düşe
- 4 Mihr-i ruhsārınuñ üstündeki zülf-i siyehüñ
Beñzer ol ef’ iye kim āteş-i sūzāna düşe
- 5 Bañr-ı ‘ ışkuñda gören Vañdetîyi didi hemān
Beñzer ol māhiye kim lücce-i ‘ ummāna düşe

113

Fā ‘ilātün fā ‘ilātün fā ‘ilātün fā ‘ilün

- 1 Bād-ı āhumdur iden nār-ı derūnum sūhte
Gülşen-i ħüsñüñde şāhum ruñlaruñ efrūhte
- 2 Ders-i ‘ ışk-ı yārda ey ħ^vāce dānişmend idüm
Cebre’ il ol derse nisbet olmamışdı sūhte
- 3 Rūy-ı yārı terk idüp ġayra idersem ger nigāñ
Sūzen-i müjgāñ ile olsun dü çeşmüm dühte
- 4 Dilde nār u gözde āb u elde bād u serde ħāk
Devlet-i ‘ ışkuñda şāhum rañt u bañt endūhte
- 5 Ĥañt-ı vechüñ ism-i a‘ zam oñur idi Vañdetî
Fañl-ı Ĥağ ol ism-i ħañda ħalması amūhte

³ saña: baña A₂, S.

⁴ ruhsārınuñ: ruhsārınuñ S, ruhsārıñlanuñ A₂.

⁵ ‘ ışkuñda: ‘ ışkuñ A₂ / Vañdetîyi: Vañdetî A₂.

G¹¹³: 26^b A₁, 32^a A₂, 33^a S.

³ nigāñ: nigār A₂.

⁴ bañt: bañt A₂.

⁵ ism-i ħañda: ismi Ĥızra A₁, ismi ħağkıñda A₂.

Mefā 'ilün mefā 'ilün fe 'ülün

- 1 Yüzünde zāhir envār-ı celiyye
Sözünde bāhir esrār-ı hafıyye
- 2 Ruḥuñla ebr-i zülfünden dem-ā-dem
Dile āteş yağar başa belıyye
- 3 Vişālūñ fikridür Allāhu a' lem
Dil-i 'uşşāka ef' āl-i seniyye
- 4 Ser-ā-pā cism-i pākūñ ey kamer ruḥ
Kelāmu'llāh ile geldi seviyye
- 5 Mücerred Vaḥdetī fazl-ı Hudādan
Saña bu şı' r-i ter geldi 'aṭıyye

Fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilün

- 1 Düşeli kanlı yaşum dīde-i giryān evine
Döndi ol merdüme kim düşe anuñ kan evine
- 2 Siḥr-i zülfüñ ile terk-i ser itdi āḥır
Bir levend oldu çekildi 'Arabistān evine
- 3 Ecele karşı 'aşā ile çıkarısam nola kim
Uğradı tır-i müjen ey kaşı yā cān evine
- 4 Gün degül nūr-ı cemālūñ görelı ey yüzi māh
Düşdi pīrī felegüñ āteş-i sūzān evine

G¹¹⁴: 26^b A₁, 31^a A₂, 32^b S.

¹ yüzünde: yüz kerre A₂ / celiyye: celīle A₂ // sözünde: sözinde A₂, S.

³ seniyye: şeniyye A₁, A₂, şeniyye A₃.

G¹¹⁵: 27^a A₁, -A₂, ?S.

¹ kanlı: kanlu A₁ // döndi: dindi A₁, S.

² siḥr-i: meger S / zülfüñ: gönül A₃ / ser: sırrını S.

³ ecele: açıla S // yā: yāyı S.

⁴ degül: gibi S.

5 Vaḥdetī ölmez isem cān u dilüm nezr olsun
Biri hünkār evine birisi sulṭān evine

116

Mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün

1 Gelince māder-i terden vücūda
Yüz urdum yüzüñe karşı sücūda

2 Münakkaş kıldığım dem resm-i bīni
Ta' ayyün buldı Ḥaḳdan şekl-i būda

3 O dem bu dem durur va'llāh bi'llāh
Sücūd-ı müdāyam ben güft ü gūda

4 Şuḥūd-ı hāl ile geldüm ezelden
Ḳudüm-ı ḥayr-ı maḳdemle şuḥūda

5 Vücūd-ı muṭlaḳ iken Vaḥdetīveş
Hevā-yı ' ışkla düşdüm ḳuyūda

117

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

1 Bu ne şafādur ey şabā yār ola gülistān ola
' Aşık-ı zār-ı bī-nevā āh ide ḥün-feşān ola

2 Eşk-i revān-ı dil-keşüñ ide ziyāde āteşüñ
Yolına ol perīveşüñ cān ise de revān ola

3 Ger bu sipihr-i pür-ğabgab böyle dönerse rüz u şeb
Yırde vü gökde bī-sebeb bil ki nice ḳırān ola

4 Ḥayf degül mi şāhumuz cā'iz ide tebāhumuz
Ḳadd-i dü-tā vü āhumuz tır ola hem kemān ola

G¹¹⁶: 27^a A₁, -A₂, 31^b S.

¹ yüzüñe: yüzine S.

² münakkaş kıldığım: naḳş kıldum ḡam dem S.

G¹¹⁷: 27^a A₁, 30^b A₂, 32^a S.

² ide: -A₂ / ziyāde: zi oldı S // cān ise de: cān ire A₂, ' ışkla cān S.

⁴ cā'iz: çāker A₂ / tebāhumuz: penāhumuz S.

5 Vaḥdetiyā murādumuz nūr ide heb sevādumuz
Zıkr olunursa adumuz sırr-ı sūḥan ‘ıyān ola

118

Mef‘ülü mefā‘ilün mef‘ülü mefā‘ilün

1 Vāḳıf olayın dirseñ esrār-ı rumūzāta
Var kendüñi hem-dem kııl erbāb-ı ḥarābāta

2 Ta‘mır idemez ey dil öz milketini ol kim
Dil bağlaya dünyāya bīhūde ‘imārāta

3 O kimseye kim bi’z-zāt üstād ola Mevlāsı
Muḥtāc ola mı ṭālib mermūz-ı işārāta

4 Şol göz ki seni gördi ey dilber-i rūḥānī
Bir laḫza baḳar mı ol dārātla vāridāta

5 Ey Vaḥdetī ḳālī ḳo aḥvālūñi zıkr eyle
Baḳmaz dil ü cān ehli efhām-ı ḥayālāta

119

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Aks-i ḥālūñ ey perī bu dīde-i pūr-ḥūnda
Bir şınāver hindūdur kim ḡavş ider Ceyḥūnda

2 Burc-i dilde ‘aks-i ruḥsāruñ ziyāsı fi’l-meşel
Bir güneşdür kim tecellī eylemiş gerdūnda

3 Ḥaṭṭ u ḥālūñdür beni ḥayrān u ehl-i keyf iden
Yoḫsa ey dilber ne var esrār u ḥab-ı afyūnda

4 Şol leṭāfetler ki cānā cevher-i lū’lūñdedür
Olmaya hergiz cihānda pūr dūr-i meknūnda

G¹¹⁸: 33^b A₁, 32^a A₂, 33^a S.

³ kim: -A₁, -A₂ üstād: -S.

⁴ dārātla vāridāta: dār ile dārāta A₁, dārāt ile vāridāt A₂.

⁵ aḥvālūñi: aḥvālını A₂ // efhām-ı: evḥām-ı A₂, A₃; efhām u A₁.

G¹¹⁹: 34^a A₁, 30^b A₂, 32^a S.

³ esrār u ḥab: esrār-ı ḥab S.

⁴ leṭāfetler: leṭāfetle A₂ // pūr: bir S.

- 5 Şol hālāvet kim leb-i dilberdedür ey Vaḥdetī
Ol lebe dilber lebi didükleri ma' cūnda

120

Mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün

- 1 Müselsel kākülün cānā ruḥuñla ḥaṭṭ u ḥāl üzre
Yedi başlu bir ejderdür yatur māl u melāl üzre
- 2 Kaşuñ fikri idüp rāy ehli heb ceng ü cidāl içre
Deḥānuñ baḥşi ile dil sü'ālāt-ı muḥāl üzre
- 3 Ümīd-i büy-ı zülfüñle ḥayāl-i mū-miyānuñla
Gelüp geçdi dirīgā 'ömrümüz bu kııl ü kāl üzre
- 4 'Aceb ḥünī 'aceb siḥr-āferīndür gözlerün cānā
Gehī kanlu yürür gāhī görünür mekr ü āl üzre
- 5 Cemālün pertevin gördükçe gün gibi gurūr itme
Zevāli var gözüm nūri kalınmaz bu kemāl üzre
- 6 Gōñül gel ehl-i ḥāl ol noḳta-i hestīyi maḥv eyle
Ki noḳta ḳomadı vāzī' mücerred lafz-ı ḥāl üzre
- 7 Ğam-ı zülfüñle ḳaddi lāma döndi Vaḥdetīnün kim
Yazuḳdur ey elif ḳāmet aña ḳalmaḳ bu ḥāl üzre

121

Fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilün

- 1 Raḥmet ol merd-i ğazel-ḥān-ı ḳalem-perdāza
Ki benüm murġ-ı kelāmum getüre pervāza

⁵ dilberdedür ey: dilberde vardur S.

G¹²⁰: 34^b A₁, 30^b A₂, 32^a S.

² fikri: fikrin A₁, fikrūñ A₂ / rāy: re'y A₂, S.

⁵ pertevin: pertevün A₂, S.

⁶ gel: -A₂ / hestīyi: heşti A₂, S.

G¹²¹: 38^b A₁, 30^b A₂, 32^a S.

- 2 Okısa hūb okıya yazsa dađı hūb yaza
Sözi mīzāna çeke yazmaya bī-endāze
- 3 La^ç net ol merd-i bī-endīş ü bī-idrāke
Okıyup yazduğı dem bed okıya keç yaza
- 4 Döne murğ-ı sūhanum şāh eli üstünde iken
Dest-i dihkāna düşeyidüm ü bī-bībaze
- 5 Vađdetīnūñ sözini bā^ç iş-i kesret idüben
Yaza lemmāze vü hemmāze vire ğammāze

[Ye Harfi]

122

Fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilün

- 1 Nefes oğlı geçinür ^ç İsā gibi nāy dağı
Ođlıdur ol nefesūñ çarđ-ı felek ay dađı
- 2 Ol nefesdür ki dem-i ^ç İsā-yı Meryem oldur
Çihre-ārā-yı bütān zülf-i semen-sāy dağı
- 3 Ol nefesdür ki virür cümle nüfūsa cünbiş
Ol nefesdür ki virür çalbe şekībāy dağı
- 4 Ol nefesdür ki virür bādeye reng-i āteş
Ol nefesdür ki virür nāya figān vāy dağı
- 5 Ol nefes āteş-i ^ç işğ ile ezelden hem-dem
Tā ebed mühre-i mihr ile felek-sāy dağı
- 6 Ya^ç ni sī vü dü ħurūf oldu nefesden maķşūd
Cāmi^ç -i cem^ç -i kütüb ğāyet-i feĥvāy dağı

³ bī-endīş: bed-endīş S // yazduğı: yazığı A₁.

⁵ lemmāze: lehḥāze S.

G¹²²: 27^b A₁, 32^a A₂, 33^b S.

² semen-sāy: semenāy A₂.

³ şekībāy: şekīpāy A₂.

⁶ sī vü dü: şāh A₂.

- 7 Kuvvet u şavt u şadā harf u kelām u ma‘ nā
Fazl-ı Hākdan görünür yek dil ü ye-tāy daḥı
- 8 Devre gel şıdḡ u şafā ile semā‘ eyleyelüm
‘Işḡ ile na‘ ra ‘ urup hū diyelüm hāy daḥı
- 9 Ḥayy u bākī dirilür ‘ ışḡ ile nāy u nefes
Ḥızrveş zinde-dem ü dā’ire-ārāy daḥı
- 10 Āteş-i ‘ ışḡuñ ile hem-nefes oldı ‘ āşık
Derd ile miḥnet ile hem-ser ü hem-tāy daḥı
- 11 Āteş-i ‘ ışḡuñ ile kevn ü mekān māl-ā-māl
Mürde-dil zinde-nefes cān u ten verāy daḥı
- 12 Nefese münkir olan Vaḥdetiyā kāfirdür
Ol nefesle diridür mü’min ü tersāy daḥı

123

Fe ‘ilātün fe ‘ilātün fe ‘ilātün fe ‘ilün

- 1 Konya semtine aḡar ehl-i dilüñ yaşları
Nūḡ yaşın yaşasun dīde-i ḡün-pāşları
- 2 Çarḡ-ı aḡdarda görüñ ḡazret-i Mevlānāyı
Şems-i ekber görünür künbedinüñ taşları
- 3 ‘Arşuñ altında semā‘ eyler iken gördi anı
Şeb-i İsrāda ḡamu ḡavm-i rüsül başları
- 4 Nice yıllardur o şeh gitdi aradan ammā
Şanma meydānı tehī ḡodı ayakdaşları
- 5 ‘Arş-ı a‘ lāyı melekler gibi devrān iderek
Ṭurmadın daḥı döner üstüne yoldaşları

⁸ na‘ ra: naḡra A₂, S / hū: hem A₂.

¹¹ ten: teni S.

G¹²³: 27^b A₁, 34^a A₂, 34^b S.

¹ yaşın: yaşuñ A₁, yaşdan A₂.

² görüñ: görin A₂, S.

- 6 Der-i ʿizzet maḳarı ʿarş-ı berīne hem-ser
Rūḫ-ı ḳudsīdür olan eşigi ferrāşları
- 7 Ḥvān-ı ḥunkāra gelen şavb-ı semādan ey dil
İsevī māʿidedür ḳullarınıñ aşları
- 8 Şöyle medḫ it eşigi itlerini Vaḫdetiyā
Oḳusun gökde melek nazmuña şābāşları

124

Fe ʿilātün fe ʿilātün fe ʿilātün fe ʿilün

- 1 Kaʿbe kūyuñ gözedür çeşm-i beden kūşeleri
Bildüm imāndan imiş ḥubb-ı vaṭan kūşeleri
- 2 Çār kūşe yidi iḳlīmi şehā tutsañ eger
Tḳınur yine saña çarḫ-ı kühen kūşeleri
- 3 Yayılup tırma yeñilenmededür yine ḳubūr
Yıḳılup eskimede ḥāne-i ten kūşeleri
- 4 Kūşe kūşe gelüñüz geşt ü güzār eyleyelüm
Tḳiti-i bāḡ-ı ʿİrem şaḥn-ı çemen kūşeleri
- 5 Kūşe-i çeşm ile bakmaz sözüme gūş aşmaz
Bilsem ol gül bedenüñ böyle neden kūşeleri
- 6 Ḥāl-i ḥadduñla şehā dest-i yemīnünñde durur
Hind ü Sind ü ʿArab u Şām u Yemen kūşeleri
- 7 Vaḫdetīnünñ ḡazelin gūş idicek ey yārān
Nice olur seyr idesin mīr-i sūḥan kūşeleri

⁶ ikinci mısra A₂ ve S'de yoktur.

⁷ İlk mısra A₂, ve S'de yoktur // A₂ ve S'de 6. beytin ikinci mısraıdır.

G¹²⁴: 28^a A₁, 34^a A₂, 35^a S.

¹ gözedür: göredür S.

² saña çarḫ-ı kühen: saçar kühen S.

³ -S / yayılup: yapılup A₁ / yeñilenmededür: bekilenmededür A₁.

⁴ gelüñüz: geliniz A₂, S.

⁶ ḥāl: ḥāl A₂, S / şehā: +şehā A₁.

⁷ nice olur: -S.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Münkir-i ĩmānuñ iün syle inřāfuñ anı
Da' vi-i ' irfān idersin ma' ni-i lāfuñ anı
- 2 Cedd-i pākūñ cehd iderdi āfirī mü'min ide
Sen anuñ ' aksin idersin ' al u inřāfuñ anı
- 3 Bu gedānuñ ıtalum biñ dūrlü ' aybı var imiř
Dāmen-i aydar gibi astar u a' fāfuñ anı
- 4 Seyyid-i eřref bilürsin kendūñi ey bī-aber
Da' viye ma' nī gerek ādāb-ı eřrāfuñ anı
- 5 alk-ı Amed cūd-ı aydar niřānuñ var ise
Ol cenābuñ ullarına cūd u elāfuñ anı
- 6 Ot gibi biter yiter ma' nilerin isnād idüp
Cānuñı oda atarsın fikr-i a' rāfuñ anı
- 7 ıll u ıřdan barveř řaf eyle albūñ münkirā
Vadetī gibi derūnuñda dil-i řāfuñ anı

Mef'ūlü mefā' ilü mefā' ilü fe'ūlün

- 1 oş aşr-ı řafā idi felek olsa baāsı
Ammā nidelüm fāñi imiş bu yıılası
- 2 Geh girye vü geh āh iledür zevi arībūñ
Dünyā evinūñ böyle imiř āb u hevāsı

G¹²⁵: 28^a A₁, 34^b A₂, 35^a S.

¹ idersin: iderseñ A₂.

² cehd: cedd A₁, A₂ // ' aksin: aksūñ A₂, S.

³ a' fāfuñ: a' āfuñ A₂.

⁴: A₂'de 5. beyittir // Da' viye: da' vā vü ye A₁.

⁵: A₂'de 4. beyittir.

⁶ ma' nilerin: ma' nilerūñ A₂ // cānuñı: cānımı A₂, S / atarsın: atarsañ A₂.

G¹²⁶: 28^b A₁, 34^b A₂, 35^a S.

² girye vü geh: girye gehī S.

- 3 Şemşîr-i kazâ boynın urup bir nice şahsuñ
Gördüm kafası başka yatur başka kafası
- 4 Bu mışra^ç ı oğurdı revân dilleri ol ân
Âh ol geçen evkâtumuzun olsa kazâsı
- 5 Erbâb-ı dilün âteş-i âhından imiş âh
Dünyâ evinün Vaḥdetiyâ nûr-ı ziyâsı

127

Fe 'ilâtün fe 'ilâtün fe 'ilâtün fe 'ilün

- 1 Ehl-i dildür bilen ey dil dem-i Mevlâ dilini
Çanda her zâg-ı siyeh fehmi ide ^ç Anka dilini
- 2 Baḥr-ı ^ç ışkuñ haberin şorma dilâ nādâna
Fehm iden Nûh-ı Nebîdür yem-i ḥazrâ dilini
- 3 Ârâ-yı ^ç ışk kimün kim serini kıldı dü-tâ
İstivâdur bilür ey dil Zekeriyâ dilini
- 4 Virmedi merd-i ḥasîsün dilegin fazl-ı Hudâ
Virdi cömerd eline cennet-i me'vâ dilini
- 5 Dil uzatma gözümün yaşına ey zâhid-i ḥar
Merd-i şahrâ ne bilür mâlik-i deryâ dilini
- 6 Noçta-i bâ vü elif sırrını bil Vaḥdetiyâ
Bilmek isterseñ eger ^ç âlem-i ma^ç nâ dilini

³ boynın: boynun A₂, S.

⁵ âteş-i: âteşi A₁ // nur-ı: nûr u A₁.

G¹²⁷: 28^b A₁, 35^a A₂, 35^b S.

² haberin: haberün S // nebîdür: nebîd A₂.

³ Ârâ-yı: âze-i A₁, arra-i A₂ / kim: -A₂ / serini: sırrını A₁.

⁴ ḥasîsün: ḥasîsin A₁ // cömerd: merd S / cennet-i: cennet ü S.

⁵ ey: -S.

Fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilün

- 1 İki şakḫ itdi dili ol meh idüp menzil iki
Tañrı birdür iş iki olsa 'aceb mi dil iki
- 2 Kimi sırr-ı ezelîdür kimi nükte feminün
Yine bir mes'elede oldı begüm müşkil iki
- 3 İki zülfün dil ü cān naḫdine ayak tutmuş
Müşkil işdür bir emānetde ola 'āmil iki
- 4 Tîğ-ı ebrūnı çeküp kırdı geçürdi ḫalkı
İki mestāne gözün böyle neden ḫātil iki
- 5 Mihr ü meh ḫapuña ṭurmaz ṭolanur leyl ü nehār
Vaḫdetî dīdeleri gibi olup sâ'il iki

Fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilün

- 1 Üstüme dönmeke de yoḫdur çeşm-i giryānum gibi
Bir ḫızıl ḫana boyanmış ḫan-ı müjgānum gibi
- 2 Üstüne ey şem'-i ruḫ dönsem nola fānus olup
Şakḫlarum yavuz nefesden ben seni cānum gibi
- 3 Zāhir ü bāḫında çok çok istedüm hiç bulmadum
Ḥüb-şüret nīk-sīret ü zāt-ı sulṭānum gibi
- 4 Kūh u deşti geşt idüp sen māh-ı 'ālī-ḫadr için
İsterem çarḫa çıkam feryād u efgānum gibi

G¹²⁸: 28^b A₁, 35^a A₂, 35^b S.

² nükte: nokṫa A₃ / feminün: fehminün A₁.

³ tutmuş: ṭoldı A₃, ṭolmuş A₁, A₂.

⁴ ebrūnı: ebrūn A₃ / çeküp: ikisi A₃.

⁵ ṭurmaz: ṭurma A₃.

G¹²⁹: 29^a A₁, 35^a A₂, 35^b S.

¹ ḫan-ı: ḫanı A₁.

² üstüne: üstine A₂, S / nola: -A₂.

5 Vaḥdetīyem mā-melek yoluña itmekde sebīl
Görmedüm bu çeşm-i pāk ü gevher-efşānum gibi

130

Fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilün

1 Sevdi dil gördüğü dem çeşmüm eyā māh seni
Seni sevdürdi baña ḥazret-i Allāh seni

2 İrdiler menzil-i maḳşūda āḥır ol kim
Rāh-ı ' ışık içre Ḥudā eyleye hem-rāh seni

3 Dehen-i yār gibi kendüñi ma' düm itdün
Ḳanda bulsın arayan ey dil-i güm-rāh seni

4 Ditreyüp kıble-nümā mili gibi her yañadan
Seni gözler göremez şām u seḥergāh seni

5 Vaḥdetī bendeñe şāhāne ' aḫalar kıl kim
Anı dervīş-i faḳīr eyledi Ḥaḳ şāh seni

131

Mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün

1 Ḥaḫuñ ḥākī yüzüñ ābī ruḫuñ nārī saçuñ bādī
Musahḫar kıлмаğa bu oldu āfāḳı hemīn bādı

2 Ḥudādan Ka' be-i dīdār-ı yāre toğru yol bulduḳ
Bulaldan istivā-yı fazl-ı Ḥaḳdan dest-i irşādı

3 Beyān-ı sırr-ı ḫaḫ u luḫfuñı gūş ideli benden
Ferāmūş itdi şūfī ḫayretinden zıkr ü evrādı

4 Yüzüñ Ka' be ḫaḫuñ nūr-ı Ḥudā iken benüm kıblem
Aña yüz ḫutmadı zāhid ḫuyuldu küfr ü ilḫādı

G¹³⁰: 29^a A₁, 35^b A₂, 35^b S.

² ol: -A₁, kimki A₂ // Ḥudā: fidā A₁.

G¹³¹: 29^a A₁, 35^b A₂, 36^a S.

² toğru: toğrı A₂, S.

³ luḫfuñı: zülfuñı A₂ / ideli: ide A₂.

5 Dalāletden hidāyet Vaḥdetīye rūşen olmazdı
Eger şem‘ -i ruḥuñla fazl-ı Yezdān olmasa hādī

132

Mefā ‘ilün mefā ‘ilün mefā ‘ilün mefā ‘ilün

1 Şadā-yı ra‘ d-ı āhum ‘ ālemi āvāzelendürdi
Riyāz-ı dehr-i bārān-ı sirişküm tāzelendürdi

2 Şafaḳ şanmañ firīb-i nās için meşşāta-i ‘ ālem
‘ Arūs-ı dehr-i ğaddāruñ ‘ izāruñ tāzelendürdi

3 Çeküp ḥurşīdveş ḥalk-ı cihānı ol kamer ṭal‘ at
Ḳalenderler gibi şehri bugün dervāzelendürdi

4 ‘ Aceb efsāne söylermiş temāşā eyledüm vā‘ iz
Kimin uyutdı bu ḥalkuñ kimin ḥamyāzelendürdi

5 Miyānuñ vaşf iderken ṭab‘ -ı pāküm Vaḥdetiāsā
Anı bir rişte-i bārīk ile şīrāzelendürdi

133

Fe ‘ilātün fe ‘ilātün fe ‘ilātün fe ‘ilün

1 Kākülün fikri ile gündüzümüz şām oldı
Şubḥ-ı rüyuñdan eşer tuymaduḳ aḥşām oldı

2 Ey elif-ḳad ğam-ı sevdā-yı perīşānuñ ile
Ṭağlayup ḥāṭırumuz ḳāmetümüz lām oldı

3 Mū-miyānuñla dehānuñ hevesiyle ḥayfā
Yoḳ yire geçdi günüm āḥır-ı eyyām oldı

4 Ḥalka-i silsile-i kākülün ile ḥālün
Dil ü cān murġı için dāne ile dām oldı

G¹³². 29^b A₁, 35^b A₂, 36^a S.

² firīb: ḳarīb A₂ // ‘ izāruñ: ‘ izārın A₂.

⁴ kimin: kimün A₂, S.

G¹³³: 29^b A₁, 35^b A₂, 36^a S.

¹ tuymaduḳ: tuymadan A₂, duymaduḳ S.

² perīşānuñla: perīşānuñ S // ṭağlayup: dağlayup S / ḥāṭırumuz: ṭaṭārumuz A₁ / lām: lāl A₂.

- 5 Nār-ı hecrüñle ciger pişdi kebāb oldu yine
Çeşmümüñ yaşı mül ü kāse-i sercām oldu
- 6 Ey dirīgā vü dirīgā vü dirīgā derdā
Vaḥdetī ‘ işkuñ ile ‘ āleme bed-nām oldu

134

Mef‘ülü mefā‘ ilü mefā‘ ilü fe‘ülün

- 1 Dāğ-ı dilümüz ol gül-i ḥandāna açıldı
Çopdı qarası zulmet-i ğam-ḥāne açıldı
- 2 Yār işigini secdegāh idindi ānuñçün
Bağlu qapular Yūsuf-ı Ken‘ āna açıldı
- 3 Bağlanmış idi mey-kedenüñ qapusu ammā
Efsün u gül-efsün ile rindāne açıldı
- 4 Açdı qapuyı üstüme geldi didi ol yār
Qutlu quyular üstüñe dīvāne açıldı
- 5 Zülfin tağıdup yār gülistāna gelince
Şandum ki hemān sünbül-i şad-dāne açıldı
- 6 Peymāne çeküp Vaḥdetiyā gül gibi ol yār
Meclisde gülüp oynadı mestāne açıldı

135

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Eşk-i çeşmüm saña çok dürlü güher gösterdi
Mācerāsın hele biñ derd ile ter gösterdi

⁵ ciger: cigerin S.

⁶ derdā: derd āh S.

G¹³⁴: 29^b A₁, 36^a A₂, 36^a S.

³ rindāne: -S.

⁴ qapuyı: -S // qutlu: quttulu A₂ / quyular: qapular A₂, S / üstüñe: üstine A₂, S.

⁵ zülfin: zülfüñ A₂, S.

G¹³⁵: 30^a A₁, -A₂, -S.

- 2 Düzdi dizdi yaşını koşdı o öñümüzce ‘aynum
Dīde dizdārı bu dem saña nefer gösterdi
- 3 Allar geydi yaşum yügrüşü düşdi şanmañ
Şāh-ı çeşmüm puşudan al ile er gösterdi
- 4 Mihri şanmañ görinen fülk-i felek mellāhı
Baħr-ı zulmetde kalan cāna fener gösterdi
- 5 Terk-i ser kıldı güneş döne döne tapuñda
Yüzi ağ olsun eyā meh ki hüner gösterdi
- 6 Seg-i kūyuñ bu kadar ulu iken kapuñda
Karşu çıkdı etegüm tutdı vü yir gösterdi
- 7 Vaħdetī mülket-i şı‘ri ğarazum almağdı
Minnet Allāha ki fi’l-cümle zafer gösterdi

136

Mef‘ülü mefā‘lū mefā‘lū fe‘ülün

- 1 Çeşmümden akan geh dem ü geh eşk-i ter oldı
Şimden gerü luğ it ço cefāyı yeter oldı
- 2 Ağardı saçum kara iken zülf ü ruħuñdan
Mihrüñle şehā gicelerüm heb şeher oldı
- 3 Gözden dökülen eşk-i ter ü hün-ı cigerden
İki etegüm pür dür ü la‘l ü güher oldı
- 4 Sevmezdi gönül yāri seven kimseyi evvel
Şimdi aña dil vireni cāndan sever oldı
- 5 Göz ucu ile yüzüñe baqdı yine ol yār
Var ise saña Vaħdetī Ħağdan nazar oldı

² dīde: dīn A₁.

G¹³⁶: 30^a A₁, -A₂, -S.

Fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilün

- 1 Gösterür mäh-ı ruḥuñ gün gibi devr-i kâmeri
‘Arz ider zülf-i şebāsā ise nūr-ı seḫeri
- 2 Seḫeri bildürür ey meh baña şām-ı zülfüñ
Cennet-i rüz-ı ruḥuñ içre alandan ḫaberi
- 3 ḫaberi yoḫ idi ol Ka‘ be yüzüñden kıblem
Her kimüñ secdeden olmaya yüzinde eḫeri
- 4 Eḫeri geldi belürdi beni ḫoş ḫāl itdi
Sākıyā nef‘ i olur bādenüñ olmaz żararı
- 5 Żararı yoḫ ruḥ-ı cānāna sücüd eylemenüñ
Vaḫdetī secde-i Ḥaḫ içre tutarsañ maḫarı

Fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilün

- 1 Ḳaldı bī-çāre gōñül bulmadı ḫiç çāresini
Merhem urduḫça arıtdı yūreḫi yarasını
- 2 Bī-kerān baḫre döñeldi yaşımuñ ırmaḫı
Kimse görmez bedenüm ḫaṭresinüñ ḫarasını
- 3 Tīḫ-i ḫamzeñle ser-ā-pā çü meni pāreledüñ
Zaḫmet olmazsa biñ eyle yine her pāresini
- 4 Ḥāk-i pāyüñde ne vech ile yüzüm aḫ olsun
Yedi deryā yuyımaz çün yüzümüñ ḫarasını

G¹³⁷: 30^a A₁, 34^a A₂, 34^b S.

² meh: -A₂, şūḫ S // alandan: alaldan A₃.

³ yüzüñden: yüzünden A₂, S // kimüñ: kim ki A₃.

⁴ ḫāl: ḫāl A₁.

G¹³⁸: 30^b A₁, 33^b A₂, 34^b S.

² döñeldi: döndi A₂.

³ pāreledüñ: yaraladuñ A₂, S // yine: -A₂, -S / her: -A₂.

⁴ aḫ: aḫ A₂ // çün: -A₂, bu S.

5 Bî-vefâ dinmez idi Vaḥdetiyâ dildâra
Cevr ile öldürmezse ger ‘ aşık-ı âvâresini

139

Fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilün

1 Zât-ı Hâkka irmeyenüñ hâna irmez menzili
Kulluğı cā’iz degül sulṭâna irmez menzili

2 Küfr-i zülfin dilberüñ zâhid kaçan idrâk ider
Her muḳallid müşriküñ îmâna irmez menzili

3 Bist ü heşt ü sî vü dü nuṭḳ-ı Hüdâdur sûretüñ
Lâ-cerem her câhilüñ Ḳur’âna irmez menzili

4 Eşk-i çeşmin döne döne dökmeyince dîdeden
Her dil-i nâsüftenüñ ‘ummâna irmez menzili

5 Cân u cism in her ki ma‘ şûḳına ḳurbân itmedi
Ol yalancı ‘ aşıkuñ cânâna irmez menzili

6 Mısr-ı dilde görmeyen cân Yûsuf in Ya‘ ḳübvâr
Ağlasun ḳan ağlasun Ken‘ âna irmez menzili

7 Levḫ-i maḥfûzuñ nişâni Vaḥdetî şânundadır
Saña inkâr idenüñ insâna irmez menzili

140

Fe ‘ilâtün fe ‘ilâtün fe ‘ilâtün fe ‘ilün

1 Beni ‘ âlemde ḳomadı yine zülfüñ hevesi
Göre miskîne neler geçdi o bir aşılması

⁵ öldürmezse ger: ger öldürmese A₂, S.

G¹³⁹: 35^b A₁, 33^b A₂, 34^b S.

² zülfin: zülfüñ A₂, S.

³ bist ü heşt ü: -A₂, -S / sî vü dü: -S.

⁴ çeşmin: çeşmüñ A₂, S.

⁵: -S, ol: oldı A₂.

⁶ görmeyen: görmeyüñ A₂, S / Yûsuf in: Yûsufüñ A₂, S // S’de 5. beytin 2. mısradır.

⁷ saña: seni A₂.

G¹⁴⁰: 35^b A₁, 33^b A₂, 34^b S.

¹ miskîne: miskîni S.

- 2 Mācerā-yı leb-i la' lüñ dile geldükçe nola
Kızıl Irmağ gibi aḳsa yine yaşum arası
- 3 Şeb-i zülfüñ gibi dil maḥz-ı zalām olmaya tā
Nūr-ı baḥş itse ne var mihr-i ruḥuñ şa' şa' ası
- 4 Ka' be-i kūyuña ṭoğru çekilen kāf ile nūn
Āteş-i āhum olur şubḥa degin meş' alesi
- 5 Tāze cān virdi saña nuṭḳ-ı Hudā Vaḥdetiyā
Mürdeyi zinde ider 'ārif-i nefsuñ nefesi

³ zülfüñ: vaşluñ A₂, S.

⁴ ṭoğru: -A₂, cānā S.

BİBLİYOGRAFYA

- Aksu, Hüsameddin, “Hurufilik” mad., *DİA*, İstanbul 1998, c. 18, s. 408-411.
- Çelebioğlu, Âmil, “Harflere Dair”, *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, MEB yay., Ankara 1998, 789 s.
- Ergun, Saadettin Nüzhet, *Bektaşî Edebiyatı Antolojisi Bektaşî Şairleri ve Nefesleri*, Maarif Kitaphanesi, İstanbul (tarihsiz), 330 s.
- Ergun, Saadettin Nüzhet, *Bektaşî Şairleri*, Maarif Vekaleti yay., İstanbul 1930, 599 s.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, *Hurufilik Metinleri Kataloğu*, TTK yay. Ankara 1973, 160 s.
- İpekten, Haluk-Mustafa İsen, “XVI. Yüzyıl Türk Edebiyatı”, *Türk Dünyası El Kitabı*, 2. bs., TKAE yay., Ankara 1992, c. 3, s. 130-153.
- İpekten, Haluk-Mustafa İsen-Recep Toparlı-Naci Aksu-Turgut Karabey, *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, KTB yay., Ankara 1988, xii-580 s.
- Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmânî*, I-VI c., Tarih Vakfı Yurt yay., İstanbul 1996, c. 5, 344 s.
- Riyâzî, *Riyâzî 'ş-şu'arâ*, Süleymaniye Ktp. Lala İsmail Efendi Bl. Nr. 314.
- Tuman, Mehmet Nâil, *Tuhfe-i Nâilî*, Bizim Büro yay., Ankara 2001, II C., 1264 s.
- “Vahdetî” mad., *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi: Devirler, İsimler, Eserler, Terimler*, Dergâh yay., c. 8, s. 497.